

E+M

ELEKTRİK SİSTEM HİZMETLERİ

E+M, ana faaliyet alanı olan "Raylı Sistemler" başta olmak üzere tüm elektro-mekanik ve inşaat projelerinde hizmet veren Türkiye'nin öncü firmalarındandır. Raylı sistemlerde yılların bilgi birikimi ile yurtiçi ve yurtdışı tüm kurum ve kuruluşlara destek vermektedir.

Gerçekleştirdiği projelerde kalite ve güveni temel prensip edinen E+M, faaliyet alanlarından elde ettiği başarılar ile vizyonunu genişletmekte; Türkiye'de ve dünyada alanında köklü firmalarla birlikte her geçen gün daha büyük başarılarla imza atmaktadır.

Kalite Belgeleri:

- ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Standardı
- ISO 14001:2004 Çevre Yönetim Standardı
- OHSAS 18001:2007 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Standardı

Temsilcilikler:

E+M 2008 yılından beri raylı sistemler sektörünün önemli araç imalatçılarından SKODA TRANSPORTATION'ın Türkiye mümessilliğini yürütmektedir.

Faaliyet Alanları:

- Raylı Sistemler (Metro, Hafif Raylı, Tramvay, Ana Hatlar, Demiryolları, vb sistemler)
- Endüstriyel Sistemler
- Bina Sistemleri

Devam Eden Projeler:

- GAZİANTEP Hafif Raylı Sistemi
- OTOGAR - BAĞCILAR (KIRAZLI 1) Hafif Raylı Sistemi
- KIRAZLI 1 - BAŞAK KONUTLARI - OLİMPİYAT KÖY Metro
- MARMARAY PROJESİ (CR-1 ETABI)
- İZMİR BANLIYO HATTI Bakım ve İyileştirilmesi

Tamamlanmış Projeler:

- KADIKÖY - MODA Nostaljik Tramvay Hattı
- ESKİŞEHİR Hafif Raylı Sistemi
- EMİNÖNÜ - KABATAŞ Hafif Raylı Sistemi
- TUSAŞ HAVACILIK VE UZAY SANAYİ A.Ş. (TURKISH AEROSPACE INDUSTRIES -TAI)
- SULTANCIFTLİĞİ - EDİRNEKAPI Hafif Raylı Sistemi
- EDİRNEKAPI - TOPKAPI Hafif Raylı Sistemi

Ankara Merkez:
Turan Güneş Bulvarı 52/9
Çankaya / ANKARA
Tel: +90 312 440 88 60 (Pbx)
Faks: +90 312 440 88 61

İstanbul Otogar Ofis:
Gülermak-Doğuş Metro
Şantiyesi Mahmutbey Mah.
Turgut Cad. No:179
Bağcılar / İSTANBUL
Tel: +90 212 445 49 92
Faks: +90 212 445 51 65

İstanbul Vatan Ofis:
Ulubatlı Metro İstasyonu
Yanı İğdası Karşısı
Vatan Cad.
Aksaray / İSTANBUL
Tel: +90 212 621 95 30
Faks: +90 212 621 94 50

Kocaeli Ofis:
Sırrı Paşa Mah.
Dut Sok. No: 16/B
Derince / KOCAELİ
Tel: +90 262 229 82 77

Gaziantep Ofis:
İncirliçınar Mah. Gazi
Muhtarpaşa Bulvarı Tekerekoğlu
İş Merkezi K:1 No:47
Şehit Kamil / GAZİANTEP
Tel: +90 342 215 17 20
Faks: +90 342 215 17 21

NART
KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU

AYLIK DÜŞÜN VE KÜLTÜR DERGİSİ ISSN: 1302-2539

ISSN 1302 - 2539

Ocak - Şubat 2010

Sayı: 71

Yerel süreli yayındır. İki ayda bir yayınlanır

YAYIN SAHİBİ

Kafkas Dernekleri Federasyonu adına
CIHAN CANDEMİR

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Cumhur Bal

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Filiz Kaplan

EDITÖR

Leyla Kandemir

YAYIN KURULU

Adnan Özveri, Behice Bağ, Berat Yıldız,
Erol Aydın, Erol Taymaz, Feridun Büyükyıldız,
Hakan Eken, Murat Canlı, Oğuz Demir,
Ömür Enes, Ö. Aytek Kurnel,
Özdemir Özbay, Salih Bolat

DANIŞMA KURULU

Cahit Aslan, Çetin Öner,
Murat Papsu, Memet Yedic,
Necdet Hatam, Sururi Öğün

GRAFİK TASARIM

Filiz Kaplan, Leyla Kandemir

KAPAK

Ahmet Tayyar

ABONE ve HALKA İLİŞKİLER

Leyla Kandemir

BASKI YERİ ve TARİHİ

Ayrıntı Basım Yayın Matbaa San. ve Tic. Ltd.

Şti. İvedik Org. Sanayi Bölgesi 28. Cad.

770. Sok. No: 105

Tel: (0312) 394 55 90-91-92 Ostim-ANKARA

Baskı Tarihi: 30.03.2010

ABONELİK İÇİN

Ziraat Bank. Emek Ankara Şb.

TL hesabı IBAN no:

TR 02- 0001-0007-6535-5861-4850- 01

Dolar hesabı IBAN no:

TR 72- 001- 0007 6535-5861-4850- 02

Euro hesabı IBAN no:

TR 45- 0001 0007 - 6535- 5861- 4850- 03

Posta çeki hesap no. 1911687

ABONELİK KOŞULLARI

Yurt içi yıllık: 30 TL.

Avrupa yıllık: 30 Euro

ABD yıllık: 40 USD

YAYIN İDARE ADRESİ

Şenyuva Mahallesi, Meriç Sokak, No: 44

Beştepe / ANKARA

Tel: +90(312) 223 51 59

Faks: +90(312) 212 52 40

nartdergisi@kafkasfederasyonu.org

www.kafkasfederasyonu.org

Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına
aittir. Dergide yer alan yazı ve fotoğrafların her hakkı
saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla yayınlanabilir.

Bu sayı 2.000 adet basılmıştır

Değerli okuyucularımız,

Dergimizin 2010 yılı ilk sayısı ile karşınızdayız. Geride bıraktığımız 2009 yılı gerek Kafkasya, gerekse diaspora açısından son derece önemli bir yıl olmuştur.

Rusya Federasyonu'nun geçici oturma izni kotalarını arttırması, Abhazya'nın bağımsızlığının Rusya'nın ardından Nikaragua, Venezüella ve Nauru tarafından tanınması, Kafkasya'daki cumhuriyetlerimize federal yönetimden aktarılan bütçeler ile diasporaya yönelik önemli projeler yapmaya başlamaları sadece birkaç örnek.

Diasporada KAFFED, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, hükümet yetkilileri, siyasiler ve diplomatlarla görüşmeler yaparak, demokratik açılımda Çerkesler, Abhazya, Güney Osetya ve Kuzey Kafkasya cumhuriyetleri ile ilişkilerin geliştirilmesi, Abhazya'ya uygulanan ambargonun kaldırılması, Türkiye'de Kafkas dillerinin korunması ve yaşatılabilmesi için üniversitelerde kürsüler açılması, TRT radyo ve televizyon yayınlarında Çerkes dilleri ile daha kapsamlı yayınlar yapılması gibi toplumumuzu ilgilendiren hususlarda görüş ve taleplerini ilettiler.

KAFFED'in bu önemli çalışmalarının yanı sıra 57 üye derneğimiz de 2009 yılında birlik, beraberlik ve dayanışma adına birçok başarılı çalışmalara, etkinliklere imzalarını attılar.

NART Dergisi olarak biz de Federasyon ve derneklerimizden, Kafkasya'daki cumhuriyetlerimizden, toplumumuz adına yapılan tüm çalışmalardan sizleri haberdar ettik.

2010 yılının Kafkasya'mız için barış ve huzur getirmesini diliyor, önümüzdeki dönem dergimizde Kafkasya ve diaspora için çok güzel gelişmeler yayınlamayı umut ediyoruz.

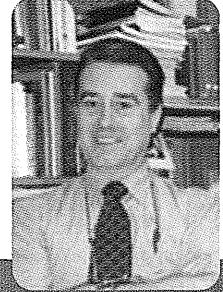
Filiz Kaplan

İÇİNDEKİLER

3	Uzman Gözüyle - Gürcistan'ın Büyük, Harika ve İşe Yaramaz Planı / <i>George Hewitt</i>
5	Federasyon'dan - Faaliyetler, Gelişmeler / <i>Cumhur Bal</i>
20	Başkan'dan - Nart Okurları / <i>Gihan Candemir</i>
22	Araştırma - 32 Yahudi Asıllı Çocuğun Leningrad'ta Başlayıp Besleney'de Biten Trajik Öyküsü / <i>Tletsruk Nahit Serbes</i>
24	Çeviri - Alim Dede Şarkısını Söylüyor / <i>Kumuk Lide - Çev.: Doğan Özden</i>
27	Tanıtım - Aşuiger Köyü / <i>Kıp Gubse Altınışik</i>
29	Araştırma - Şeşen Dansı / <i>A.N. Sokolova - N.A. Çundişko Çev.: Orhan Uravelli</i>
32	Röportaj - Şıklar'ın Köprüsü / <i>Şirdiy Marine Çev.: Muaffak Temel</i>
34	GençNART - Merhaba...
35	Çeviri - Şapsıglar / <i>V.L. Ksenofontov Çev.: Murat Papşu</i>
38	Köy Tanıtım - Yeleme (Kseyhable) / <i>Av. Fahri Huvaj</i>
44	Araştırma - Anadili ve Alfabesi Konferansı / <i>Murat Papşu</i>
48	Çeviri - Georges Charachidze / <i>Prof. George Hewitt - Çev.: Sinemis Tokrnak</i>
50	Hikaye - Bir Ozan Ölür, Bulanık Akar Sunja / <i>Erol Yıldır</i>
52	Kitap - Abhazya'nın Bağımsızlığı ve Kafkasya'nın Geleceği / <i>Dışeps Apış - GençNART</i>
53	Haberler - Derneklerimizden Etkinlikler...
63	Çocuk - Karıncanın Verdiği Ders... / <i>Yasin Çelikkıran</i> Boyama

Gürcistan'ın Büyük, Harika ve İşe Yaramaz Planı

“Saakaşvili'nin Tsinvali'ye saldırmasıyla başlayan Ağustos 2008 savaşına rağmen, Gürcistan'ın Cenevre barış görüşmelerindeki heyeti böyle bir anlaşmayı Abhazya ve Güney Osetya ile değil sadece Rusya'yla imzalayacağını dile getirmektedir. Fakat Abhazya ve Güney Osetya'nın sürekli olarak eski askeri gücüne dönmeye çabalayan Tiflis'e güvenmemelerinin ve kendi kaderlerini belirlemekte ısrarcı olmalarının asıl sebebi Gürcistan'ın yıllardır süre gelen saldırıdır.”

GEORGE HEWITT

Kafkas Dilleri Profesörü,
SOAS, Londra Üniversitesi

The Guardian (24 Şubat 2010)

Gürcistanın Abhazya ve Güney Osetya'yı birleştirmeye yönelik yeni planlarında temel bir sorun göz ardı edilmektedir. Bölge halkları birleşmek istemiyor.

1936 yılında dünyaca Stalin olarak bilinen Gürcü Josep Dzhugashvili tarafından ilan edilen Sovyet Anayasası o devirde [batılılar tarafından] en iyi ve örnek alınası anayasalardan biri olarak tanımlanmıştır. Stalin'in Büyük Terör diye bilinen, kendi halkına yönelik, zulüm ve tedhiş planını uygulamak için yine 1936 yılını seçmesi ise teori ile gerçek arasında var olan tehlikeli uçuruma işaret etmektedir. Bu uçurum Gürcistan hükümetinin yakın geçmişte yayımladığı 'işgal altındaki topraklar hakkındaki yeni devlet stratejisi' adlı planında da bir kez daha açıkça görülmektedir. Tıpkı Stalin'in anayasası gibi, bu plan yabancı destekçilerin onayını almış olabilir fakat Abhazya ve Güney Osetya halkları için tamamen geçersizdir.

Plan, içerdiği harika vaatler ve ulvi düşünceler bir yana bırakılırsa, en temel sorunu göz ardı etmektedir: Abhazya ve Güney Osetya halkları üniter bir Gürcü devletinin parçası olmaya yönelik en ufak bir istek duymamaktadırlar. Gürcistan

Cumhurbaşkanı Mikhail Saakashvili bu stratejiyi geçen haftaki Londra gezisinde yaptığı gibi batı dünyasında tartışmaya açabilir fakat Abhazya veya Güney Osetya'da hiç kimse bu tartışmaların bir parçası olmakla ilgilenmemektedir. Bu bölge halklarının önceliği kendi pasaportlarıyla yurtdışına seyahat özgürlüğüne sahip olabilmelerinin yanı sıra batıyla doğrudan temas halinde olabilmektir. Batı dünyası bu talepleri karşılamayı reddettiği takdirde bölge halklarının bu konudaki azmi kınılmayacak aksine Moskova'yla daha yakın bağlantılar kurulacaktır.

Gürcistan'ın yeni strateji belgesine sadece göz atılması bile var olan noksanları görebilmek için yeterlidir. Dördüncü paragraf Gürcistan'ın askeri bir çözüm arayışını reddettiğini ileri sürmektedir. Eğer gerçekten böyleyse Saakaşvili hükümetinin Abhazya ve Güney Osetya halklarıyla saldırmazlık paktı imzalamayı inatla reddetmesi garip değil midir? Saakashvili'nin Tsinvali'ye saldırmasıyla başlayan Ağustos 2008 savaşına rağmen, Gürcistan'ın Cenevre barış görüşmelerindeki heyeti böyle bir anlaşmayı Abhazya ve Güney Osetya ile değil sadece Rusya'yla imzalayacağını dile getirmektedir. Fakat Abhazya ve Güney Osetya'nın

sürekli olarak eski askeri gücüne dönmeye çabalayan Tiflis'e güvenmemelerinin ve kendi kaderlerini belirlemede ısrarcı olmalarının asıl sebebi Gürcistan'ın yıllardır süre gelen saldırıdır.

Diğer yandan Abhazya halkının, strateji belgesinin ikinci sayfasında yer alan "kültürel mirasın ve kimliğin korunması" niyetine destek olunacağına dair verilen garantiye de güveni yoktur. Paha biçilemez bir kütüphanesi olan ve devlet arşivlerini barındıran araştırma enstitülerinin 1992 yılında Gürcistan güçleri tarafından nasıl yakılarak yok edildiği, Abhazya halkının ortak hafızasına kazınmıştır. Abhazya'nın kültürel mirasını yok etmeyi ve toprakları üzerindeki Abhaz varlığının kanıtlarını ortadan kaldırmayı amaçlayan saldırganlar, itfaiyecilerin yangını söndürmelerini silah zoruyla engellemişlerdi.

Eduard Şevardnadze Mart 1992'de kendi vatanına döndüğünde Gürcistan tam bir kaos içerisindeydi. Güney Osetya'da çetin bir savaş ve Mingrelya'da önceki devrik liderin desteğinde şiddetli bir ayaklanma söz konusuydu. Diğer yandan Abhazya'da da tansiyon yükselmekteydi. İşte tam bu noktada batı dünyası, başta John Major'ın Muhafazakâr Parti (Büyük Britanya) hükümeti, çok büyük bir hesap hatası yaptı. Bir yandan Yugoslavya'nın parçalanması meselesiyle boğuştukları için Abhazya ve Güney Osetya'nın kendi kaderlerini belirleme haklarını göz ardı etmeye ve Gürcistan'a IMF, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler üyeliği vererek Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü savunmaya karar verdiler.

Gürcistan bu karar iki hafta içinde Abhazya'ya saldırarak ve 14 ay süren bir savaş başlatarak kutladı. Gürcistan savaşı, muzaffer Abhazya ise nüfusunun % 4'ünü kaybetti. O zamandan beri Tiflis tarafından önerilen tek şey, "status quo ante bellum" yani savaş öncesindeki duruma geri dönmek oldu.

Abhazların böyle bir teklifi reddetmeleri şaşırtıcı olmasa gerek.

Moskova'nın savaş sonrası dönemin büyük bir kısmında sergilediği tutum Abhazya'ya karşı ılımlı değildi. Şevardnadze'nin Politbüro meslekdaşı Boris Yeltsin Rusya Cumhurbaşkanı idi ve onun korumasında olan Andrey Kozyrev dışişleri bakanı idi. Fakat Abhazya'nın kararlılığından vazgeçmemiş olması ve Yeltsin'in ardından Vladimir Putin'in seçilmesi Rusya'nın tutumunda değişikliğe neden oldu.

İhtilafli topraklardaki "savaş da barış da yok" tutumunun çözümlenmesi gerekmekteydi ve Saakaşvili'nin Güney Osetya'ya doğru ilerlemesi bu fırsatı tanıdı. Gürcistan orduları hem Güney Osetya'dan hem de Abhazya'nın Kodor vadisinden çıkarıldılar. Daha sonra başkan Dmitry Medvedev Rusya'nın Gürcistan Sovyet sınırlarını tanıyarak yaptığı hatayı anında düzeltti. (Bu hamle Rusya'nın kendi bünyesinden ayrılmaya yönelik adımları engelleme girişiminden başka birşey değildir.)

Gürcistan tarihin akışını kabul etmeli ve tekrar birleşme hayallerinden vazgeçmelidir. Sergei Bagapş demokratik seçimle iki kere cumhurbaşkanlığı kazanmışken, Abhazya hükümetini kukla bir rejim diye yaftalamaya çalışmanın hiçbir faydası olmayacaktır.

Bu noktada Gürcistan'ın batıdaki dostlarına da önemli bir rol düşmektedir. Tiflis'i gerçeklerle yüzleşmek ve kaybettiği toprakları tanımak konusunda ikna etmelidirler. Bu gerçekleşirse, kuşkusuz, uluslararası toplumda Tiflis'in bu kararna katılacaktır. Böylece tüm Trans Kafkasya'da istikrarın nasıl sağlanabileceği ile ilgili kayda değer fikirlere zemin hazırlanabilecektir. İstikrar tüm tarafların menfaatinde dir ■

■ CUMHUR BAL
KAFFED GENEL KOORDİNATÖRÜ

KAFFED, CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen'i Ziyaret Etti

14.01.2010

KAFFED Yönetim Kurulu üyeleri, siyasi partilere yönelik teşekkür ziyaretleri kapsamında CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen'i ziyaret etti. Federasyon Başkanı Cihan Candemir başkanlığındaki heyet, Öymen'e KAFFED'in 4. Olağan Genel Kurulu'na katılımından ötürü teşekkürlerini ilettiler.

Toplantıda söz alan Candemir, Öymen'i CHP Genel Başkan'ı Deniz Baykal'ı 23 Mayıs 2010 tarihinde Kefken'de düzenlenecek Büyük Çerkes Sürgünü'nü anma etkinliklerine davet etti. Öymen de daveti memnuniyetle kabul edeceğini, gelenekleşen Karadeniz'e kırmızı karanfil bırakma etkinliğini birlikte yapabileceklerini belirtti.

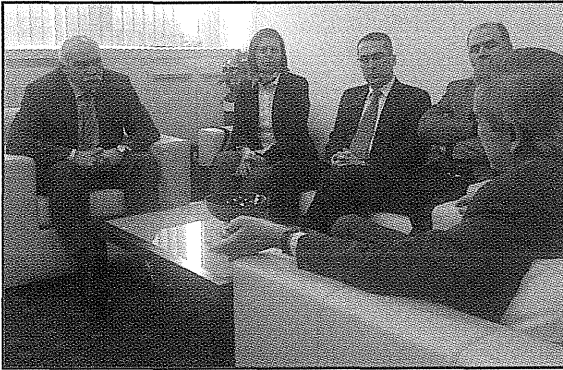
Öymen, Baykal'ın da davetten memnuniyet duyacağını söyledi. Öymen ayrıca Kefken sahilinin

temizlenmesi konusunda CHP'ye bağlı belediyelerden destek isteyeceğini de sözlerine ekledi.

'Tayvan ve Kosova'ya uçuluyorsa Abhazy'a da uçulsun.' Görüşmede Türkiye - Abhazya ilişkilerine de değinen Öymen, Türk Hava Yolları'nın (THY) Abhazy'a doğrudan sefer yapması gerektiğinin altını çizdi. THY'nin KKTC, Tayvan ve Kosova'ya yaptığı uçuşlara dikkat çeken Öymen, "Buralara uçuş yapılabilirse, Abhazy'a da mutlaka seferler düzenlenmelidir" dedi. Öymen, bu konuda Gürcistan hükümetini daha ılımlı politika üretmeye çağırdı. CHP olarak bu konuda ortak teknik çalışmalar yürütmeye hazır olduklarını anlatan Öymen, bu konuda muhalefet olarak hükümeti zorlayıcı adımlar atabileceklerini belirtti.

Çerkes toplumunun kültürel zenginliklerine de değinen Öymen, en güzel adetlerden biri olan hase ve onun örneklerinden olan düğünlerde silah atılmaması kararına vurgu yaptı. Öymen, bu kararı gittiği bir çok yerde anlattığını söyledi. Öymen, Cihan Candemir'i Halk TV de yapılacak bir programa beraber katılmayı teklif ederek toplumsal isteklerimizin ilk ağızdan vurgulanması gerektiğini aktardı.

Oldukça sıcak bir ortamda geçen toplantıda bu tür görüşmelerin daha sık yapılması gerektiği konusunda görüş birliğine varıldı.

KAFFED, AKP Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik'i Ziyaret Etti

14.01.2010

KAFFED'in yeni yönetim kurulu, siyasi partilere yönelik teşekkür ziyaretleri kapsamında CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen'in ardından bu kez de AKP Genel Başkanı Hüseyin Çelik'i ziyaret etti. KAFFED'in 4. Olağan Genel Kurulu'na katılımından ötürü Çelik'e teşekkürlerini ileten KAFFED Genel Başkanı Cihan Candemir, yanında getirdiği raporu Çelik'e sundu. "Türkiye Cumhuriyeti 60. Hükümetinden Talep ve Beklentiler" başlıklı raporda, 3 önemli konuda Federasyonun beklentileri dile getirildi.

Demokratik açılım sürecinin daha kapsamlı ve kapsayıcı bir şekilde sürdürülmesi gerektiği vurgulanan raporda, "Demokratik Açılım sürecinin başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi için tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının dil, din, etnisite ve cinsiyet farkı gözetilmeden sürece dahil edilmeleri gerekmektedir. Süreci yönlendiren ve yürüten kişi ve kurumlar tüm etnik, dini ve kültürel topluluk temsilcileri ile görüşmeli, tüm kesimlerin kaygı ve taleplerini göz önüne almalı, tüm hak ve özgürlükler hiçbir fark gözetmeksizin tüm yurttaşlar için eşit bir biçimde uygulanmalıdır." denildi.

Görüşmede KAFFED heyetinin demokratik açılım sürecinde KAFFED'in görüşlerinin alınmadığı yönündeki eleştirileri üzerine ilginç bir gelişme yaşandı. KAFFED'in bu konudaki sitemlerinde

haklı olduğunu ifade eden Çelik, İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ı telefonla arayarak KAFFED adına bakandan randevu istedi. Atalay da Çelik'e KAFFED yönetimi ile en kısa zamanda bir araya gelmek istediğini söyledi.

Çelik ayrıca, Federasyonun Abhazya ve Güney Osetya ile ilgili talepleri konusunda da Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile görüşerek ondan da KAFFED adına randevu talep edeceğini ifade etti. Çelik, Federasyonun anadilde eğitim kursları konusundaki talepleri konusunda da yetkili genel müdürü arayarak konuyla ilgilenilmesini istedi.

Yaklaşık 1,5 saat süren ve oldukça sıcak bir havada gerçekleşen görüşme sonunda Çelik, kendisine iletilen sorunların çözümü konusunda KAFFED ile her zaman görüşmeye hazır olduğunun altını çizdi.

Türkiye Cumhuriyeti 60. Hükümetinden Talep ve Beklentiler Kafkas Dernekleri Federasyonu

Kafkas Dernekleri Federasyonu'nun 19 Ocak 2010 Salı günü AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Hüseyin Çelik'le görüşmede sunduğu Talep ve Beklentiler konulu yazı ve Anadil çalışmaları hakkındaki rapor aşağıda bilgilerinize sunulmuştur.

Çerkesler, anayurtları Kuzey Kafkasya'da yüzyıllarca bağımsız olarak yaşamışlardır. Ancak Çarlık Rusyası'nın 19. yüzyıl başlarında Güney Kafkasya'yı, aynı yüzyıl ortalarında da Kuzey Kafkasya'yı işgal ve ilhak etmesiyle, Çerkesler toplu olarak sürgüne tabi tutulmuşlardır. Tarihe "Büyük Çerkes Sürgünü" olarak geçen bu trajik süreçte Çerkeslerin %90'ından fazlası anayurtlarından çıkarılmış ve Balkanlardan Filistin'e kadar dönemin Osmanlı topraklarına yerleştirilmişlerdir.

Günümüzde dünyada yaşayan Çerkeslerin en büyük kesimi (yaklaşık % 80'i) Türkiye'de bulunmaktadır. Türkiye dışında Kafkasya'da (Rusya Federasyonu içerisindeki Adıgey, Karaçay-Çerkes, Kabardey-Balkar cumhuriyetlerinde, Abhazya'da, Güney Osetya'da), Ürdün'de, Suriye'de, İsrail'de ve Avrupa ülkelerinde çok sayıda Çerkes yaşamaktadır.

Türkiye'de yaşayan Çerkesler, kurmuş oldukları dernekleri aracılığıyla özgün dil ve kültürlerini yaşatmaya çalışmaktadır. Bu derneklerin çoğunluğu bir araya gelerek Kafkas Dernekleri Federasyonu'nu (KAFFED) kurmuşlardır. Türkiye'nin tamamına yayılmış 57 üye demeyeği ile 6 milyonluk Çerkes toplumunun en büyük sivil toplum kuruluşu KAFFED'dir.

KAFFED'in misyonu; tarihi, dilimizi ve kültürümüzü yaşatmanın yanında, Türkiye'mizin birliği bütünlüğü ile demokratik ve laik değerlerine sahip çıkarak, ülkemizin kalkınmasına ve iç barışına katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan Kuzey Kafkasya'da, Rusya Federasyonu içinde ve Abhazya ile Güney Osetya'da yaşayan, ortak bir tarih ile ana dillerimizi paylaştığımız akraba ve kardeşlerimizle, insani, kültürel ve ekonomik ilişkilerimize barışçı temellerde devam etmek en büyük arzumuzdur.

Son yıllarda Türkiye'de ve Kafkasya'da yaşanan gelişmelere paralel olarak hükümetimizden talep ve beklentilerimizi üç başlık altında özetleyebiliriz:

1. Demokratik açılım sürecinin kapsamlı ve kapsayıcı bir şekilde sürdürülmesi

Türkiye'nin gündeminde çok tartışılan "Demokratik Açılım" konusu, Genel Kurul'da da ön plana çıkmıştır. Eğer, bu süreçte samimi olunursa, bu sürecin ismi her ne olursa olsun, her ne sebepten kaynaklanıyor olursa olsun, geçmişle kavga etmeden yüzleşilir ve toplumu kamplara bölmek yerine birleştirici

söylemler geliştirilirse, bu sürecin sonucunda kazananın, bütün etnik, dini ve kültürel unsurları ile "TÜM TÜRKİYE" olacağı açıktır.

Türkiye'nin demokratikleşmesi konusunda atılacak adımlarla ilgili görüşlerini bugüne kadar defalarca kamuoyuyla paylaşmış olan KAFFED, bu konuda üzerine düşen tüm katkıları sunmaya hazırdır. Kimse açılım fikrinden korkmamalıdır. Birlikte yaşama iradesi var olduğu sürece çözüm mutlaka bulunacaktır.

Demokratik Açılım sürecinin başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi için tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının dil, din, etnisite ve cinsiyet farkı gözetilmeden sürece dahil edilmeleri gerekmektedir. Süreci yönlendiren ve yürüten kişi ve kurumlar, tüm etnik, dini ve kültürel topluluk temsilcileri ile görüşmeli, tüm kesimlerin kaygı ve taleplerini göz önüne almalı, tüm hak ve özgürlükler hiçbir fark gözetmeksizin tüm yurttaşlar için eşit bir biçimde uygulanmalıdır. Böyle bir uygulama hem ülkemizde kutuplaşmaları ortadan kaldıracak hem de toplumun büyük bir kesiminin demokratikleşme sürecini desteklemesini sağlayacaktır. Bu kapsamda İçişleri Bakanımız Sayın Beşir Atalay'ın acilen Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin en büyük sivil toplum kuruluşu olan KAFFED ile görüşmesinin gerekli olduğuna inanıyoruz.

KAFFED Türkiye'nin içinde yaşadığı bu dönüşüm sürecine, temsil ettiği toplumun taleplerini dile getirerek olumlu ve yapıcı bir katkıda bulunmak istemektedir. Tarih boyunca mütevazılıkları ve uzlaşma arayan yaklaşımları ile tanınan Çerkesler, Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana güçlü ve çağdaş bir Türkiye için ellerini taşın altına sokmaktan hiçbir zaman çekinmemiştir. Bu dönemde de Çerkesler, Türkiye'nin refahı ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması için, yani daha fazla demokrasi, daha fazla özgürlük, daha fazla insan hakkı için Demokratik Açılım sürecini desteklemektedir.

* Demokratik Açılım sürecinin tüm Türkiye'nin önünü açabilmesi için öncelikle tek tipleşmeye dayalı 1982 Anayasası değiştirilmeli, temel hak ve özgürlükleri esas alan sivil, çağdaş bir anayasa oluşturulmalıdır.

* Demokratik Açılım sürecinin en önemli unsurlarından biri, yurttaşların dillerini, dinlerini ve kültürlerini istedikleri gibi yaşamalarını engelleyen tüm yasakların kaldırılmasıdır.

* Türkiye, insan haklarının geliştirilmesini güvence altına alan tüm uluslararası sözleşmeleri onaylamalı ve uygulamalıdır.

* İnsanlar çocuklarına veya yaşadıkları yerleşim birimlerine istedikleri isimleri koyabilmelidir.

* Devlet, yurttaşların dillerini ve kültürlerini korumaları için sadece izin veren değil, teşvik eden ve destekleyen bir konumda olmalıdır. İlköğretimden itibaren seçmeli dil dersleri yaşama geçirilmeli, üniversitelerde talep edilen tüm dillerde akademik çalışmalara imkan tanınmalı, lisans ve lisans üstü programları açılmalı, enstitüler kurulmalıdır.

* TRT yayınlarında Türkiye'de konuşulan tüm dillerde daha fazla yayın yapılmalı, bu konuda özel medya kuruluşları da teşvik edilmelidir. Bu alan bireysel veya sivil toplum örgütlerinin girişimleri ile sınırlı bırakılmamalı, devletin imkanları seferber edilmelidir.

* Ayrımcılık ve her türlü ırkçılık ile aktif bir şekilde mücadele edilmeli, özellikle ders kitaplarından dil, din, etnisite ve cinsiyet farklılığı temelinde ayrımcılığı ve nefreti körükleyen tüm ifadeler çıkarılmalıdır.

* Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin Kafkasya'daki akrabaları ile kültürel ve insani ilişkilerinin geliştirilmesi için özel tedbirler alınmalı, destek verilmelidir. Bu doğrultuda Rusya Federasyonu ile çifte vatandaşlık uygulamalarını kolaylaştıracak tedbirler alınmalıdır.

Unutulmamalıdır ki dünyadaki tüm diller, dinler ve kültürler insanlık tarihinin ortak mirasıdır. Onların varlıklarını sürdürmelerini ve gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılmasını talep etmek en temel insan hakkı; bunun için gerekli adımları atmak da en temel insanlık görevi ve sorumluluğudur. Bu görevin bilincinde olarak KAFFED, toplumun her kesimini kapsayacak bir Demokratik Açılım sürecinin başarıya ulaşabilmesi için samimi gayretlerini ve katkılarını hiçbir zaman esirgemeyecektir.

2. Abhazya, Güney Osetya ve Kuzey Kafkasya cumhuriyetleri ile ilişkilerin geliştirilmesi

6 Ağustos 2008 günü Gürcistan silahlı birliklerinin Güney Osetya'nın başkenti Tskhinval'de sivil halka yönelik saldırısıyla başlayan savaş kısa sürmüş, fakat 26 Ağustos 2008'de Abhazya ve Güney

Osetya'nın bağımsızlıklarının Rusya Federasyonu tarafından tanınmasıyla tüm Kafkasya'da dengeler değişmiştir. 6 Ağustos savaşından sonra Türkiye tarafından önerilen "Kafkasya İşbirliği ve İstikrar Platformu", ulaşılmaması gereken çok önemli bir barış projesidir. Bölgede barış ve istikrarı sağlamaya yönelik bu ve benzeri barış projeleri, Türkiye'deki ve Kafkasya'daki tüm Çerkesler tarafından büyük bir memnuniyet ve şükran ile karşılanmaktadır.

Türkiye'de yaşayan Çerkesler, Türkiye'nin Abhazya ve Güney Osetya'da da Kosova'da olduğu gibi etkin bir politika izlemesini ve bu ülkelerin bağımsızlıklarının tanınmasını büyük bir heyecanla beklemektedir. Türkiye Cumhuriyeti olarak Kosova'da izlenen insan haklarını korumaya yönelik politikaların Abhazya ve Güney Osetya için de uygulanması beklenmektedir.

Uluslararası siyasi ilişkiler nedeniyle Türkiye; Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarını kısa vadede tanımayabilir. Ancak, Türkiye'nin barış yönünde atacağı çok önemli adımlar vardır. Kafkasya'da barış ve istikrarın tesis edilmesi, Türkiye için de siyasi ve ekonomik açıdan büyük bir önem taşımaktadır. Barış ve istikrarın temin edilmesi için, Türkiye'nin bölgedeki tüm ülkeler ile yakın siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler geliştirmesi gerekmektedir. Bu, aynı zamanda Kafkasya ve Türkiye'de yaşayan Çerkesler arasında da insani, kültürel ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve güçlenmesine katkıda bulunacaktır. Bu doğrultuda, KAFFED olarak öneri ve beklentilerimizi aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

* Türkiye Abhazya'ya uygulanan izolasyon politikasına son vermelidir. İzolasyon politikası hem bölgede istikrarsızlığı arttırmakta hem de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının en temel insan haklarının çiğnenmesine yol açmaktadır. Trabzon-Sohum arasında gemi ve İstanbul-Sohum arasında uçak seferleri acilen yeniden başlatılmalıdır.

* İzolasyon ve savaşın yaralarının bir an önce sarılması için Abhazya ve Güney Osetya'ya (okul ve hastane yapımı, altyapının onarılması gibi alanlarda) insani yardım ve destek sağlanmalıdır.

* 1993'den günümüze pek çok vatandaşımız, akrabalık veya iş ilişkileri nedeniyle Abhazya'ya yerleşmiştir. Hem Abhazya'da yaşayan vatandaşlarımızın hem de Abhazya ile ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirecek iş adamlarının sorunlarını yerinde çözmek üzere, Abhazya'da bir ticari temsilcilik açılmalıdır. Abhazya'da insani ve kültürel amaçlı projeler desteklenmeli, Abhazya ve Türkiye'deki kurum ve kuruluşlar arasında ekonomik, kültürel ve eğitsel alanda işbirliği geliştirilmeli, Abhazyalı öğrencilere Türkiye'deki üniversitelerde okuyabilmesi için doğrudan burs verilmelidir.

* 1993 yılında Abhazya bağımsızlığını ilan ettiğinde, Devlet Başkanı V. Ardzinba ilk yurt dışı ziyaretini Türkiye'ye yapmış, fakat hiç bir resmi görüşme yapmadan ülkesine dönmüştür. 2007 yılında da Devlet Başkanı Sergey Bagapş, gayri-resmi bir ziyaret için Türkiye'ye gelmek istemiş, fakat Dışişleri Bakanlığımızın isteği üzerine bu ziyaret iptal etmiştir. Türkiye ve Abhazya arasında hiçbir ilişkinin olmaması, Gürcistan yöneticilerinin maceracı politikalar izlemesini teşvik etmiştir. Türkiye ile Abhazya ve Güney Osetya arasında belirli düzeyde iletişim ve işbirliğinin gelişmesi, bölgede barış ve istikrarın korunmasına, dolayısıyla Türkiye'nin siyasi ve ekonomik açıdan güçlenmesine katkıda bulunacaktır.

* Gürcistan yönetimi, ülkedeki yoksulluğa ve yolsuzluğa aldırmaksızın son yıllarda çok büyük ölçüde silahlanmaya başlamıştır. 6 Ağustos 2008'de Güney Osetya ve Abhazya'ya yönelik saldırı Gürcistan'ın neden bu kadar silahlandığını açıklamaktadır. Maalesef Gürcistan Ağustos 2008 savaşından sonra yeniden hızlı bir silahlanma faaliyetine başlamış, Türkiye'nin desteği ile alınan hücum botlar ile Karadeniz'de Türk gemilerine el koymaya başlamıştır. Türkiye bölgede yeni çatışmaların engellenmesine yönelik aktif çaba içerisinde olmalı ve Gürcistan'ın tekrar silahlanmasına izin vermemelidir.

* Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin hepsinin Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinde (özellikle Adıghey, Karacay Çerkes ve Kabardey Balkar cumhuriyetlerinde) akrabaları bulunmaktadır. Ayrıca bu cumhuriyetlere son on yıl içerisinde 2000'e yakın vatandaşımız iş ve akrabalık ilişkileri nedeniyle yerleşmiştir. Türkiye genel olarak Rusya Federasyonu, özel olarak da Kuzey Kafkasya cumhuriyetleri ile ekonomik ve kültürel ilişkiler geliştirmelidir. Kafkasya'ya yerleşen veya iş kuran vatandaşlarımıza teknik ve maddi destek sağlanmalıdır.

* Türkiye ve Rusya arasındaki ekonomik ve insani ilişkilerin geliştirilmesi doğrultusunda Sayın Başba-

kanımızın vize uygulamasının kaldırılmasına ilişkin önerisini büyük bir sevinçle karşılıyor ve bu girişimi destekliyoruz.

* KAFFED, Türkiye Çerkes diasporasının temsili sorumluluğu ile, kurulduğu günden bu yana Kafkasya ile organik ve güçlü bağlar kurmak için çalışmalar yapmış, önemli kazanımlar elde edilmesini sağlamıştır. Sivil toplum kuruluşlarının Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerindeki kurum ve kuruluşlar ile yapacağı ortak etkinlikler özendirilmeli ve desteklenmelidir.

* Kuzey Kafkasya'daki cumhuriyetler ile ilişkilerin gelişmesi doğrultusunda, bu cumhuriyetlerdeki üniversiteler ile öğrenci değişimi programlarının uygulanması, bu üniversitelere (özellikle lisans üstü düzeyde) burslu öğrenci gönderilmesi, her yıl 23 Nisan törenlerine Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinden öğrenci topluluklarının davet edilmesi sağlanmalıdır.

3. Türkiye'de Kafkas dillerinin korunması ve yaşatılması için tedbirler alınması

Bilindiği gibi Çerkes dilleri ses açısından dünyanın en zengin dilleri arasındadır. 58 ila 65 sesten oluşan Çerkes dillerinin öğrenilmesi ve konuşulması zordur. Bu ses zenginliği, bu dillerin ve dolayısıyla kültürlerin ne kadar eski olduğunu göstermektedir. Dünya çapında filologlar, etnologlar, arkeologlar, tarihçiler Anadolu'nun ilk sakinlerinin dilleriyle akraba olan Çerkes dil ve kültürlerin yok olmaması için olağanüstü çaba sarf etmektedirler.

Dünyadaki tüm Çerkeslerin %80'inin yaşadığı Türkiye'de, ne yazık ki bu dil ve kültürleri inceleyerek öğretecek bölümler, bugüne kadar üniversitemizde açılmamıştır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'nde, birçok ölü dile ait bölümler yer almakta, ancak Çerkes dillerine ilişkin hiçbir bölüm veya enstitü bulunmamaktadır.

2002 yılında yasalaşan "Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Dil ve Lehçelerin Öğrenilmesi" hakkındaki kanun gereği, anadilini öğrenmek ve okuyup yazmak isteyenlerin derneklerimize büyük talepleri olmuştur. Ancak açılan bu kurslarda, yönetmeliğin de öngördüğü gibi, Çerkes dillerini öğretebilecek formasyona sahip filoloji mezunu eğitici bulunamadığı için başarısız olunmuştur. Anadolu ve dünya kültür mirasının çok önemli bir unsuru olan Çerkes dillerinin korunması ve yaşatılması için acil tedbirlerin alınması gerekmektedir, çünkü Çerkes dillerinin en zengin olanlarından Ubıhçayı konuşan artık maalesef kalmamıştır. Türkiye'de yaygın olarak konuşulmakta olan diğer Çerkes dilleri de (Adıgece ve Abazaca) hızla yok olmaktadır. Bu dillerin korunması ve yaşatılması için aşağıdaki tedbirlerin alınmasının gerekli olduğuna inanıyoruz:

* İnsanların anadilleri dahil istedikleri dilleri öğrenme ve kullanmasını engelleyen tüm yasaklar ve kısıtlamalar kaldırılmalıdır.

* Dil kursları açmak isteyen sivil toplum kuruluşlarına devlet tarafından destek verilmelidir. Bu kapsamda, kısa dönemli tedbir olarak, anadil eğitmenleri yetiştirilmek amacıyla Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerindeki üniversite ve enstitülere burslu olarak gönderilmelidir. Uzun dönemli tedbir olarak ise, Türkiye'deki üniversitelerde Çerkes dilleri ve edebiyatları üzerine bölümler ve enstitüler açılmalı, bu alanda eğitimciler, dil bilimciler ve araştırmacılar yetiştirilmelidir.

* İlköğretimden itibaren seçmeli dil dersleri yaşama geçirilmeli ve üniversitelerde talep edilen tüm dillerde akademik çalışmalara imkan tanınmalıdır.

* TRT, radyo ve televizyon yayınlarında Çerkes dilleri ile yayın yapmalı, bu yayınlar Türkiye dışında da izlenebilmelidir. Program ihtiyacının karşılanması amacıyla TRT, Kuzey Kafkasya'daki radyo ve televizyon kuruluşları ile işbirliği yapmalıdır.

Çerkesler, güçlü ve çağdaş bir Türkiye için her zaman önemli katkılarda bulunmuşlardır ve bu katkılarını artırarak sürdürmeye devam edeceklerdir. Çerkesler, Kafkasya'da ve Orta Doğu ülkelerinde yaşayan akrabaları ile birlikte, bu ülkeler ile Türkiye arasında bir "barış köprüsü" olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafyada barış, işbirliği ve istikrarın gelişmesine de destek olmaktadır. Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin en büyük sivil toplum kuruluşu olan KAFFED, bu misyon doğrultusunda toplumun sözcüsü olarak ortak taleplerin sözcüsü ve takipçisi olacaktır.

CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen ve KAFFED Genel Başkanı Cihan Candemir'in Halk TV'ye Verdikleri Mülakat

Halk TV'de 21 Ocak 2010 tarihinde yayınlanan "Diplomaside Görünüm" adlı programın konukları CHP Genel Başkan Yardımcısı Emekli Büyükelçi Onur Öymen, CHP İstanbul Milletvekili Emekli Büyükelçi Şükrü Elekdağ ve KAFFED Genel Başkanı Cihan Candemir idi.

Onur Öymen ve Cihan Candemir ile yapılan mülakatların deşifresi aşağıdaki gibidir;

Sunucu: *Sayın Cihan Candemir, Kafkas Dernekleri Federasyonu Başkanı olarak bu konuda bizi en iyi aydınlatabilecek isim. Türkiye'de Kafkas ülkelerinden gelmiş sayıları milyonlarla ifade edilen vatandaşlarımız var. Basından takip edebildiğimiz kadarıyla ciddi sorunları da var. Öncelikle hem Türkiye'deki Kafkas kökenli vatandaşlarımızın sorunları, durumları ve Kafkasya'daki durumu genel olarak bize değerlendirebilir misiniz? Bilgilenmemiz açısından?*

Cihan Candemir: Tabii. İsterseniz öncelikle Kafkasya cephesinden başlayalım. Şimdi 1990'lardan sonra biliyorsunuz, iki tane büyük Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti; bir tanesi Balkanlar'daki Yugoslavya, bir tanesi de Rusya'nın içinde olduğu Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dağıldı. Şimdi Türkiye bu dağılma süreci içerisinde, etnik bakımdan yakın soydaşlarının olduğu bölgelerle her türlü ilişkiyi kurdu. Orta Asya'ya gittik, Türki devletlerle ilişkiler kurmaya çalıştık. Balkanlar'da Yugoslavya, Sovyet SSCB dağıldığı zaman oradaki Boşnaklar ile ilgilendi ve şimdi Irak'ta Türkmen kardeşlerimiz ile. Ama ne hikmettir ki bu kadar çok Çerkes toplumunun yaşadığı bu ülke bizim Kafkasya'daki soydaşlarımızla hiçbir zaman ilgilenmedi. Oradaki sorunlar hep görmezlikten gelindi. Veyahut da başka ülkelerin gözlükleriyle bakıldı. Gürcistan'ın Güney Osetya'ya saldırısıyla başlayan 8 Ağustos 2008 savaşıyla birlikte dünya'nın dikkati o bölgeye de çevrildi. Arkasından Abhazy ve Güney Osetya'nın bağımsızlıkları tanındı. Fakat Türkiye'nin yakın çevreyle olan ilişkileri ve sıfır sorun politikaları çerçevesi içerisinde ve birde Türkiye'nin Kafkasya'da bir istikrar arayışı çerçevesi içerisinde bazı projeleri olmasına rağmen, orası hiç dokunulmaz bir bölge halinde duruyor. Türkiye hala Abhazy ile hiçbir diplomatik temas kurmuş değil. Tanımasından vazgeçtik. Kafkas kökenliler olarak biz Türkiye'nin kısa vadede Abhazy'nin bağımsızlığını tanıyamama-

yacağının bilincindeyiz. Türkiye'nin şartlarının buna elveremeyeceğinin bilincindeyiz. Ama insani boyutta dahi ilişkilerin kurulmadığını, Abhaz tarafının dinlenmediğini, onların politikalarının, onların haklı olduğu noktaların hiçbir şekilde araştırılmadığını, gündeme getirmediklerini görüyoruz ve bundan da son derece rahatsızız.

Şimdi bakın biraz önce bahsettiğim gibi Orta Asya'sı, Balkanlar'ı, yani Osmanlı'dan bugüne miras kalan ilişkiler Abhazy boyutuyla çok daha eskidir. İlk defa Abhazy bölgesinin oradaki Ceneviz kolonileriyle beraber Osmanlıların ilişki kurması Fatih Sultan Mehmet'le başlıyor. Fatih Sultan Mehmet donanmasını gönderiyor ve oradaki Ceneviz kolonileriyle beraber Osmanlı'ya bağlanıyor, ve o günden itibaren de çok ciddi bir göç oluyor. Ve birçok insan göç ettiği gibi Osmanlı ordusunda da ciddi görevler alıyorlar. Örneğin; II.Viyana kuşatmasında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın üç komutanlarından bir tanesi kör lakaplı bir Abaza paşadır. 1864'te ki Büyük Çerkes Sürgünü'nün arkasından 93 harbi dediğimiz 1878 savaşı da yine son göçün olduğu dönemdir ki oradaki cephelerden bir tanesi Balkanlarda, bir tanesi Kafkaslar'da açıldı. Kafkaslar'da Osmanlıların belirli başarıları sağlamlarında oradaki Abhaz halkının desteği olmuştur.

Sunucu: *Bugün Türkiye'nin oradaki insanlara sahip çıkması için, oranın sorunlarını çözmeye çalışması için aslında bütün tarihsel kardeşlik duyguları mevcut diyorsunuz.*

Cihan Candemir: Bugün o altyapı var. Beri taraftan tabii Osmanlı'nın böyle bir bölgeyle ilişkileri ve böyle bir sorumluluğu oluşmuştur. Yani bu Türkiye'nin devraldığı mirasında bir parçasıdır diye düşünüyoruz ve dolayısıyla belirli bir sorumluluğu olduğunu düşünüyoruz. Oraya gidip savaşması

ya da olaylara yapıcı olmayan bir şekilde müdahil olması anlamında değil tabi. Ancak burada bugüne kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin yapmış olduğu sadece mevcut hükümetimizle sınırlı değil. Bu 1990 ve 91'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla başlayan bir süreçtir. Sürekli Gürcistan'ın desteklediği, Abhazya'nın buradaki hukuki gerekçelerinin, haklılıklarının göz ardı edildiği bir yapı içerisinde gelinmiştir.

Sunucu: Yani Türk dış politikası Kafkasya konusunda iyi bir sınav veremedi.

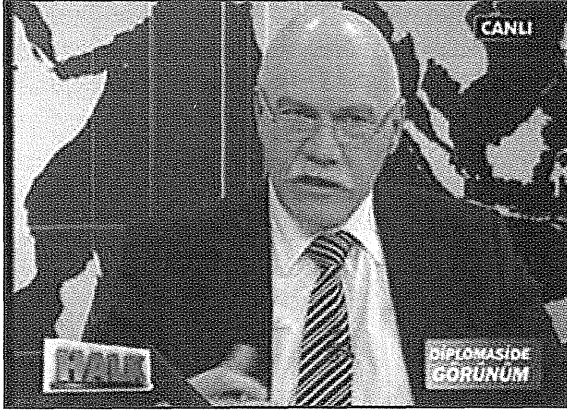
Cihan Candemir: Görmemezlikten geldi, yok saydı. 1992'de savaştan önce o zamanki Abhazya Cumhurbaşkanı Sayın Ardznba Türkiye'ye geldiği zaman onunla kimse görüşmedi. O zaman Süleyman Demirel başbakandı. 2007 yılı içerisinde Devlet Başkanı Sayın Sergey Bagapş Türkiye'ye gelmek istedi ancak Gürcülerin baskısıyla engellendi. Ben şimdi uzun uzadıya Abhazya'nın 1917'den başlayan, bugüne kadar gelen süreç içerisinde Gürcistan'ın 1921 anayasasına dönüşüyle başlayan hukuki boşluklara vs. o detaylara girmek istemiyorum. O uzun bir hikaye. Gerekirse ona da gireriz ama, burada dünyada birçok ülkelerin bağımsızlıklarını kabul ediyor. Türkiye, mesela Kosova'nın bağımsızlığını tanıdı. Bugün baktığınız zaman hukuki altyapısıyla, hukuki gerekçeleriyle Abhazya'nın bağımsızlığının tanınması, Kosova'nın çok çok önündedir. Tekrar şunu açıkça ifade etmek istiyorum. Yani bağımsızlığın bir ülke tarafından tanınması siyasi bir olay, bunu kabul ediyoruz. Türkiye'nin durumunu da kabul ediyoruz. Ancak herhangi bir empati oluşturmadan, Abhazya hiçbir şekilde dinlenmeden, haklı gerekçeleri dinlenmeden ve bu kadar Çerkesin olduğu bir ülkede yok sayılması, olayın insani boyutunun hiçbir şekilde ele alınmaması, ambargonun hala devam ettiriliyor olması kabul edilir bir şey değil. Biliyorsunuz 1996'da oradaki barış gücünü Rus askerlerinin oluşturması kararı alındı. 1996'da ambargo konuldu Abhazya'ya. O ambargoya rağmen, Rusya üzerinden bütün ekonomik ilişkiler sürdürüldü. Gidiş gelişlerde oldu. Daha sonra 2003 yılında Rusya fiilen ambargoyu kaldırdı. Rusya üzerinden çift vizeyle gidiş gelişler başladı ve daha sonrada 2008'de 8 Ağustos savaşından sonra tümüyle bu ambargo kaldırıldı ve Abhazya'nın bağımsızlığı tanındı. Türkiye bu ambargoyu hala devam ettiriyor. Türkiye'den hiçbir vatandaşın direkt olarak Sohum'a gitmesi mümkün değil. Bilakis gitmesi bir tarafa, Türkiye'nin

verdiği hücumbotlarla Abhazya'ya bir şekilde giden gemilere, Türkiye karasularının burnunun dibinde Gürcüler el koyuyorlar. En son geçen yıl yaşadık krizi. Biz Somali'deki tüm gemilerin seyri için korsanlardan korumak için hücumbotlar gönderirken, kendi burnumuzun dibinde Sinop'un 100 mil açığında, Poti'den 360 mil uzakta, Gürcü gemileri Türk gemilerine el koydular, bu bir değil iki değil. Bu hadise başladığından beri belki 100. gemi. Burada ciddi bir korsanlık söz konusu. Türkiye buna da sesini çıkartmıyor. Biz Federasyon olarak sürekli şunu söyledik; Gürcistan'ın silahlandırılması yanlıştır. Gürcistan mutlaka ve mutlaka bu silahları ve Türkiye'nin vermiş olduğu askeri eğitimi saldırı için kullanacaktır dedik. Nitekim 2008'de Güney Osetya'ya girdiler. Güney Osetya'ya giren insanlar çok ciddi eğitim görmüşlerdi. Güney Osetya'ya bu 3. girişleriydi. Osetya'ya 1920'de de girdiler Gürcüler. Büyük katliamlar yaptılar. 1991'de de Gamsagurdia girip orada çok ciddi katliamlar yapmıştı. Osetler bu saldırılara alışkınlar. Osetya'dan gelen telefonda şunu söylüyorlardı. Bu sefer gelenler eskilerine benzemiyor. Çok iyi eğitilmiş, çok iyi silahlanmış insanlar. Bunlar bambaşka bir şekilde savaşıyor, telefonda gelen en son mesajlar bu yöndeydi. Çok iyi eğitilmişti ve bunları biz Türkiye olarak eğittik.

Sunucu: Peki o savaş sırasında Türk hükümetinin yapmasını istediğiniz, sizin talep ettiğiniz noktalara gelindi mi? Gerekli adımlar atıldı mı?

Cihan Candemir: Herhangi bir adım atılmadı. Yani orada Rusya biliyorsunuz Gürcistan'a girdi. Bütün oradaki hücumbotlarını etkisiz hale getirdi. Bütün silahlara el koydu. O silahları da sergiledi. Bu silahların birçoğunun Türkiye'den gitmiş silahlar olduğu ortaya çıktı. Yani Türkiye'nin burada barışçıl ve kendine yakışır bir tavır içerisinde olmadığı son derece açık. Bunun düzeltilmesi lazım. Türkiye hakikaten bölgede barışı ve istikrarı arzu ediyorsa Abhazya konusu da orada son derece önemli bir sorundur. Gürcistan'la da, Rusya'yla da son derece iyi ilişkileri olan Türkiye'nin Türkiye'de yaşayan bu kadar vatandaşında insani haklarını göz önüne alarak, en azından gidiş-gelişleri Türkiye ile Abhazya arasındaki gidiş gelişlerin önünü açması lazım.

Şükrü Elekdağ: Ben şimdi mesela Abhazya'ya gitmek istesem nasıl gideceğim, hangi yolla gideceğim? Direk Türkiye'den gemi seferi yok, uçak yok.

Cihan Candemir: Şöyle gideceksiniz. Rus elçiliğine müracaat edeceksiniz, Rusya size çift girişli-çıkışlı vize verecek, buradan Soçi'ye Soçi'ye bulamazsanız, çok daha uzaktaki Krasnodor'a uçacaksınız, oradan araçla Soçi'ye geleceksiniz ve oradan Abhazy'a giriş yaparak Sohum'a gidecekeniz. Sohum sınırdan aşağı-yukarı 1,5 saat mesafededir. O yolu gideceksiniz, dönüşte de aynı yoldan geleceksiniz, Rusya üzerinden geri döneceksiniz.

Şükrü Elekdağ: *Gürcülerin Güney Osetya'ya girmeleri Amerika'nın bilgisi dahilinde mi oldu size göre? Yani Amerika orada yerleşik, bu kadar adamı var, askerleri var. Yani o bakımdan nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Cihan Candemir: En başta Saakaşvili zaten Amerika'nın adamı. Yani Amerika'nın bilgisinin olmaması mümkün değil. Olacağı belliydi. Biz şahsen biliyorduk, bekliyorduk böyle bir şeyin olacağını. Yani bize varıncaya kadar bilinen, beklediğimiz bir şeyi Amerika'nın bilmemesi mümkün değil. Sınırdan başlayan hareket var, sınır çatışmaları var. Gürcistan askerlerini eğiten bir sürü Amerikan askeri var. Amerika'nın bilmemesi mümkün değil.

Sunucu: *Sayın Öymen sizde bu konuyu aslında soru önergeleriyle ve daha önce yapmış olduğunuz açıklamalarla gündeme getirmiştiniz. Özellikle de bu oraya gidiş konusunda, buradaki yaşayan vatandaşlarımızın da, Abhazy kökenli vatandaşlarında dikkate alınarak bu sorunun çözülmesini istemiştiniz. Türk hükümetlerinin sadece mevcut hükümetle sınırlı olmadığını Sayın Candemir ifade etti. Siz bu konuda nasıl bir değerlendirmede bulunacaksınız? Türkiye'nin dış politikasının temel bir unsuru mudur Abhazy'ya böyle davranmak?*

Onur Öymen: Öncelikle işin birkaç tane boyutu vardır. Bunlardan birisi de siyasidir. Bu mesele-

ler BM'de çok uzun yıllardan beri ele alınmaktadır. Sadece 2000 yılından bugüne kadar on beş tane Güvenlik Konseyi ya da Genel Kurul kararı çıkarılmış. Son Genel Kurul kararına göre, Gürcü asıllı olup da Abhazy'dan Gürcistan'a göç edenlerin geri gönderilmesi ve Gürcistan ile Abhazy arasında yetki paylaşımının sağlanması konuları ele alınmıştır. Bunu sağlamak için bir komite var. Bu komite, BM Genel Sekreterinin Dostları Komitesi'dir. Bu komite ile birlikte Rusya'da bu işin içinde yer almaktadır. Amerika, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkeler ise komiteye dahilken, Türkiye kendisine bu komitede yer bulamamıştır. Ancak biz, BM Güvenlik Konseyi üyesi olan bir ülkeyiz. Yani bu meseleleri Türkiye hiç olmazsa insani boyutu ile gündeme getirebilir.

Bunun dışında siyasi açıdan söylenecek çok şey var, ama bundan daha da önemlisi işin insani boyutudur. Soğuk Savaşın bitmesinden bu yana, 1990'lı yıllardan sonra, bölgede oyuncu olan hem Rusya hem de Gürcistan, aşağıda Ermenistan, Azerbaycan ve Türkiye, Avrupa Konseyi'nin üyesi olan ülkelerdir. Yani bu ülkeler, insan hakları konularının birinci dereceden ele alındığı Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerdir. Eğer meseleye insan hakları boyutu ile girerseniz bu konuda size kimse bir şey diyemez. Dolayısıyla şu an işin en önemli yanı insani boyutudur. İnsanları, temel insan haklarından mahrum edemezsiniz. Bunların arasında ulaşım hakkı vardır. Bakınız, ulaşım hakkı olmazsa, Türkiye'de yaşayan en az dört milyon Kafkas kökenli insan o bölgeye gidemez. Uluslararası sivil havacılık örgütü, Abhazy'ya sivil uçakların inişini yasaklamış durumdadır. Peki, bu yasağın kaldırılması için Türkiye'nin herhangi bir girişimi var mı? "Efendim, orası bağımsız devlet değil" diyorlar. Fakat Kosova bağımsız olmadan önce de Kosova'ya sivil uçaklar inip kalkıyordu. Türk Hava Yolları ile İstanbul'dan Piriştina'ya gidip gelinebiliyordu. Ama o zamanlar Kosova bağımsız bir devlet değildi. Sırbistan halen Kosova ile ilgili haklarından vazgeçmemişti. Fakat buna rağmen uçak seferi vardı.

Buna benzer başka örnekler de vardır. Onun için yapılacak ilk iş, Gürcistan ile görüşmektir. Bizimkiler "Aktif politika yapıyoruz, dünyanın öbür ucuna gidebiliyoruz." diye övünüyorlar. Bu problem bumumuzun dibindedir. Neden gidip müdahalede bulunmuyorsunuz? Gidip insanlara meselenin insani boyutunu anlatacaksınız. İşin siyasi boyutu

gayet tabii ki BM'de ele alınacak, ama insani boyutu da bir an önce gündeme getirilmelidir.

Bunun bir yönü biraz önce değindiğimiz sivil hava ulaşımıydı. Diğeri ise deniz ulaşımıdır. İstanbul'dan petrol götüren tekneye açık denizde, Karadeniz'de, el koyuyorlar. Buket adlı bu tekneyi alıp Gürcistan limanına götürüyorlar. İçindeki mürettebat kaptanı ile birlikte tevkif ediliyor. Bizim yaptığımız en büyük başarı ise bu kaptan ve mürettebatın serbest bırakılmasını sağlamak oldu. Maalesef bunun dışında hiçbir işlem yapamadık. Ancak Türk gemilerinin açık denizde yakalanıp bir başka ülkeye götürülmesi deniz hukukuna, uluslararası hukuka uygun mu? Sizin insanlara gidip bunları anlatmanız gerekiyor. Yani sadece dostluk mesajları vermekle dış politika yapılmıyor. Sorunlar olduğu zaman onları oturup konuşmanız, tartışmanız gerekir. Şimdi, bu deniz ulaşımı başlı başına bir meseledir.

Bizimkiler siyasi bir proje ile yola çıktılar. Önce "Kafkas İttifakı kuracağız." dediler. O tutmayınca "Kafkas Platformu oluşturacağız." dediler. Peki, siz bu platformun adını herhangi bir yerde duydunuz mu? Başbakan Rusya'ya gittiğinde buna dair bir açıklama yaptı mı? Yani boşa atılan fişekler bunlar. Neticede bu siyasi girişimlerin hiçbir sonuç vermediği açıkça görüldü. Dolayısıyla hiç değilse meselenin insani boyutuna eğilin.

Bu vesileyle müsaade ederseniz bir şey daha söylemek istiyorum. Kafkasya'dan gelen Çerkesler, çok büyük bir acı çekmiştir. Bir buçuk milyon insan ülkelerinden sürülmüştür. Bunlardan beş yüz bini Türkiye'ye gelirken hayatlarını kaybetmiştir. Ya denizde teknelerinin batması sonucu boğulmuşlar ya da hastalık, salgınlardan dolayı hayatlarını kaybetmişler. Ancak bu insanlar Türkiye'de çok uyumlu bir topluluk kumuşlar. Türk halkına hiçbir sorun yaratmadan isteklerini, dileklerini daima demokratik ve barışçı yollardan dile getirmeye çalışmışlar. Bunların bulunduğu yerler tam bir barış bölgesidir.

Bir jandarma komutanı geçenlerde bir Çerkes köyüne gitmiş. Kendisi, kayıtlara baktığını ve bölgede herhangi bir vukuata rastlamadığını dile getirmiş. Mesela köy düğünlerinde bu insanlar havaya ateş açmazlar. Çünkü böyle bir şeyi yapmak başta ayıp karşılanır. Bu insanlar tarafından ayıp, yasaktan kötü karşılanır. Bir şeye ayıp dedikleri zaman, onu bir daha yapmazlar. Kadın-erkek eşitliğine son

derece değer veren bir topluluktur. Yani son derece çağdaş ve Türk toplumuna çok büyük katkılarda bulunmuş insanlardır.

Kültürleri, sanatları ve yaşam biçimleri ile adeta örnek oluşturmuş bu insanların, Kafkaslardaki akrabaları ile olan bağlarını sağlamak bizim devlet olarak görevimizdir. Ben konu ile ilgili soru önergesi verdim. Ulaştırma Bakanlığı ise, "Türk Hava Yolları konu ile ilgili incelemede bulundu ve Sohum'a sefer yapmayı ekonomik açıdan uygun bulmamış" diye cevap verdi. Yani THY, müşteri bulamayacağını düşündüğü için sefer yapmak istemiyormuş. Halbuki oradaki hava alanı kapalı. Bunun farkında bile değiller. Yani THY gitmiyorsa başka bir özel hava yolu şirketi aracılığı ile sefer yaptırabilirsiniz. Ancak bundan daha önce halledilmesi gereken bir mesele vardır. O da bahsettiğim gibi oradaki havaalanının ulaşımına açılmasıdır. Peki, Gürcistan ya da diğer konuyla ilgili ülkeler nezdinde sizin Türkiye olarak havalimanının ulaşımına açılması konusunda herhangi bir girişiminiz var mı? Nedense biz de sonuç alınması çok kolay ülkelerde müthiş bir temas trafiği oluyor, adeta kıyametler kopuyor, anlaşmalar imzalanıyor gerekli gereksiz filan. Ama bir yerde bir sorun varsa oradan uzakta duracaksınız ki başarısız olursanız içerde bunun bedelini ödemeyesiniz diye. Yani dış politika böyle bir iş değil.

Sunucu: *Şimdi vaktimiz çok daraldığı için Sayın Candemir'den dış politikadaki durumu aldık ama birde iç politikadaki durum var. Şimdi birkaç gün öncesinde siz, AKP Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik'le Federasyon olarak görüştünüz ve bu Çerkes açılımı olarak da basına yansıdı. Fakat bizim açılımlardan oldukça dilimiz yandı. Yani Ermeni açılımı dedik geldiğimiz noktayı konuşuyoruz bütün akşam boyunca konuştuk. Kürt açılımı zaten ortada. Çerkes açılımı olarak mı değerlendirmemiz gerekiyor bu durumu?*

Cihan Candemir: Hayır. Bir kere biz açılımın herhangi bir etnik kökenle, etnik kimlikle anılmasının karşısındayız. Baştan da söyledik bu açılımın adını hükümet Çerkes açılımı koysaydı buna da karşı çıkardık diye. Çünkü biz açılımı bir kere Türkiye'nin demokratikleşmesi, insan haklarının gelişmesi ve de Türkiye'de yaşayan tüm etnik, dinsel, cinsel grupların çağdaş normlar çerçevesi içerisinde yaşayabileceği, birbirleriyle uzlaşabileceği bir demokratikleşme ve barış paketi olarak gördüğü-

müzü bütün yazılarımızda ifade ettik. Biz 6 Aralık 2009 tarihinde genel kurulumuzu yaptık. Genel kurulumuza sağ olsunlar Onur bey, Hüseyin Çelik bey, Abdullatif Şener bey de geldiler, Demokrat Parti'den de geldiler. Biz teşekkür ziyaretlerine başladık. Önce Onur beyi ziyaret ettik, teşekkürlerimizi ifade ettik. Aynı şekilde Hüseyin Çelik beye de gittik. Çünkü bugün genel kurulda ben özellikle açılımın adının belirli bir etnik isimle ortaya çıkmasını ve ortaya konuluş şeklinin yanlış olduğunu ifade etmişim ve bu konudaki görüşlerimizi tabi genel kurul ortamında çok fazla ifade edememişim. Orada tabi dikkat çekici olan şey ise Onur bey de hatırlayacaktır, Hüseyin Çelik beyin aslında hükümetin bunun adını Kürt açılımı olarak koymak istemediği şeklinde bir açıklaması da olmuştu. Tabi biz açılimdan neyi anladığımızı, neleri düşündüğümüzü, ayriyeten bu Abhazya konusundaki düşünce ve taleplerimizi, birde Kafkas dilleri, bugün öğrenilmesi son derece zor olan diller ve şuanda yok olma tehdidi olan diller arasındadır. Çok sesli olan bu dillerin aynı zamanda Anadolu medeniyetiyle de çok yakın alakası olması hasebiyle, Türkiye'de bir şekilde yaşanması, yaşatılması, korunması gereken diller. Bu konuları içeren bir dosya sunduk kendilerine. Yani basın tabi bu gibi şeyleri adlandırırken biraz daha sansasyonel olmayı, dikkati çekecek şekilde adlandırmayı seviyor. Oraya gelen medya mensuplarına da ifade etmişim. Öyle bir Çerkes açılımı gibi bir şeyimiz yok. Biz şunu diyoruz: Biz Çerkes halkı olarak, bir kere Türkiye'de barışçı bir ortamda yaşıyoruz. Kendimiz için ne istiyorsak herkes için, Türkiye'deki tüm vatandaşlarımız için aynı şeyleri istiyoruz. Bu işin üç tane ayağı vardır. Bu ayağın bir tanesi bu açılimdan faydalanacak olan toplumdur, halktır, bunun halka iyi anlatılması lazım. Halkın bunu iyi kavrayıp hoşgörülle birbirinin kültürüne saygı gösterecek bir yaşam düzeyine gelmesi lazım. İkincisi meclistir. Meclis içerisindeki tüm partilerin bu açılimdan aynı şeyi anlayıp bir kere bunu desteklemesi lazım. Açılımın üçüncü ayağı da hükümettir. Tabi hükümetinde bu paydaları açılimla bu demokratikleşme paketi içerisinde olayı usulünce, üslubunca doğru olarak alıp da yürütmek, götürmek, sonuçlandırmak ta hükümetin görevidir.

Bu işin içerisindeki doğrular, yanlışları biz kendi gördüğümüz doğrularla beraber ifade ettik. Burada onun detayına girmek istemiyorum ama

bu işin toplumsal bir uzlaşması projeksiyonu olması lazım. Bu maalesef şu geldiğimiz noktada tıkanmıştır. Tehlikeli kamplaşmalar başlamıştır. İnsanlar artık birbirlerine ev kiralarken 'nerelisin hemşerim' sorularını sormaya başlamıştır. Alış-veriş yaptıkları yerin kökenine bakmaya başlamıştır. Dolayısıyla bu projenin kaldığı yerden doğru şekliyle ele alınıp tüm insanları kucaklayacak ve tüm toplumunda benimseyeceği bir şekilde hayata geçirilmesi gerekir. Bu geldiği noktadan bir yeni başlangıç yapılması gerektiğine inanıyoruz.

Sunucu: Şimdi sizin talepleriniz üç somut noktada kendisini buluyor zannediyorum. Dillerin yaşatılması ile ilgili talepleriniz var. Ulaşım sorunlarının çözülmesi ile ilgili.

Cihan Candemir: Abhazya, Kafkasya ve Osetya'yla ilgili taleplerimiz var. Ulaşım ve orayla olan ilişkilerimizin boyutuyla, kültürel ilişkilerimizin desteklenmesi konusunda talebimiz var. Çünkü orayla olan ilişkilerimizin gelişmesi mutlaka Türkiye'nin de çok çok yararına olacaktır. Çünkü Türkiye hakikaten çok büyük bir devlettir. Ben neticede bir firmada çalışan ve dünyanın her tarafına giden birisiyim. Türkiye'nin bu gücünü, Türkiye'nin bu ilişkilerini Balkanlar'da, Orta Asya'da, Ortadoğu'da her tarafta görüyorum ve hissediyorum. Dolayısıyla bunun yaşama geçirilmesi için Türkiye'nin yapabileceği çok şeyler olduğunu düşünüyorum.

Üçüncüsü de dediğimiz gibi açılimla ilgili düşüncemizdir. Türkiye'nin demokratikleşmesi, Türkiye'de barış içerisinde tüm insanların yaşaması bizim için çok önemli. Çünkü Çerkes halkı olarak, Çerkes insanı olarak, Onur beyin de belirttiği gibi biz hep çevremizdeki insanlarla barış içerisinde yaşadık, özgüvenimizle hep hangi kökenden olursa olsun sorunsuz yaşadık. Türkiye'de de biz barışın sigortası olarak Çerkes toplumunun önemli bir fonksiyonu olduğunu düşünüyorum. Bu konuda da hükümetin bugüne kadar birçok sivil toplum örgütleriyle görüşmüşken bizimle görüşmemiş olmasını ciddi bir eksiklik olduğunu ifade ettik. Çünkü bizim yapıcı eleştirilerimizin ve yapıcı düşüncelerimizin alınmamış olması önemli bir eksiklik bize göre. Ve Hüseyin beyde sağ olsun İçişleri Bakanı'nı aradı randevu almak üzere. Sonuçları ne olur bilemiyorum. Ama durum bu.

Sunucu: Programı kapatmadan önce hemen size sormak istiyorum. Sonuçların ne olacağı konusunda siz birşeyler söylemek ister misiniz?

Onur Öymen: Meselenin çözümünün bir kısmı Türkiye'nin dışındaki ülkelerle ilgilidir. Bir bölümü ise doğrudan doğruya Türkiye ile ilgilidir. Bunlardan birincisi dil ile ilgili meseledir. Mesela Türk Hükümeti aldığı bir karar ile devlet televizyonundan Kürtçe yayın yapmaya başladı. Benim bildiğim Çerkes dernekleri de bunun üzerine Çerkesce yayın yapılması konusunda başvuruda bulundular. TRT ise böyle bir konunun programlarında olmadığını söyleyerek isteklerini geri çevirdiler. Şimdi bunlar küçük şeyler gibi görünüyor ama büyük sonuçlar verebilir. Bakınız, bazı diller ölüyor. Bu dilleri üniversitelerde araştırmalar yapılarak canlı tutmamız mümkündür.

İkincisi, çifte vatandaşlık meselesidir. Öyle insanlar var ki ailelerinin yarısı Türkiye'de yarısı oradadır. Hem Türkiye'de hem de orada yaşamak isteyen insanlar çifte vatandaşlık talep ediyor. Bizim vatandaşlık yasamıza göre çifte vatandaşlık mümkün kılınmıştır. Peki, biz bu insanlara neden bu hakkı tanımıyoruz? Aynı şekilde diplomaların eşitliğinin sağlanması konusu da yine basit bir girişimle çözüme kavuşturulabilir. Böylelikle burada diploması olan bir kişi gidip aynı zamanda o ülkenin topraklarında da iş bulabilir. Biraz da işsizlikten dolayı, maalesef bu konularda bile bir mesafe alamıyoruz. Oysa bizim burada etnik kökenine bakılmaksızın bütün vatandaşlarımıza eşit davranmamız gerekmektedir.

Sunucu: *Demokratikleşmeden bu kadar çok bahsedilen bir ülkede maalesef demokratikleşme adına gerçekten bir şeyler yapılamıyor.*

Onur Öymen: Bu eşitlik ilkesi sadece Abhazlar için değil ama aynı zamanda Gürcüler, Azeriler, Batı Trakyalılar, Arnavutlar, Kürtler ve Ermeniler için de geçerlidir. Yani bizim bütün bu insanları kucaklayıcı bir yaklaşım sergilememiz gerekmektedir. Özellikle Kafkasya'dan gelenlerin Türkiye'de çağdaşlığı temsil ettiğini bizler gözümüzle gördük. Ayrıca çok zengin mutfakları, müzikleri, kültürleri Türkiye için büyük bir kazançtır. Abhaz köylerine giderseniz kendinizi İsviçre'de zannedersiniz. Türkiye'de milyonlarca insandan oluşan, bu kadar kaliteli bir topluluk var. Açıkçası hepimizin örnek alması gereken insanlardır. Ama biz bunların en basit taleplerini bile reddediyoruz. Yani Sudan'a gösterdiğimiz ilginin onda birini bu insanlarımıza göstersek, hem Kafkas kökenli vatandaşlarımız hem de oradaki insanlar çok mutlu olacaklar.

Sunucu: *Buyurun son cümlelerinizi alayım hemen.*

Cihan Candemir: Tabii biz şu anda Türkiye'nin Rusya'yla olan gerek ekonomik, gerek siyasi ilişkilerinin düzeyinden çok memnunuz. Yani bizim Türkiye'deki Gürcülerle de herhangi bir sorunuz yok. Savaş dönemi de dahil. Türkiye'de birlikte yaşıyoruz. Çerkeslerle Gürcüler arasında en ufak bir şey olmadı. Biz şuna inanıyoruz: Türkiye'deki bu Çerkes toplumu Kafkasya ile, akrabaları ile kuracakları ilişkiler çerçevesi içerisinde Türkiye'yle Rusya arasında, iyi ilişkilerin gelişmesine, ekonomik ilişkilerin gelişmesine çok büyük katkıda bulunacaktır. Yani biz köprüyüz aslında. Ama kullanılmayan köprüyüz. Bunun aslında Rusya devleti de farkında. Kuzey Kafkasya'daki insanlarımızla biz gidiyoruz, geliyoruz, görüşüyoruz hiçbir sorunuz yok. Ama maalesef Türkiye'ye biz bunu anlatamıyoruz, gösteremiyoruz. İnşallah bu yayında birazcık vesile olur duyulmasına.

Onur Öymen: Kuşkunuz olmasın ki bunu gören insanlar var Türkiye'de. Bu toplulukların değerini bilen insanlar var. Hiçbir ayırım gözetmeden biz bütün bu topluluklarla daha sıkı, daha sıcak, daha insani ilişkiler kurmak istiyoruz. Ve oradaki meselelere de demin söylediğim gibi insan hakları boyutuyla yaklaşıp çözüm arama gerektiği görüşündeyiz.

Cihan Candemir: Ben zaten sizin gibi tanıyanların dışındakileri kastetmiştim. Bu şansını verdiğiniz içinde ben teşekkür ediyorum.

Sunucu: *Bizde size çok teşekkür ediyoruz programımıza katılarak bize onur verdiniz ve Halk televizyonu izleyicilerini de bu konuyla ilgili bilgilendirdiniz.*

Kafkas Dernekleri Federasyonu Yönetim Kurulu'ndan Kamuoyuna Duyuru 28.01.2010

Kafkas Dernekleri Federasyonu yeni yönetim kurulu 20 Aralık 2009 tarihinde yaptığı ilk toplantının ardından, 5-6 Aralık 2009 tarihinde yapılan genel kurul kararları doğrultusunda, 2010-2011 faaliyet dönemine ilişkin görüşlerini ve önceliklerini kamuoyu ile paylaşmıştı. Görülen lüzum üzerine bazı konulara açıklık getirmekte yarar görülmüştür.

Bilindiği gibi tüm bağımsız devletler, aralarındaki ilişkileri geliştirmek ve kendi vatandaşlarının menfaatlerini korumak amacıyla, uluslararası sözleşmelere uygun olarak ve müteakabiliyet esasına göre, diğer devletlerde diplomatik misyonlar kurarlar. Bu diplomatik misyonların birincisi ve en üst düzeyde olanı, ilgili devletin başkentinde açılması gerekli olan büyükelçiliklerdir. KAFFED, henüz Türkiye tarafından bağımsız devlet olarak tanınmamış olsalar da, Abhazya ve G. Osetya'nın Türkiye'nin başkentinde temsilciliklerinin açılmasının önemli ve gerekli olduğuna inanmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi "konusunda uzman kadroların görev alacağı bu temsilcilikler, Abhazya ve G. Osetya ile Türkiye arasında siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine ve uzun dönemde Abhazya ve G. Osetya'nın tanınmasına büyük katkıda bulunacaktır." Bu önerimiz Abhazya'da yapılan görüşmelerde ilgili mercilere iletilmiştir. KAFFED yönetim kurulu bildirisinde de bu öneriye yer verilmesinin temel nedeni, Abhazya ve G. Osetya'nın tanınması ve ikili ilişkilerin geliştirilmesine yönelik diasporanın haklı taleplerinin tüm kamuoyuna duyurulmasıdır. Mevcut durumda olduğu gibi sadece bir temsilci değil, temsilcilik talep edilmektedir.

KAFFED misyonu ve ilkeleri doğrultusunda, Kafkasya'daki cumhuriyetlerimizin tanınması, Abhazya'ya uygulanan ambargonun kaldırılması ve doğrudan ulaşımın sağlanması, Türkiye ile cumhuriyetlerimiz arasında güçlü ekonomik ve ticari ilişkiler kurulması ve diasporanın sosyal ve kültürel haklarının savunulması amacıyla, siyasi parti liderleriyle, sivil toplum örgütleriyle, bürokratlar, büyükelçiler ve ilgili tüm kişi ve kurumlar ile görüşmektedir. Federasyonumuz bu görüşmeleri, demokratik yollarla seçilmiş yöneticileri, profesyonel kadroları ve konusuna hakim uzmanları aracılığıyla, sadece kendi adına diasporayı temsilen yapmaktadır. Kaldı ki; KAFFED bu görüşmeleri Abhazya ve G. Osetya'nın değişmez politikalarının bilincinde olarak yürütmekte ve cumhuriyetlerimizin ilgili yöneticilerini eş zamanlı olarak bilgilendirmekte ve hatta imkan var ise onların da katılımlarını sağlamaktadır.

Avrupa Birliği'nin G. Kafkasya Özel Temsilcisi Peter Semneby ile 8 Ekim 2009 ve 16 Aralık 2009 tarihinde gerçekleştirilen görüşmeler de bu kapsamda yapılmıştır. KAFFED yönetim kurulu, yaptığı tüm görüşmelerde olduğu gibi Sn. Semneby ile yapılan görüşmeleri de topluma karşı hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda web sayfasında ve Nart dergisinde kamuoyumuzla paylaşmıştır. Yapılan tüm görüşmeler yönetim ve başkanlar kurullarında kapsamlı olarak değerlendirilmektedir. KAFFED'in bu başarılı diplomatik girişimlerinin kamuoyunca da takdirle karşılanması bizleri bu konuda yüreklendirmektedir.

KAFFED'in Abhazya ve G. Osetya'nın değişmez politikalarına aykırı hiçbir söylem ve eylemi bugüne kadar olmamıştır, bundan sonra da olmayacaktır. Kafkas Dernekleri Federasyonu, bir sivil toplum örgütü olarak yapması gerekenleri, demokratik işleyişe, ilkelerine, tüzüğüne ve halkımızın değerlerine uygun ve yakışır şekilde yapmaya devam edecektir.

Diasporanın en büyük sivil toplum kuruluşu olan KAFFED her zaman kendi sorumluluklarının bilincinde olarak kendi üyeleri ve diasporanın talepleri doğrultusunda hareket etmektedir. KAFFED, Abhazya ve G. Osetya'nın tanınması, ambargonun kalkması, ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi, dönüş konusunda adımlar atılması için her zaman talepkar olacaktır ve bu taleplerin gerçekleşmesi için çalışacaktır.

Kamuoyunun takdir ve bilgisine sunarız.

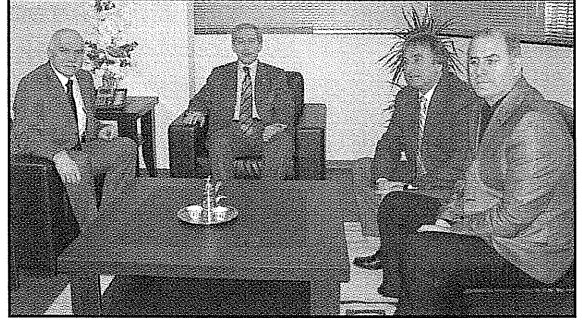
Kafkas Dernekleri Federasyonu

Yönetim Kurulu

KAFFED, Demokrat Parti ve Türkiye Partisi'ni Ziyaret Etti

08.02.2010

KAFFED Yönetim Kurulu, 5 Şubat 2010 Cuma günü Demokrat Parti Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Dursun Akdemir'i, 8 Şubat 2010 Pazartesi günü ise Türkiye Partisi Genel Başkanı Doç. Dr. Abdüllatif Şener'i ziyaret etti.

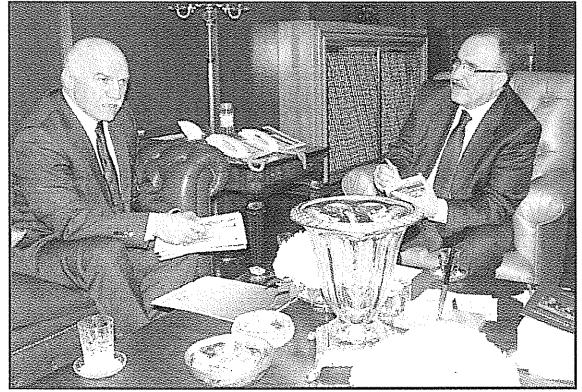
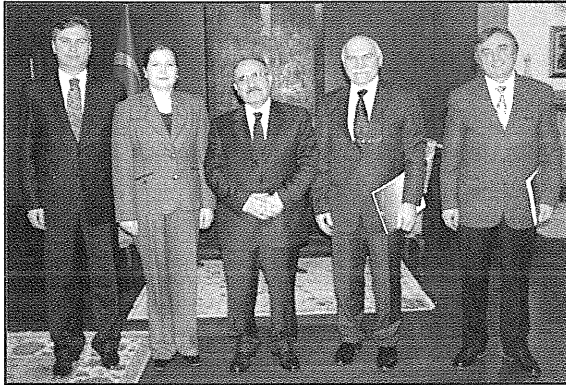

İçişleri Bakanı Beşir Atalay, KAFFED Yönetim Kurulu'nu Makamında Kabul Etti

12.02.2010

Atalay, KAFFED Başkanı Cihan Candemir ve beraberindeki yönetim kurulu üyelerini İçişleri Bakanlığı'ndaki makamında kabul etti. Sıcak bir ortamda gerçekleşen görüşmede Türkiye'deki Çerkeslerin en büyük çatı örgütü olan KAFFED hakkında Atalay'a bilgi veren Candemir, Çerkes toplumunun demokratik açılım sürecini heyecanla izlediğini ve gereken her türlü katkıyı yapmaya hazır olduğunu söyledi. "Biz KAFFED olarak açılım sürecine en çok katkıda bulunacak örgütlerden biriyiz" diyen Candemir, Çerkeslerin hükümetten beklentilerini dile getirdi.

Bu çerçevede TRT Şeş'in yayınlarına değinen Candemir, Çerkesce yayın süresinin yarım saatle

sınırlandırılmasının üzücü olduğunu ifade etti. "Türkiye, demokratikleşme çalışmalarıyla bölünmez" diyen Candemir, Kafkas dillerinin korunup geliştirilmesi için gerekli adımların atılmasını istedi.

Yönetim kurulu üyelerinin taleplerini dikkatle dinleyen Bakan Atalay da, kendisinin sürecin başından bu yana projeyi "Kürt açılımı" olarak nitelmediğini, "demokratik açılım" ifadesini kullandığını söyledi.

Atalay, "Çalışmalar belli bir bölgeyi ya da etnik grubu değil, bütün Türkiye'yi kapsıyor" dedi.

Bakan Atalay, süreçte KAFFED'in taleplerini her zaman dikkate alacaklarını sözlerine ekledi.

KAFFED'den Apsnypress Haber Ajansı'na Kutlama Mesajı Gönderildi

12.02.2010

Apsnypress, Abhazya'nın bağımsızlığının ilan edilmesinin ardından kurulan, Abhazya'nın ilk resmi haber ajansıdır. Kurulduğu günden beri Abhazya'da olup bitenleri tarafsız olarak yansıtır ve bilgilendirme görevini üstlenen Apsnypress Haber Ajansı, kuruluşunun 15. yılını kutluyor.

Kafkas Dernekleri Federasyonu olarak, bu önemli görevi başarıyla sürdüren Apsnypress'e bir kutlama mesajı gönderdik. Bu mesaj Türkçe, Rusça ve İngilizce olarak haber ajansının sitesinde ve Abhaz Devlet Başkanlığı sitelerinde yayınlanmıştır.

KAFFED'den Abhazya Başbakanı Sergey Şamba'ya Kutlama Mesajı Gönderildi

12.02.2010

Abhazya Devlet Başkanı Sergey Bağapş'ın, Dışişleri Bakanı Sergey Şamba'yı başbakan olarak atamasının ardından Federasyonumuz, Başbakan Sergey Şamba'ya bir kutlama mesajı gönderdi.

*Ekselansları
Sergey Şamba
Başbakan
Abhazya Cumhuriyeti*

Ekselansları,

Türkiye Kafkas Demekleri Federasyonu adına, Abhazya Cumhuriyeti Başbakanı olarak atanmanızdan dolayı size en samimi tebriklerimi göndermekten mutluluk duyuyorum.

Abhazya, baskı, kuşatma ve izolasyona rağmen çok önemli ekonomik, sosyal ve politik gelişme ve ilerleme kaydetti. Diasporada yaşayan tüm halkımız Abhazya'nın özgür, demokratik ve müreffeh bir ülke olma doğrultusundaki ilerlemesini devam ettireceğine inanmaktadır. Olağanüstü politik deneyiminiz ve kişisel nitelikleriniz ile size verilen görevi başarıyla yerine getireceğinize eminim.

Hepimizin paylaştığı ortak amaçları gerçekleştirmek için anayurt ve diaspora arasında sürekli, yakın ve güzel işbirliği diliyor yeni görevinizde size tekrar başarılar diliyorum.

*Cihan Candemir
Kafkas Demekleri Federasyonu Genel Başkanı*

Avrupa Birliği'nin Gürcistan ve Orta Asya'dan Sorumlu Özel Temsilcisi KAFFED'i Ziyaret Etti

18.02.2010

Avrupa Birliği Gürcistan ve Orta Asya Özel Temsilcisi Sayın Pierre Morel, danışmanı Baiba Aleksejuka, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Siyasi ve Basın Bölüm Başkanı Sayın Diego Mellado ve tercümanından oluşan heyetiyle Kafkas Demekleri Federasyonu'na ziyarette bulundu.

Bir öğle yemeği çerçevesinde oluşan görüşmeye Kafkas Demekleri Federasyonu'nu temsilen KAFFED Genel Sekreteri Prof. Dr. Erol Taymaz, KAFFED Genel Koordinatörü Cumhur Bal, KAFFED yönetim kurulu üyesi Ömür Enes ve NART dergisi yayın kurulunun gençlerinden Janset Görgü, Lina Baykan katıldı. 12:15'te başlayan görüşme bir buçuk saat sürdü.

Pierre Morel'in federasyonumuzu ziyaretinin sebebi, Türkiye'deki Çerkes diasporası hakkında bilgi almak, onların en örgütlü yapısını tanımak, diasporanın Kafkasya ve özellikle Abhazya ile

ilişkileri hakkında sorular sormaktı. Bu nedenle, görüşmenin gündemini genel olarak Gürcistan - Abhazya ve Gürcistan - Güney Osetya arasında yaşanan problemler ve bölgede yaşanan güvenlik sorunları oluşturdu.

Pierre Morel, Cenevre toplantılarının başlangıcında ciddi sorunlar yaşandığını, masanın etrafına oturacak tarafların belirlenmesinde sıkıntılar yaşandığını, sürecin tıkanmaması açısından toplantı masasından önce yemek masasında bir araya gelinmesinin ortamı yumuşatacağını düşünerek, tarafları yemekte bir araya getirdiğini söyledi. Bu yemekli toplantıların verimli sonuç getirmesi ile birlikte uzun kahve sohbetleri de yapmaya başladıklarını ekledi. Bunların sonucunda şimdi, altmış ülkenin iki ayda bir toplandığı Cenevre görüşmelerinde yavaş da olsa yol alınmaya başladığını belirten Morel, 'sizin de bugün bizi bir öğle yeme-

ğinde kabul etmeniz, bana oradaki görüşmeler gibi iyi ve verimli bir buluşma olacağı düşüncesini yarattı.' dedi.

Konuşmasının devamında Pierre Morel, Cenevre görüşmeleri hakkında uzun bilgiler aktardı. En geç iki ayda bir Sohum, Tsinval ve Tiflis ziyaretlerinde bulunduğunu, Abhazya'da Sergey Bagapş, Sergey Şamba ve Maksim Gunjia ile sık sık görüşmeler yaptığını anlattı. Sürecin oldukça yavaş ve karmaşık görüşmeler nedeniyle uzayacağını, hızlanması için ise yapılması gereken en önemli uygulamaların tarafların güven arttırıcı önlemlerde bulunmaları ve hatta siyasi, ekonomik ilişkileri daha da arttırmalarıdır, dedi.

Morel, bölgede yaşanan problemlerin çözümüne yönelik iki çalışma grubu oluşturulduğunu belirtti. Bu iki gruptan birincisinin bölgedeki istikrar ve güvenliğin sağlanması amaçlı çalışmalarda bulunduğunu, ikinci grubun ise daha insani ihtiyaçlara yönelik amaçlarla oluşturulduğunu söyledi. Bu ikinci grubun mültecilerin sorunlarına somut çözümler getirmek amacıyla oluşturulduğunu söyledi.

Morel'in konuşmalarına ek olarak, KAFFED yetkililerinden de öğrenmek istediği konular vardı. Merak ettiği bu konular, Türkiye'deki Adıge, Abhaz diasporasının nüfusu ve özellikle 2008 Ağustos ayında bölgede yaşanan savaş sonrasında, Abhazya'dan Türkiye'ye ya da Türkiye'den Abhazya'ya yerleşme olup olmadığıydı. Buna daha geriye dönülerek verilen cevapta, bağımsız devletler topluluğunun ambargosu nedeniyle yaşanan ulaşım problemlerinin bu gidiş gelişleri zorlaştırdığı ve hatta azalttığı belirtildi. Ancak, Rusya Federasyonu'nun 2000'li yılların başından itibaren ambargoyu fiilen uygulamamaya başlamasından sonra gidiş gelişler artmıştır, dendi. 2008 Ağustos ayında bölgede yaşanan savaştan sonra Abhazya'dan

gelerek Türkiye'ye yerleşen kimse olmamıştır. Ancak, 26 Ağustos 2008 tarihinde Rusya Federasyonu'nun Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımasından sonra, 1864 ve sonrasında Türkiye'ye sürgün edilmiş Abzalardan tekrar anavatanına dönerek yerleşenlerin sayısında eskiye nazaran artış gözlenmiştir, diye cevap verildi.

Ek olarak, Türkiye ve Gürcistan'ın siyasi yakınlaşmaları sonucu doğan özel ilişkilerin, Abhazya ve Türkiye'de yaşayan Abhaz diasporasına olan etkilerinden bahsedildi. Özellikle Türkiye'den Abhazya'ya doğrudan seyahatlerin yapılamaması gibi. Türkiye diasporasının Abhazya ile ilişkilerini sıkı tutmak istediğinin altı önemle çizildi.

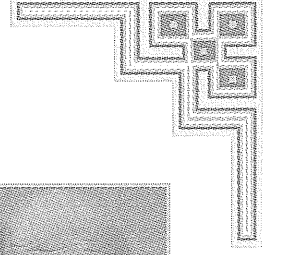
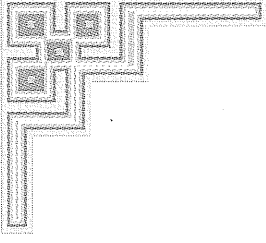
Daha sonra, Türkiye'deki Çerkes diasporasının Avrupa Birliği'nden beklentileri sıralandı. Avrupa Birliği'nin Gürcistan - Abhazya, Gürcistan - Güney Osetya arasında yaşanan sorunlar karşısında adil, tarafsız ve istikrarlı bir politika izlemesi gerektiği, Türkiye'den Abhazya'ya hem deniz hem hava yoluyla doğrudan ulaşım sağlanması için Avrupa Birliği'nden destek beklenildiği belirtilerek, Gürcistan'ın Abhazya'ya ulaşım yolları üzerindeki egemenliğinin kabul edilemez olduğu açıklandı.

Buna karşılık Morel, durumun farkında olduklarını, Şamba, Şiliba, Gunjia ile sık sık bu konu üzerine görüşmelerini, Avrupa Birliği'nin her zaman farklı taraflar arasında anlaşma sağlamak amaçlı çalıştığını belirtti. 2008 yazında da Güney Osetya'ya yapılan saldırıdan önce Avrupa Birliği'nin öncelikli olarak doğacak savaşı önlemeye ve durumu iyileştirmeye çalıştığını ekledi.

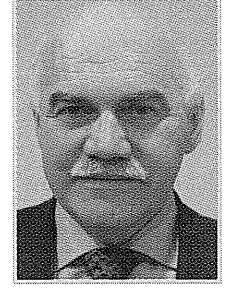
Görüşmenin sonunda taraflar, karşılıklı bilgi alış-verişinden memnun kaldıklarını, bunun bir başlangıç olduğunu belirterek, önümüzdeki dönemlerde bunun daha sık yapılması temennisinde bulundu.

Halbad Janset Görgü- Guser Lina Baykan / GençNART

Değerli Nart Okuyucuları

CİHAN CANDEMİR
KAFFED Genel Başkanı

Gerek KAFFED olarak, gerekse DÇB olarak yeni yönetimlerimizle başladığımız 2010 yılında yaptığımız çalışmalar toplumumuzun geleceği açısından gerçekten ümit vericidir. Bu dönem içindeki gelişmeleri ve gözlemlerimi paylaşmakta büyük yarar görüyorum.

Bir kere toplumumuzu bölme çabaları toplumumuzun daha çok kenetlenmesine vesile olmuştur. Toplumumuzun birlik ve beraberliğe verdiği önem, KAFFED'e sahip çıkması ile net bir şekilde ortaya çıkmıştır.

KAFFED olarak yeni dönemde belirlediğimiz çalışma yöntemiyle geniş katımlı, genç ve dinamik bir kadro oluşmuştur. Asil, yedek ayırımı yapmadan oluşturduğumuz geniş katımlı yönetim kurulumuz son derece uyumlu bir biçimde ve demokratik anlayışla çalışmaktadır. Bu dinamik yapı geleceğimiz açısından sevindirici ve umut vericidir. Yönetim kurulumuz yaptığı sürekli toplantılar ile bir yandan güncel faaliyetlerini yürütmekte, diğer yandan derneklerle daha yakın olarak örgütlenme ve gençlerimizi topluma kazandıma programlarını oluşturmaktadır. En son Düzce'de yaptığımız yönetim kurulu ve başkanlar kurulu toplantılarında Kafkasya'daki cumhuriyetlerimize yönelik ihtisas gruplarının oluşturulması kararı çıkmıştır. Önümüzdeki günlerde, Abhazya, Adıgey Cumhuriyeti- Şapsığ Bölgesi, Kabardey - Balkar ve Karaçay - Çerkes

Cumhuriyetleri masaları kurulacaktır. Bu masalar, ihtisas grupları olarak bir yandan bölgesel gelişmeleri takip ederken, diğer yandan yönetim kurulumuza tavsiyelerde bulunacaktır.

KAFFED olarak geçen iki aylık süre içerisinde sırasıyla CHP Başkan Yardımcısı Onur Öymen, AKP Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik, DP Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Dursun Akdemir, TP Başkanı Abdüllatif Şener'e yaptığımız teşekkür ziyaretlerimizi ve ilettiğimiz taleplerimizi web sitemizde ve dergimizde detaylı olarak izlemenizi öneriyorum. Görüşmelerimiz sonucunda İçişleri Bakanı Sayın Beşir Atalay ve en son YÖK Başkanı Sayın Yusuf Ziya Özcan ile yaptığımız ziyaretler dil ve eğitim konusundaki taleplerimiz açısından son derece verimli geçmiştir. Aynı çerçevede TV kanallarında ve yazılı medyada verdiğimiz demeçler ses getirmiş ve toplumumuzun takdirlerini kazanmıştır.

20-21 Şubat tarihlerinde Nalçık'te yaptığımız yönetim kurulu toplantısı hakkındaki izlenimimi de ayrıca paylaşmak isterim. Son DÇB yönetim kurulu toplantısına tüm yönetim kurulu üyeleri tam kadro katıldık. Bazı DÇB karşıtı sitelerde çıkan, yönetim kurulu çalışmalarına ilgili olumsuz haberleri hayretle izlemekteyim. Bir kere şu hususu memnuniyetle paylaşmak istiyorum. Genel Kurul sırasında yaşadığımız ve eleştirdiğimiz bazı olumsuzluklara karşın, DÇB yönetim

kuruluna hepsi çalışmak arzusu dolu, üretken ve dinamik üyeler seçilmişlerdir. Geçmiş dönemlerdeki yönetim kurullarından daha enerjik ve üretken bir yönetim kurulu oluşmuştur. Böylesine katılımcı üyelere oluşan yönetim kurulu toplantılarının da tartışmalı geçmesi son derece doğaldır. Nitekim, program hazırlama çalışmalarımız son derece çekişmeli geçmiştir. Bizim şahsen alışık olduğumuz bu demokratik fikir tartışmalarını "çatlak" olarak nitelemek ancak demokratik kurumların çalışma yöntemlerini bilmemekle veya "öyle istemekle" mümkündür. DÇB bize göre dinamizm kazanmıştır ve bazıları bu dinamik yapıyı kavrayamamakta ve istedikleri şekilde algılamaktadır. DÇB yeni başkanı ve yönetimi ile bütçesini oluşturmuştur. DÇB binası sekreteriyle, yeni düzenlenecek web sitesiyle aktif şekilde çalışır hale getirilmektedir. DÇB ile diaspora arasındaki birlikte çalışma arzusu ve dayanışma üst düzeye çıkmaktadır. Tüm bunlar olumlu ve gelecek için umut verici gelişmelerdir.

KAFFED'in ve DÇB'nin yeni dinamik kadrolarıyla Çerkes toplumunun geleceği konusunda çok şeyler katabileceğine inancım artmıştır. Ancak önümüzde duran sorunlar o kadar büyüktür ki ne kadar çalışırsak çalışalım, bir avuç insanın çabası tüm sorunları çözmeye yetmeyecektir. Birlik ve beraberlik ruhuyla milli sorunlarını kavrayan, sahip çıkan, maddi mânevi katkıda bulunan insanlara daha çok ihtiyacımız vardır. Zira zaman çok hızla geçmekte, kayıplar artmaktadır. Ayrıca büyük güçlerin Kafkasya'yı soğuk savaşın yeni mücadele alanı olarak seçtiği, hatta Çerkes toplumunu bu soğuk savaşta bir araç olarak kullanma amaçlarının belirtileri ortaya çıkmaya başlamıştır. Nart dergimizin 70. Sayısında, Sayın Doç. Dr. Mitat Çelikpala'nın yazısına konu olan Gürcistan Parlamentosu Dış İlişkiler Komitesinde hazırlanan "yeni bir yol haritası" ve "diasporasının Gürcistan'a karşı olumsuz bakış açısına yönelik çalışmalar yapılması" notlarını dikkatle izlememiz gerekiyor. Bu çerçevede Mart ayında Tiflis'te yapılabilecek çağrı ilan edilen ve Amerikan James-town Vakfı tarafından düzenlenen

Çerkes Soykırımı'nı tanımaya yönelik konferans dikkatimizi çekiyor. Gürcistan'ın Rusya'ya karşı Çerkes Soykırımı'nı tanıyacağı yönündeki haberleri esas amacı yönünden iyi okumamız gerekecektir. Böyle bir "soykırım tanınması" gerek zamanlaması, gerek açıklama yeri açısından hiç te inandırıcı gözükmemektedir. Zira "Çerkes Soykırımı'nı" tanımak konusunda en son konuşabilecek ülke Gürcistan'dır. Gürcistan yönetimi önce tarih boyunca Osetya ve Abhazya'da uyguladığı yok etme politikalarının ve uyguladığı soykırım girişimlerinin hesabını vermelidir.

Amerika ve Gürcistan'ın bu girişimden neler beklediğini zamanla göreceğiz. Ancak olayın sonuçlarını bizim açımızdan tahmin etmek zor değildir. Bu girişim sonucunda yaptırma yönelik bir sonuç alınmasa da Çerkes toplumunu kullanarak Rusya'ya karşı soğuk savaş hamlesi yapılmış olunacaktır. Olayın Çerkes toplumuna yansımaları ise bizim açımızdan son derece büyük tehlikeler içermektedir. Bir yandan Adıge toplumu kendi içinde diğer yandan da iç içe yaşayan Adıge ve Abhaz toplumu olarak yeni bir ayrışma riskiyle karşı karşıya kalacaktır. Olayları dikkatli ve sağduyulu değerlendirmedeğimiz takdirde bu da tam Gürcistan'ın işine gelen bir sonuç olacaktır. Halihazırda yürütülmekte olan ayrışma girişimini bu çerçevede bir kez daha değerlendirmek gerekmektedir.

Sonuç olarak, karşımızdaki olay pisliğe düşen kuş hikâyesini anımsatmaktadır. Bilinen hikâyedir, ancak hatırlamakta yarar var: "Çok soğuk bir kış günü minik kuş yuvasından düşmüş, donmak üzeredir. Bu arada yoldan geçen bir sığır, minik kuşa yaklaştığında görmeden üzerine pisler. Ortamın sıcaklığı ile minik kuş kendine gelir, cıvılamaya başlar. Sesi duyan bir kedi gelir kuşu sıcak ortamdaki çıkartır ve afiyetle yer."

Bu hikâyenin ana fikri de şudur: "Sizin üzerine pisleyen herkes düşmanınız değildir. Sizi pislikten çıkartan herkes de dostunuz değildir."

Dostluk ve barışın dünyada egemen olması dileklerimizle...

32 Yahudi Asıllı Çocuğun Leningrad'ta Başlayıp Besleney'de Biten Trajik Öyküsü

Musa Ağarjanokov: “Besleney köyündeki yeni ailem beni o kadar sahiplendi ki akrabalarımı aramadım bile, çünkü Çerkesler bize kendi çocuklarından daha iyi bakıyorlardı.”

■ TLETSERUK NAHİT SERBES

1 942 yılının ağustos ayında tek kolunu kaybetmiş bir Rus askerin eşliğinde, Leningrad'taki yetimhaneden beş ve dokuz yaşları arasında 32 çocuk Nazi'lerden kaçınıp trenle Rusya'nın Armovir şehrine getirilmişti.

Armovir'de at arabalarına bindirilen bu çocuklar köy yollarından gece gündüz demeden sığınabilecekleri bir köy aradılar ama köylüler çocukları alamıyordu, çünkü Naziler'den korkuyorlardı. Fakat 140 km. yol gittikten sonra nihayet çocukları kabul edecek bir köy bulunmuştu. Bu köyün adı Besleney'di.

Çeşitli kaynaklardan tarihi olayla ilgili değişik bilgiler edinmiştim. Bu olayın aslını öğrenebilmek için Karaçay Çerkes Cumhuriyeti'nin Besleney köyüne gittim. Bu çocuklardan halen hayatta ve 75 yaşında olan Musa Ağarjanokov'un kendisi ile konuştum.

Kin nefret ve savaşın hüküm sürdüğü korku dolu bir ortamda, herkesin acıdığı fakat kimsenin el uzatamadığı bu çocuklara Çerkes annelerin kucak açma öyküsünü Musa Ağarjanokov'un ken-

disinden dinledim. 32 kişiden oluşan bu grup ab-luka altındaki Leningrad'tan Armovir şehrine kadar demir yoluyla gelmişlerdi ama Nazilerin yaklaşıyor olmalarından ötürü Armovir'de kalamazlardı. Yerel yöneticiler onlara at arabaları temin edip yiyecek içecek vererek, Kafkas dağlarına doğru gitmelerini tavsiye etmişti. Ortalığın toz duman olduğu bir savaş ortamında Besleney halkı, bu yorgun ve bitkin haldeki çocuk grubuna derhal kucak açtı. Yahudileri gizleyenleri kurşuna dizilerek cezalandırdıkları için, tüm çocuklar Çerkes soyadları ile köy kütüğüne kaydedilip, ailelere dağıtıldı.

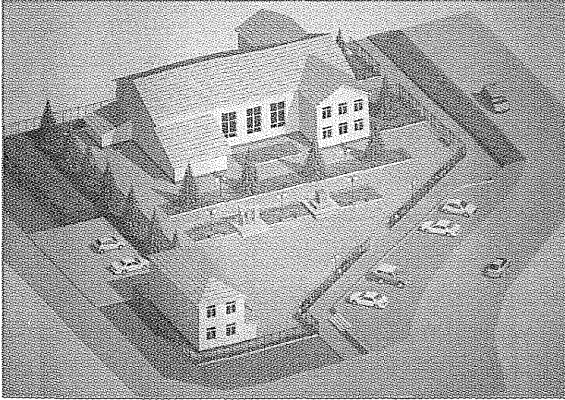
Besleney köyüne hoşgeldiniz tabelası

Musa Ağarjanokov Anlatıyor

Çocukların kendilerini belli etmemeleri için de birbirleri ile görüşmeleri yasaklandı. 1935 doğumlu olan Musa, Besleney köyüne geldiği zaman yedi yaşındaydı ve onun eski ismi Malik idi. Yeni babası Yakup Ağarjanokov onun Yahudi asıllı olduğunu bildiği için yeni ismini de köy kütüğüne Musa olarak kaydettirmişti.

Naziler, Besleney halkının çocukları gizlediklerini öğrendi ama hiçbirini tespit edemedi. Sadece bir eve bomba isabet ettiği için hane halkı ile beraber bir Yahudi çocuk da ölmüştü. Besleney köyünün işgali Almanların tüm Kafkasya'yı terk etmek zorunda kaldıkları 1943 yılının Ocak ayı başlarına kadar devam etti. 1945 yılından sonra çocuklar, yakınları tarafından bulundu ve Leningrad'a götürüldü. Çocukların üçü Besleney köyünde kaldı. Leningrad'a götürülen çocuklardan biri de sonradan Besleney köyündeki yeni ailesine geri döndü. Böylece Besleney'de kalanların sayısı dörde çıkmış oldu. Bu çocukların ikisi hala hayatta, Musa'ya Leningrad'da akrabalarını arayıp aramadığını sorduğumda; "Besleney köyündeki yeni ailem beni o

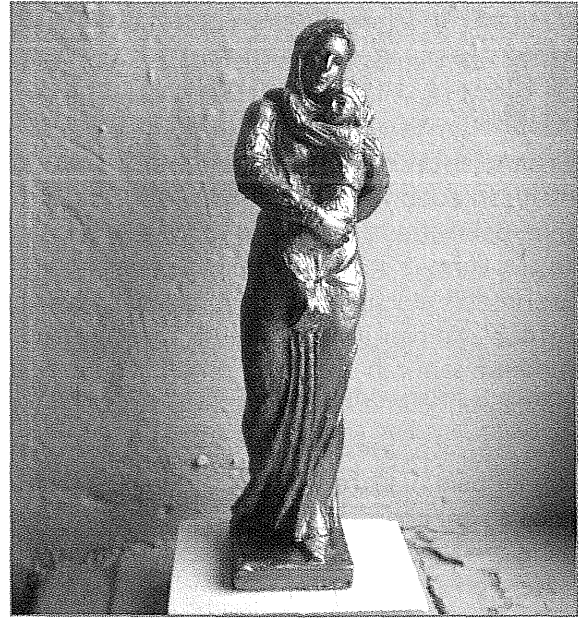
"Besleney"de anıtın dikileceği alan ve anıtın maketi

kadar sahiplendi ki akrabalarımı aramadım bile, çünkü Çerkesler bize kendi çocuklarından daha iyi bakıyorlardı" dedi. Musa üniversitenin fizik matematik bölümünü birincilikle bitirmiş, Timiz sülalesinden bir Çerkes kızı ile evlenmiş, üç kızı ve bir oğlu olmuş, dokuz da torunu var. Hepsisi Adıgece konuşuyor ve Müslüman.

Bu tarihi olayı yaşayan çocuklar işgal sonrası evlerine geri döndükten sonra, kendilerine canları pahasına sahip çıkan ailelere mektuplar gönderdiler, bazıları da tekrar Besleney'e gelerek ikinci ailelerine çiçekler ve hediyeler getirdiler. Hepsisi o günleri minnetle hatırlamakta ve bu duygularını da Adıgece ifade edebilmekteler.

Daha sonraları Nazilerden kaçınarak Kafkasya'ya getirilen bu çocukların, gerçek hikâyesini konu alan ve bütün bu olayları gören tanıkların yapılan röportajların da yer aldığı önemli ve tarihi değere sahip bir belgesel çevrildi. Ayrıca Kafkas insanındaki vicdanın ve sevginin sembolü olarak, 8 metre boyunda Kafkaslı bir annenin sımsıkı sarıldığı çocuğu simgeleyen anlamlı bir anıt yapılmaktadır.

Çerkes halkının insani yönlerini en doğru şekilde ve başka hiç bir yoruma gerek bırakmadan yansıtan bu hadise, aslında habze kültüründe çok normal ve Adıge insanının yüksek ruh halini yansıtan bir olaydır.

Alim Dede Şarkısını Söylüyor

■ KUMUK LİDE / PSİNE DERGİSİ
Çev: DOĞAN ÖZDEN

Bizim kuşağımızda Çerkesce kitap okuyanların içerisinde Mezan oğlu Hanfen Alim'in adını duymayan kimse yoktur. Uzun yıllar onun yazılarını içermeyen, okullarda okutulan edebiyat (anadil) kitabı basılmadı. Bu sene ünlü yazarla tesadüfen karşılaştık... İnsan nasıl şaşırır ki? Selamlaşırken şaşkınlığımı üzerimden atabildim ve ünlü yazara 'Nasıl Alim? Hayat nasıl akıyor?' diye sorabildim. Konuşurken insanı rahatlatan bu enteresan ve zeki insanla sohbetimiz bu şekilde başladı.

Çerkesk'e seyahatim sırasında bu tanışma ve sohbet beni oldukça sevindirdi. Dönüşümde de geçen sonbaharda yaşı 85'i geçen Alim'den haberleri ve ses kaydını Kabardey'e getirdim. Buna çok sevinenlerin sayesinde de Alim'le karşılaşmamızı birkaç haber programında ele aldık.

- Kabardey'de çok kez buldum. Başta Nalo Zaur olmak üzere selam göndermem gereken çok arkadaşım var. Savaşta birlikte savaştığımız bir asker arkadaşım da beni tesadüfen görüp tanıdı. Nasıl yaşadığımı soruyorsun, nasıl anlattım? Dinleniyorum, evde yazıyorum. Okullar davet ediyorlar. Cumhuriyetimizde gitmediğim yer kalmadı. Anaokulları ile kütüphaneler de aynı şekilde. Beni kendilerinin sayıyorlar ve ağırıyorlar.

- Gençlere yönelik yazdığınız kitaplar günümüzde de hala okunuyormu?

- Sovyetler zamanında yazdığım yirmi dört kitabın yansını gelecek kuşaklar için yazdım. Şimdi de yazıyorum. Yayınlanmak üzere iki yeni kitabımı daha basımevine verdim. Ekonomik nedenlerden dolayı bekletiyorlar. Gelecek kuşakları eğitmek

önemli ve çok yönlü bir iştir. Büyük bir toplantı için Kabardey'e gelmişim. Kazanokua Jebağı için anıt dikme konusunu görüşüyorlardı. Bana da söz verdiler. O zaman, büyük anıtlar dikmenin önemli ve gerekli olduğunu fakat gençlerimizin önemli büyüklerimizin yüzlerini de görebilecekleri ve tanıyacakları heykeller dikmenin daha doğru olacağını söylemişim. Önemli büyüklerimizin sözlerini de gençlerimizin ezbere bilmeleri gerekir. Ben savaştan sonra Rus yazarlarla birlikte bütün Sovyetler Birliğini dolaşım. Her yerde, her okulda böyle heykeller vardı. Fakat benim söylediklerimi Kabardey'de pek uygulamadılar.

- Hala bir eksiklik hissediyor musunuz?

- Herkesin eksiklik hissetmesi gerekir. Ben Jebağı'nın on dört yaşında iken neler yapabildiğini biliyorum. Büyük Kabardey Bölgesinde mahkeme başkanlığına getirilmişti. Bende bir çok kitabı var. Resimlerini de yapıyorum.

- Siz resim de yapıyor musunuz?

- Küçüklüğümde beri resim yapma konusunda ellerim kaşınırdı. Fakat yol gösterecek, eğitecek kimse yoktu. Şimdi karikatür gibi şeyler çiziyorum.

Ben, 'bir Kabardey gazetecinin de resmi tarihi ellerinizle yazılsa ne güzel olurdu' diyerek kendisine takılınca, Alim gülümsüyor. Evlerinin yakın olduğunu ve beni ağırlamaktan memnunluk duyacağını söylüyor. Zamanımın kısıtlı olduğunu belirtip kendisine teşekkür ediyor ve radyomuzun arşivindeki Alim'in şarkılarını daha sık aralıklarla insanlara dinleteceğime ve birikmiş tertemiz sevgi yumaklarını insanlarımıza hatırlatacağıma söz veriyorum.

Hanfen Mezan'ın oğlu Alim 1941- 1945 yıllarında II. Dünya Savaşına katıldı. Bu yolculuğuna Grozni'deki havacılık okulunda başladı. Savaş sırasında Türkiye-Bulgaristan sınırına kadar gitti. Birkaç değişik askeri görevde bulundu. Paraşüt birliklerinde, topçu birliğinde savaşın en yoğun olduğu dönemde görevler yaptı. Ağır yaralanıp dört ay hastanede de yattı.

1945 yılında şimdi Malo-Zelençik diye adlandırılan Şerces Boteşhey köyüne döndü. Savaştan döndüğünde haki renkli gömleğinin göğsünü kahramanlık madalyaları süslüyordu. Yarım asır geçmiş olmasına rağmen asker dedenin savaş

anıları hala canlıydı. Krivoy Rog şehrindeki o müthiş zaferlerini bu günkü gibi hatırlıyordu.

Hanfen Alim yazarlık hayatı boyunca birçok unutulmayan eserler verdi. Sovyetler Birliği dönemindeki büyük saygınlığı hala akıllardadır. En ünlü yazarlarla birlikte koca ülkenin her tarafını gezdi. Ünlü Abhaz edebiyatçısı Dimitri Gulya ile kardeş oldular. Unutulmayacak olaylar da yaşadı.

Bir yaz Karadeniz kıyısına ailesi ile birlikte tatile gitmişti. Kalacakları otelde kayıtlarını yaptırırken ismini duyan birisi Alim'e 'Siz Çerkes misiniz?' diye sormuştu. Alim, Çerkes olduğunu söyleyince tanımadığı adam gülümsemiş ve yüzünü bir sevinç ifadesi kaplamıştı. Rusça 'Ben de Çerkesim fakat Çerkesçe bilmiyorum.' demiş ve eklemişti. 'Dili bilmiyorum fakat Çerkes tarihini çok iyi biliyorum. Hatta birçok kişiden daha iyi biliyorum. Bu konuda eserim de var.'

- Alim yoksa Lohviskiy Mihail ile mi karşılaştın... Neden sustun... Bahsettiği eser de Gromoviy Gul (Gök Gürültüsü) olmasın ?

- Evet karşılaştığım kişi Acıkhu Ceriy (*) idi.

Alim daha fazla konuşmadı, yeniden sessizleşti. Yüzüne baktım; gözlerini uzaklara dikmişti. Karadeniz'e doğru bakıyordu. Belki de Nartların bu yiğit oğlunun yüzyılların acı tarihini yırtıp yırtıp karşısına dikildiği yerdeydi şimdi.

1960 yılındaki bu karşılaşmalarından sonra Hanfen Alim ve Lohviski Mihail dostluklarını her

geçen gün artırdılar, arkadaşlıklarına doymadılar. Çok geçmeden Mihail eşi ile birlikte Şerces'e geldi. Onun gelişinin haberi radyo, gazeteler kanalıyla hemen yayıldı ve Acıkhu Ceriy'i (Lohviski Mihail) Habez Köyünde şanına yaraşır şekilde ağırladılar.

Hanfen Alim'in karşılaştığımız kısa sürede bana anlattığı bu olay bana 1970 yıllarda Lohviski Mihail'in Gök Gürültüsü adlı romanını okuduğumuz günleri hatırlattı. O güne kadar öyle bir kitap okumamıştık. Kitabı okurken düşüncelerimiz, aklımız fırtınalı denizde azgın dalgalara kapılmış gök gürültüleri beynimizi dövüyordu sanki...

Lohviski'y'i hayat mı ya da evrende bilmediğimiz başka fırtınaların dalgaları mı Nalçik'e getirmişti de kendi eserinden uyarlanan Gök Gürültüsü adlı tiyatroyu seyretmişti. Hayatı sonlandığında Acıkhu Ceriy için bunun sevincine katlanamadı diyorlardı. Kim bilir...

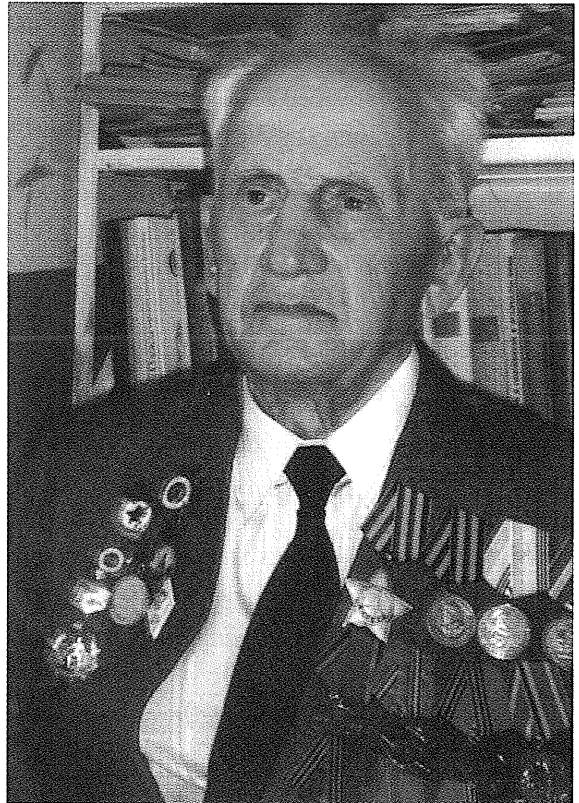
Asker dede, literatürün efendisi, ailenin büyük babası değerli yazar Hanfen Alim'in çocukları, torunları bugün onu yalnız bırakmıyorlar, yalnızlıktan sıkılmasına izin vermiyorlar. Bana ailesini sevinç içerisinde anlattı. Adige Hable'den Mik'it'elerin kızı Patım ile Hanfen Alim'in aile kurmalarının üzerinden 60 yıl geçti. Kökü ailenin ömrünü daha da uzatan Aslan, Lude, Leyne adlı üç çocuğundan yedi torunu oldu. Torunlarından Amir'in Anzor ve Dane adlı çocukları var. Yine torunlarından Jegutenkh'i (Jumerenijh köyü) de doğan İrina'nın ikiz çocuklarına Alim ve Amir adlarının verilmesi ünlü yazarın da hoşuna gitti. Hayatı da kendisinin ünlü sözü 'mükemmel hayat tarzı, bize Adige saygısı olarak geri döner.' deyişindeki gibi ünlü yazarın.

(*) Çevirenin Notu: Yazıda adı geçen ünlü yazar Lohviski Mihail (Acıkhu Ceriy) Şapsığ kökenlidir. Ceriy'nin babasının, Kafkas-Rus savaşlarında Rus orduları Şapsığ köylerini yerle bir edip onları katlederek annesi ve babası Rus askerleri tarafından öldürülmüştür. Bir Rus subayı küçük çocuğun öldürülmesine kıyamamış, onu evlatlık almış ve savaşın bitiminde yanında görev yaptığı Tiflis'e götürmüş ve orada büyütülmüştür. Lohviski Mikail'i babasını yetiştiren

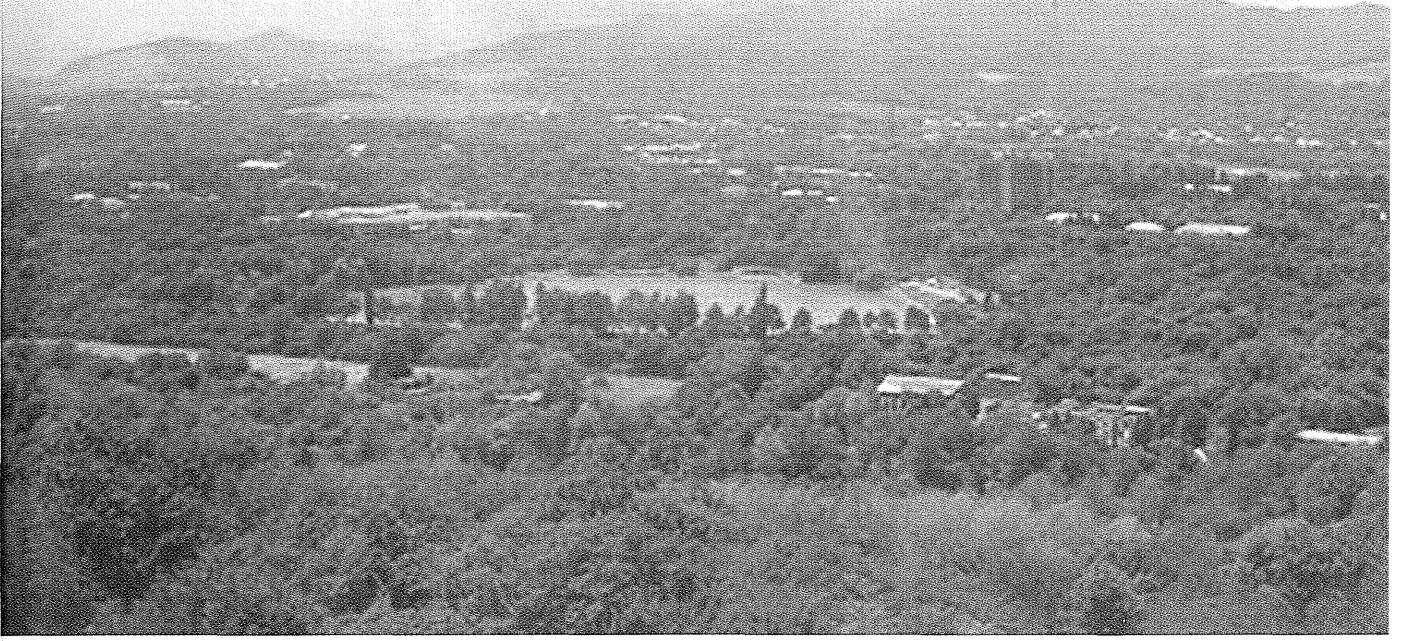

Rus subayı ölmeden önce, kendisini nasıl evlatlık edindiğini anlatmıştır. Lohviskiy Rus subayı tarafından büyütülen çocuğun oğludur.

Lohviskiy Mikail (Acıkhu Ceriy) Tiflis yazarlar birliğinin Rusyalı Yazarlar bölümünün de uzun yıllar başkanlığını yapmıştır. Kendisinin Gök Gürültüsü adlı Kafkas-Rus savaşlarını anlatan eserinden Nalçik'te perdeye aktarılan dramı seyredip Tiflis'e döndüğü gün vefat etmiştir ■

Auşiger Köyü

Mineral Yüklü, Termal Yeraltı Kaynak Suyu

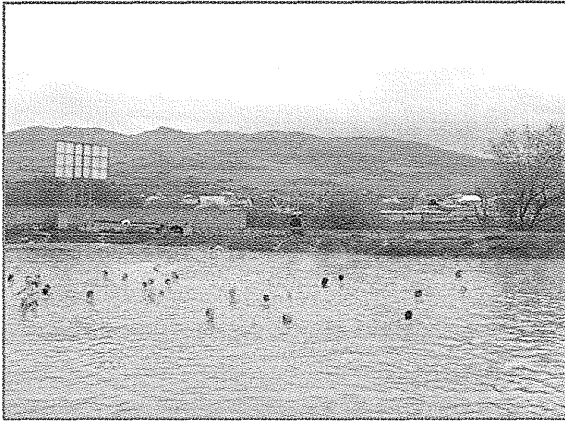
Auşiger termal kaynak suyu hem Rusya genelinde hem de diğer başka ülkelerde bilinmektedir. Her yıl binin üzerinde tedavi umuduyla gelen ziyaretçisi bulunmaktadır. Özellikle Almanya ve İtalya'dan her yıl gelen pek çok kişi tedavi olmaktadır. Mineral sudan yararlanmak isteyenler küçük gölde periyodik aralıklarla banyo yapmakta ya da kaynak başından su içmektedirler.

■ KIP GUBSE ALTINIŞIK

Nalçık şehrinin 25 km. güneyinde güzel bir köydür Auşiger. Yaklaşık 700 yıllık bir geçmişe sahip olan köyün ilk adı Duğujugoy iken 1920 yılında değiştirilerek Auşiger (Auşiger) adı verilmiştir.

4. 850 kişinin yaşamakta olduğu bu şirin Adıge köyünün en önemli özelliği, 1. 200 metre yer altından 51°C sıcaklıkta mineral suyun yeryüzüne bu köyde ulaşmasıdır. Mineral termal su,

köyde birbirine yaklaşık 100 metre mesafede iki noktadan çıkmaktadır. Bu su küçük bir göle akmakta ve şifa arayanlar bu göle girerek banyo yapmak suretiyle veya kaynak başından suyu içerek yararlanmaktadırlar. Mineral termal su içilerek; kronik gastrit ve salgılama yetersizlikleri, karaciğer ve bağırsak hastalıkları, bazı metabolizma bozuklukları, obezite, şeker hastalığının hafif dereceleri ve gut hastalığının tedavisine yardımcı olmaktadır.

Banyo suretiyle ise, romatizma başta olmak üzere eklem ve kemik rahatsızlıkları, kireçlenme, sivilce, akne, yara, kesik izleri gibi cilt rahatsızlıkları merkezi - yan sinir sistemi bozuklukları ve travma kalıntıları, kulak-burun-boğaz ve diş-çene hastalıkları, ürolojik ve jinekolojik rahatsızlıklar, selülit ve cilt beyazlatma gibi kozmetik etkileri de dahil olmak üzere daha pek çok hastalığın tedavisinde kullanılmaktadır.

Auşiger termal kaynak suyu hem Rusya genelinde hem de diğer başka ülkelerde bilinmektedir. Her yıl binin üzerinde tedavi umuduyla gelen ziyaretçisi bulunmaktadır. Özellikle Almanya ve İtalya'dan her yıl gelen pek çok kişi tedavi olmaktadır. Mineral sudan yararlanmak isteyenler küçük gölde periyodik aralıklarla banyo yapmakta ya da kaynak başından su içmektedirler.

Köyde 50 odalı (100 yatak kapasiteli) eski bir otel olmasına rağmen, ciddi bir tamirata ihtiyacı olduğundan bu otel şu anda hizmet dışıdır. Çok yakın bir zamanda tamirat ve yenileme çalışmalarının başlayacağı ve yaklaşık 1 yıl içerisinde de otelin hizmete açılacağı haberini almış bulunuyoruz. Uzak mesafelerden gelen konuklar için ise köy halkından bazıları kendince bir çözüm bularak, evlerini veya odalarını kiraya vererek bu ihtiyacı bir nebze de olsa gidermişlerdir. Köy Nalçık'e yakın olduğundan konaklama ihtiyacı çok önemli bir sorun olmamış görünüyor şimdiye kadar.

Auşiger mineral termal suyu ile ünlü olsa da başka güzel özellikler de taşımakta ve bunları da vurgulamadan geçmek olmaz diye düşünüyorum. Kabardey-Balkar Devlet Üniversitesi'nin kurucusu olan öğretmen Berbek Hatuta Auşiger'lidir ve üniversite onun adını taşımaktadır. İkinci dünya savaşı kahramanlarından olan Karden Kabard ile Karden Kubati de Auşiger'den çıkmışlardır. Şu anda görev yapmakta olan Milli Eğitim Bakanı Şağapso Seferbi ile Sağlık Bakanı Bitzu Vadim de Auşiger'lidirler.

Halen Auşiger'de yaşamakta olan sülalelerden sayıca daha fazla olanları Berbek, Karden, Şogen, Ka'ra, Bitzu ve Kuşha sülaleleridir. Köyün belediye başkanlığını ise Ka'ra Vadim yapmaktadır.

Güzel Auşiger'in şifalı suyu umarız tüm şifa arayanlara yaramış olsun, bundan sonra arayacaklara da şifa olsun ■

ŞEŞEN DANSININ KÖKENİ VE ARAŞTIRILMASI

A.N. SOKOLOVA - N.A. ÇUNDIŞKO
Çev.: ORHAN URAVELLİ

Bu makalenin amacı, Çerkeslerin Şeşen dansı hakkında yeni bilgiler sunmak ve ileride onunla ilgili araştırma yollarını belirlemektir. Son zamanlara kadar Şeşen dansı bilimsel araştırmalara kapalıydı ve zaten bu dans bizzat Rusya sınırları içinde aslında bilinmiyor ve hiç icra edilmiyordu. Kuzey Kafkasya'da Çerkeslerin toplu halde yaşadıkları cumhuriyetlerde bu terim ve böyle bir dans ender olarak tespit ediliyordu. Aslında SSCB dağılına kadar Şeşen dansının geniş şekilde yayılması söz konusu olamazdı ve bilinmeyen dans olarak kalmıştır. Türkiye, Suriye, Ürdün ve İsrail'de yaşayan Çerkesler arasında ise tarihi vatandan getirilmiş çok eski bir dans olarak biliniyordu.

Şeşen dansının adı, kökeni ve içeriği sadece araştırmacılar arasında değil, kültürün sahipleri arasında da tartışmalara yol açmaktadır. Bazıları dansın adını Çeçen etnik adına bağlıyorlar, bazıları da bu adın Çeçenlerle hiçbir ilgisinin olmadığını belirtiyorlar. Buna göre, bu adda, muhacirlerin tarihi vatandan götördükleri çok eski ve unutulmuş bir Çerkes sözcüğü veya ifadesi yeniden biçimlenmiştir. 'Şeşen' sözcüğünün otokton kökenini açıklayan üç versiyonunu kaydettik. Bunlardan ikisi, Suriye'de doğan ve uzun süre orada yaşayan Rüştü Tuguz'a aittir.(1) Bu yorumlardan birine

göre, söz konusu dans Lezginka'nın (Şeyh Şamil) bir versiyonudur ve ayak ucu üzerinde oynanabilen Şeşen Ucu ile ilgili olarak bu adla tanınmıştır. İkinci yoruma gelince Şeşen, Çerkes dansı olup adı koreografi şekliyle bağlantılıdır. Çerkes dilinde 'şeşen' 'üç defa şuradan oraya koşmak' anlamına gelir. Bu dansa önde giden kişi, hızla dönen bir kızdır ve erkek onu takip etmeye çalışır. Arkadaşlarının alaycı replikleri eşliğinde genç erkek, kızı durdurmaya çalışır; önünü keser, yerinde kalır ve bu şekilde dans eder. Fakat kız, genci peşinden götürür ve dansın biçimini kendisi belirler. Koreograf Aslan Hocayev'e ait üçüncü yoruma göre, dansın adı atla ilgilidir. Kısmi fonetik değişimle 'şeşen' sözcüğü 'şırşen' şeklinde okunabilir ve 'atın huyu' anlamına gelir. Çerkes dillerinde sözcük yapım şekli olarak sayı ile fiil bir araya gelmese de bu yorum asılsız değildir. Şu da var ki Çerkes düğünlerinde dans sırasında atlı birinin töreni bozması geleneği vardır; at üzerinde gelinin bulunduğu eve girmeye çalışır. Törensel olarak dansını icra ettikten sonra atlı, dans eden düğün alayının çemberinden çıkar ve önceki düzen yeniden oluşur. Çerkes kökenli Türk vatandaşı Seteney Gürçeşme, biraz farklı ama yine atla ilgili olan bir yorum önermiştir. Onun anlattıklarını kelimesi kelimesine buraya aldık: "Çerkes sa-

1. 'Çerkescede 'şeşen' (ШЕШЕШЕН, Каб. ШЭШЭН) fiili ufalanmak, parçalanmak, dağılmak anlamına gelir. 'Üç defa şuradan oraya koşmak' diye bir fiil herhalde hiçbir dilde yoktur. (Ed.)

vaş geleneğinde savaşçılar muharebeye giderken köylerinden atlarını dans ettirerek ayrılırlardı. Bu bir tür ayin olup, savaşa sevinç ve neşe içinde, inançla gittiklerini ortaya koyuyordu. Manevi motivasyon yönü dışında bu dans savaşçıların evlerine başları dimdik galibiyetle geri dönme niyetini de ortaya koyar. 'Şi' Çerkesçe at demektir; 'şen' götürmek anlamındadır. Savaşçılar da at üzerinde dans ederek savaşa giderlerdi. Böylece dansın gerçek adı, sıkça Çeçenlerle bağlantı kurulmasına yol açan Şeşen değil, atı götürmek anlamındaki 'şışen' şeklindedir." (2) Demek ki dış Çerkesler arasında günlük yaşam düzeyinde bu dans adının otokton kökenli olduğuna ilişkin sabit bir düşünce hakimdir.

Bilimsel açıdan herhangi bir versiyonu seçmek ve sadece onu doğru kabul etmek gerekli değildir. Dansın değişik yorum ve versiyonlarının olması, araştırma konusu olarak ona genelleme açısından canlılık ve organik nitelik sağlamaktadır. Böylece göçmen kültürlerinde olduğu gibi doğal bir olgu karşımıza çıkmaktadır. Sistemli yaklaşımda sadece halk etimolojisini değil, hem de filolog ve dilcilerin bilimsel hipotezlerini dikkate almalıyız ama şimdilik böyle araştırmalar yoktur.

19. yüzyılda Çerkeslerin toplu halde vatan topraklarından sürüldükleri ortamda tarihi vatanda bizzat dansın ve adının yok olması şaşırtıcı değildir. Çerkes diasporasının toplu halde yaşadığı Türkiye, Suriye ve Ürdün'de orijinal adını korumuş, ama tarihi vatanda tamamen unutulmuş birkaç başka dans daha tespit edilmiştir. (Örneğin kaşo bğunc -yan dans, kaşo phenc - ters dans, şireç kaşo - üç kişilik dans vb). Dolayısıyla Şeşen dansının, tarih içinde Çerkes topraklarında var olduğuna ilişkin düşünceleri normal karşılamak gerekir. Bununla birlikte, sözcüğün kökeni ve dansın içeriği bakımından tarihi olarak Çeçen bağlantısına ilişkin görüş gerçeğe en yakın olanıdır. Bilindiği üzere, 'Çeçen' başkalarının bu halka verdiği etnik addır (egzoetnonim). Oysa Çeçenler kendilerine Nohçi derler. Oysa dansın adında, diğer halkların Çeçenlere verdikleri etnik ad söz konusudur. Bu, kültürel alıntı olarak yorumlanabilir. Şurası da oldukça önemlidir ki bu dans, Rusya'da kalan soydaşlarından farklı olarak Çeçenlerle çok daha yakın temas halinde bulunan dış Çerkesler arasında yayılmıştır. Gurbette aşın zor şartlarda Kafkas halkları yakınlaşma eğilimine girmişlerdir.

Kültür tarihinde bir halkın başka bir halkı taklit ederek dans yarattığına dair örnekler az değildir. Rusların ünlü Tsıganoçka (Küçük Çingene) dansı, içerik ve melodi açısından Romenlikten çok Rus özelliklerine sahiptir. Moldovalılar arasında, Rusların kendi kırsal kesimlerinde yaygın olan danslarla hiçbir ortak yönü bulamadıkları Rusyasku (Rus dansı) dansı çok popülerdir. Fransızların Jiga dansı köken itibarıyla İngilizlerle bağlantılıdır. Çerkeslerin Çeçen danslarını 'kopya veya taklit' ettiklerini düşünmek zor değil ve zaten şu da var ki etnik açıdan mozaik yapıları Türkiye'de Kafkas göçmenlerinin aynı kültürden olmaları özel rol oynamıştır. Kendilerine yakın halkların danslarını icra etmek sadece akraba halka saygının ifadesi sayılmıyordu aynı zamanda ortak göçmen kaderiyle başlanan insanların dayanışma sembolü olarak algılanıyordu. Çeçen dansları canlılığı, enerjiliği ve duyguların parlak şekilde ifade edilmesiyle çekici oluyordu.

Türkiye'deki Çerkes diaspora kültüründe Şeşen dansı oldukça popüler ve yaygındır. Dijin Çurey'in verdiği bilgilere göre, Türkiye Çerkesleri arasında en popüler beş danstan biridir. Dans bir kız ve erkek tarafından değişik melodiler eşliğinde icra edilir. (3) Metin Sönmez'in gözlemlerine göre, Türkiye'de Şeşen dansının en çok popüler olduğu yerler, çoğunlukla Kabardeylerin yoğun olarak buldukları yörelerdir. M. Sönmez'in fikrinde, Şeşen Kafkasya'dan götürülmüştü, özellikle Hajret (Kuban) Kabardeyelerinin olduğu bölgede yaygındı. Fakat Hajret Kabardeyelerinin neredeyse tamamına yakınının vatanlarından göç etmek zorunda kalmaları ve bu dansın diğer alt etnik gruplar arasında popüler olmaması nedeniyle bu dans tarihi vatanda unutulmuştur.

Tanınmış Çerkes koreograf Amerbiy Kulov, Şeşen dansını ilk defa Türkiye'den gelmiş bayan ve erkeklerin icra ettikleri zaman görmüştü. Deneysel koreografin gözlemlerine göre, çiftler Çeçen dansı icra ediyorlardı ama dans tanınması zor olmayan Çerkes öğeleri taşıyordu. Dans edenlerden her birinin kendine özgü estetiği ve tarzı vardı. Erkeklerin hareketleri oldukça keskin ve coşkuluymdu. El ve ayak pozisyonları, erkeğin Çeçen dans tipini icra ettiğine kuşku bırakmıyordu. Kız ise ahenk ve azametle dans ediyordu ve hareketleri Çerkes kültürüne özgü dans adımlarına uygundu. Çerkeslere ait olmayan farklı özellikse sadece ellerdi ve

2. Geçmişte Şeşen dansının (Hajret) Kuban Kabardeyelerinde değil, Çeçenlerle komşu olan Küçük Kabardey (Gilahstenev) bölgesinde yaygın olduğunu düşünmek daha doğru olur. Türkiye'de de Uzunyayla bölgesi dışında yaşayan Hajret Kabardeyelerinde Şeşen dansı yoktur. (Ed.)

biri baş üzerine kaldırılıyordu. Çeçenlerin etnik algılaması açısından Çerkeslerin Çeçen dansında, Çeçen özellikleri daha çok dansın genel duygusal yapısında ve erkeklerde gövdenin belden yukarı kısmının hareketlerinde, özellikle de ellerin esnekliğinde belirgindi. Çerkesler somut bir Çeçen dansını değil, öteki kültürden olanların öncelikle dikkatini çeken sert hareketler, el parmaklarının birbirinden aralı olması, omuzların sırayla yukarı kaldırılması vb. özellikleri, yani bir Çeçen 'dans tipini' taklit ediyorlardı. Said Mushaciyev'in fikrinde Şeşen dansında aynı zamanda Dağlı Nohçiler (Binoy ve Şatoy Çeçenleri) arasında yaygın olan Lezginka (Şeyh Şamil) dansının özellikleri belli oluyor. Çünkü burada hızlı tempo ve coşkulu icra ön plandadır. Şeşen dansında gövdenin üst kısmının hareketleri, tek anlamda Çeçen tarzındadır ama ayakların pozisyonu ve hareketleri açıkça Çerkes tarzındadır. Dansın kompozisyon yapısında da Çerkes ruhu daha fazladır, çünkü geleneksel Çeçen kültüründe çifti yöneten sadece erkektir ve dansı bitirme inisiyatifi de ona aittir. Üstelik Çeçenlerde bir dans sırasında çiftteki dansçılar kesinlikle değişmezler. Türkiye, İsrail vb. ülkelerdeki Çeçen diasporasındaki gelenekte ise aynı dans içinde kız, iki veya üç erkekle değişik çiftler oluşturur. Aynı şekilde erkek de kız partnerini değiştirebilir. Said Mushaciyev'in anılarında anlattığına göre, etnik açıdan kanışık gençlerin katıldığı partilerde ve gelenek farkları nedeniyle sıkça ihtilaf ve kavga çıkardı. Önceki erkek dansçının yerine yeni dansçı devreye girdiğinde Çeçen gençler bunu çok olumsuz karşıyorlardı. Bizzat Çeçen gençler böyle rotasyonlara izin vermiyorlardı. (4)

Şeşen dansının Ortadoğu ülkeleri ve Türkiye'deki Çerkes diasporası arasında yaygın olması, Kafkasyalıların kendi içindeki toleransın, muhacirler arasındaki dayanışmanın, onları kabul etmiş ülkedeki sosyokültürel baskıya karşı özel tepkinin kanıtıdır. Belki de bizzat zoraki sürgün gerçeği, Şeşen dansının taşkın estetiğine ilgiyi tahrik etmiş, değişik etnik kökenli göçmen Kafkasyalılar ve ayrıca Çerkes alt grupları arasında geniş boyutta popüler olmasına yol açmıştır.

Bilindiği üzere Türkiye'deki Çerkes diasporasında alt etnik grupları arasındaki kültürel ilişkiler,

Abadzeh ve Kabarzey ağzlarının kurallarına dayanan özel dil şeklinin oluşmasına yol açmıştır. Oysa dansın sözlü olmayan, iletişim açısından daha etkin olmuştur. Şenlik ve bayramlar kapsamında Şeşen dansı, sözlü olmayan ama kuvvetli bir iletişim kanalıdır. Çerkesler, Abazalar, Karaçaylar, Osetler, Çeçenler ve diğer Kafkasyalı muhacir grupları genelleştirilmiş, rasyonel açıdan gerekçelendirilmiş, sübjektif olarak birbirini anlamaya dayalı iletişim kurallarına yöneliyorlardı. Değişik temas türleri (ikili ilişkiler, difüzyon, alıntılar, transformasyon, etkileşim) sayesinde, Kafkasyalı sürgün nüfus arasında yeni kültürel sonuçlar doğuran süreçler başlamıştır. Yeni sonuçlara götüren kültürel etkileşim yolu, kendine özgü sabit belirtilere sahip olup biz 'plikatiflik' (kıvrımlı) kavramıyla tanımlıyoruz. Bu kavramla, daha önce diğer sistemlere ait elemanların görüldüğü bir bütünlük nitelendiriliyor.

Araştırmanın ilk aşamasında erişebildiğimiz bilgileri özetlerken, ileride yapılacak daha ayrıntılı ve geniş incelemelerin başlıca birkaç yönünü belirtmek istiyoruz. Birincisi, kültürü taşıyanlarla konuşarak edinilmesi gereken efsanevi ve mitolojik verileri araştırmakla ilgilidir. Bu tür bilgilerin öncelikle halen Şeşen dansının popüler olduğu Türkiye, İsrail, Ürdün ve Suriye Çerkesleri arasında toplanabileceği açıktır. İkinci yön ise etnik dans kültürünü araştırmakla ilgilidir ve dansın estetik morfolojisi ve yapısal şeklinin ortaya çıkarılmasını gerektirir. Bu bağlamda iki çizgi takip edilebilir. Bunlardan biri dansın estetik içeriği konusunda folklor düşüncelerini ele almakla ilgilidir; dansın profesyonel bale rejisörlüğü açısından yorumlanması ise diğer meseledir. Üçüncü yön, müzik sanatı bilgisiyle ilgili olup müziksel tonlama ve ses tonu ile enstrümantal sorunları araştırmaktan geçer. Bu yöndeki araştırmaların çoğu esas itibarıyla çalgı orkestraları ve topluluklar, ayrıca bunların kullandıkları aletlerin özellikleri üzerinde odaklanacaktır. Araştırmacılar, dördüncü yön olarak sosyokültürel altyapıyı ele alabilirler. Dansın felsefesi, anlamı ve amacı somut sosyokültürel şartlarda kültür bilimi, göstergebilim, değer yaklaşımları ve anlatıbilimi gibi boyutlara yönelebilirler. Şeşen dansı, kültürel difüzyon ve etkileşimin parlak örneğidir ve ilke açısından yeni sanatsal ve kültürel sonuçlara yol açan bu olguyu 'plikatif' olarak nitelendiriyoruz ■

Dipnotlar:

1. 20.02.2009'da Rüştü Tuguz'dan dinlenerek kayda alınmıştır. N.A. Çundışko arşivi.
2. 21.03.2009'da Türkiye'de Metin Sönmez tarafından Seteney Gürçeşme'den dinlenerek kayda alınmıştır. A. N. Sokolova arşivi.
3. 10.01.2005'te Dijin Çurey'den dinlenerek kayda alınmıştır. A. N. Sokolova arşivi.
4. 21.03.2009'da Said Mushaciyev'den dinlenerek kayda alınmıştır. A. N. Sokolova arşivi.

Şık'ların Köprüsü

■ ŞİRDİY MARİNE
Çev.: MUAFFAK TEMEL

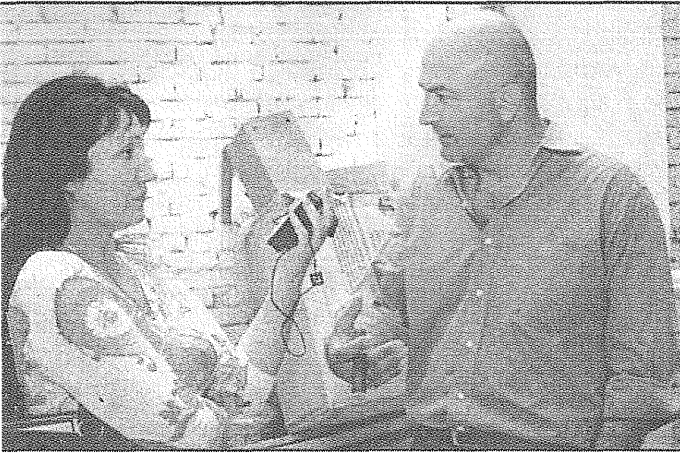
Yabancı ülkelerde yaşayan soydaşlarımızla tanışmamız ve kaynaşmamız için tek çıkar yol, ekonomik ve kültürel ilişkileri geliştirmektir. 'Türkiye'de Yaşayan Adigeler' kitabını yazarken de bu düşünceyi dayanak aldım.

Türkiye'de tekstil üreten firmaların en güçlülerinden biri olan 'Boren Tekstil' firmasının bir kolunun ülkemizde faaliyete başlaması bu görüşümüzü doğrulayan bir kanıttır.

Bildiğiniz gibi, Devlet Başkanı Kanoko Arsen başkanlığında Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nden bir grup işadamı 2008 yılında Türkiye'de bulunmuştu. İşte, Şık'ların Nalçik'te bir fabrika kurma düşüncesi de o sırada yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştı.

Şık Boren, bu konuda bilgi veriyor.

- 15 Eylül'de süveter çeşitlerinin ürettiği atölyeyi faaliyete geçirdik. Burada, üçlü vardiya şeklinde gece - gündüz 700 kişi çalışacak. Bunun için, Türkiye'den işi çok iyi bilen 25 kişiyi getirdik.

Şık Boren ve gazeteci Şirdiy Marine

Bunların 20'si Adıge. Fabrikadaki tezgahlar İtalya ve Japonya'da yapıldı. Erkek gömleği, futbol çorabı gibi şeyler de üretiyoruz. Üç yıl içinde, burada çalışacak üç bin kişiye ihtiyacımız olacak.

Devlet Başkanı Kanoko Arsen İstanbul'a geldiğinde, orada ürettiğimiz süveterlerin çoğunu Rus işadamlarının satın aldıklarını, bu malları anavatanında üretmemizin yararlı olacağını kendisine anlatmıştık. Devlet Başkanı da bu düşüncemize destek verdi.

- **Boren, Rusya'da iş kurmanın çok fazla güçlükleri olduğu söylenir. Siz böyle güçlükler yaşadınız mı?**

- Hayır. İşe başladığımızdan bu yana geçen 10 ayda, bürokratik engellemeler olmadan, her şey kolaylıkla yürüyor. İş kurma bakımından ülkeler genellikle birbirlerine benzerler. Rusya'nın da onlardan farklı olmadığını düşünüyorum. Ben on yıldır Nalçik'e gelip gidiyorum. Bizim cumhuriyetimiz dışında Rusya'nın birçok yerinde de buldum; anavatanı tanıdığımı sanıyorum.

- **Yüreğinizi Kafkasya'da bırakmayı düşünüyor musunuz?**

- Dünyada gitmediğim az sayıda ülke var.

Kabardey Balkar'ı kıyaslayabileceğim yerleri gördüm. Anavatanımızın bol yeşilliğini, temizliğini, güzelliğini ve alımını çok beğeniyorum.

- Aileni geri getirdin mi?

- Bir oğlum (Dare) ve bir kızım (Barine) var. Oğlum Nalçık'e gelerek bir ay kaldı. Gittikten sonra bana telefonla 'beğendim, orada yaşamak istiyorum' dedi. Okullar açılırken her ikisini de buraya getirdim.

- Boren, eşiniz Adıge mi?

- Evet. Eşim Şamırze'lerin kızı. Annem de Şıış'lerdendir.

- İşinizi Eylül ayında kurduğunuzu söylediniz. Yaptığınız giysileri tercih edecek kimseler var mı?

- Rusya'nın değişik yerlerinde yaşayan binden fazla işadamlıyla uzun süredir çalışmaktayız, ürettiğimiz giysileri de beğeniyorlar. Ürünlerimizi satmakta zorluk çekmeyeceğimizi umuyorum.

Boren'in iş alanları tekstille sınırlı değil. Değişik ülkelere çeşitli mallar taşıyan ticaret gemisi ve konut inşaatı ile uğraşan bir firması da var. Kim bilir, bundan sonra da, farklı bir alanda faaliyet gösteren yeni bir işi daha topraklarımızda kurar.

Şu anda atölyede 300 kişi çalışıyor: bazıları zemin, duvar ve başka yerlerdeki eksik işleri tamamlıyor; bazıları tezgahları çalıştırmak için hazırlık yapıyor; bazıları da süveter örme işini öğrenmekle meşgul. Bu sonuncu işi yapanların tamamı kadın. Onları eğitenlerden biri İstanbul'dan gelen Nasıp Cebrail, Kayseri'nin Kılıçmeme Köyü'nden bir Adıge genci. Adıgeceyi anlıyor, ancak, kendi deyimiyle, dili henüz çözülebilmemiş değil.

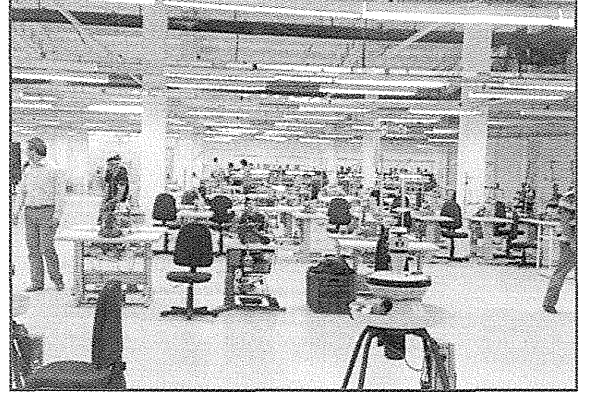
İki yıldır Nalçık'te yaşamakta, çalışmakta olan Şıbzihoe İbrahim, Adıgece'yi iyi biliyor. Bu genç Kayseri'de doğdu ancak, yaşamını İstanbul'da sürdürdü.

'İşleriniz nasıl yürüyor, sizi zorlayan nedir?' diye sorduğumda Rusya'ya girmeyi, burada oturmayı ve çalışmayı serbestleştiren belgeyi almanın güçlüklerini anlattı İbrahim.

Yeni fabrikanın çalışanları burada iş kurmakla kalmadılar, kendilerine öğretmen tutarak atölyede Rusça da öğrenmeye başladılar.

Adıge'yi de, Rus'u da, Türk'ü de birbirleriyle anlaştıran kaynaştıran Shakoe Aslen eğitimini İstanbul'da yaptı, 13 yıl orada yaşadı, Türkçe'yi de orada öğrendi. Mesleği bilgisayar mühendisliği.

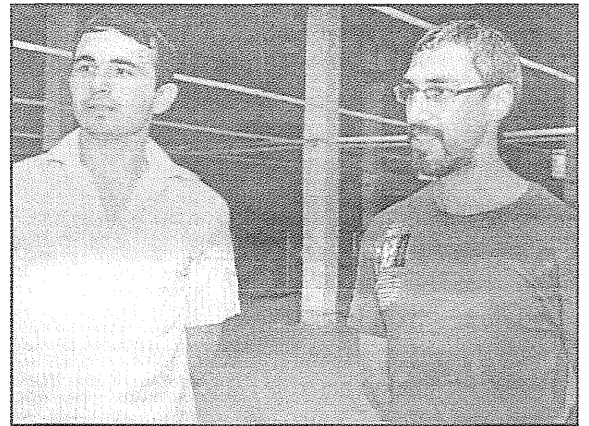
İşte böyle bir ekonomik köprü kuruyorlar Şık'lar. Bu Anavatanın da soydaşların ihtiyaç duydukları bir iş ■

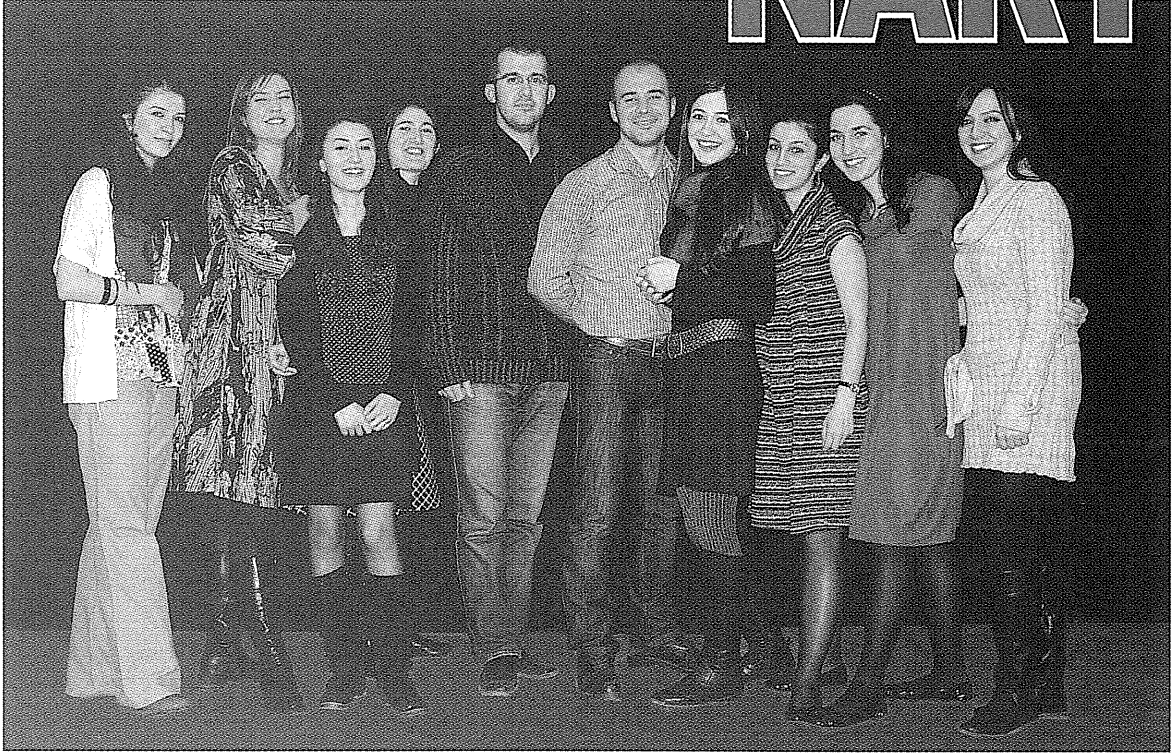
Fabrikanın bir atölyesi

Fabrikanın atölyesi çalışanlardan bir görüntü

Şakoe Aslen ve Şıbzihoe İbrahim

Bizler de o özendiğimiz 60'lardan 90'lara, derneklerin var olma sürecine uzanan dönemde yaşamış olan ve bugünlere gelerek var olmamıza yardım eden o insanlara yetişmek için buradayız. Hep birlikte var olan kültürümüzü ileriye taşımak için elimizden ne geliyorsa yapmaya devam edeceğiz... Çalışacağız...

Merhaba arkadaşlar!

Yıllardır kültürümüze büyük hizmetleri olan, özlemini çektiğimiz anavatanımızla aramızda bir köprü oluşturan, toplumumuzda olan bitenden bizi haberdar eden, kısacası diaspora ve anavatan Çerkeslerinin gözü kulağı olan NART dergisine gençler olarak bizim de dahil olmamızın çoktan zamanı geldi. Asimilasyon sürecini durdurma, hatta tersine çevirme mücadelesinde etkimizi artırmak için bir kıvılcım çakalım dedik ve NART dergisinde bize ayrılan GençNART kısmını oluşturmaya karar verdik.

Eksikliğini hissettiğimiz birçok konuyu öğrenebilmek ve büyüklerimizin de biz gençlerden beklentilerini karşılamak adına, tüm Çerkes gençlerinin sesini duyurabileceği bir yapılanmaya gitmek ilk adımımız oldu. Atılan ilk adımla birlikte edindiğimiz ilkeler doğrultusunda belirlediğimiz hedefleri gerçekleştirmek üzere çalışmalara başladık. Bu bağlamda, federasyonlaşma sürecine kadar

geçilen aşamaları; demeklerin kurulmasını, yaşanan siyasi ve maddi sıkıntıları, yapılan fedakarlıkların önemini biz gençlerin araştırarak öğrenmesini, yorumlayarak yazıya dökmesini amaçladık. Bu şekilde, bulunduğumuz Türkiye coğrafyasında yaşanan, uzun bir tarihsel süreçle gelen bütün zorluklara, etnik kökenlerin kayıp vermeden var olma güçlüğüne rağmen Çerkes toplumumuzu bir arada tutan, sesini duyuran, kısacası bugün bizi biz yapan en köklü örgütlenmeyi tanımış olacağız.

Bizler biliyoruz ki, anavatan ve diasporanın her yerinde değerli görüşlerini iletmeye can atan binlerce kardeşimiz var! Bizler biliyoruz ki, kültürünün geleceği için, kendinden sonraki nesiller için endişelenen nice arkadaşımız var! Yine biliyoruz ki, bu konuda bizlere ışık tutmaya hazır çok değerli büyüklerimiz var! O halde daha fazla durmak niye? Bütün enerjimizle, heyecanımızla, yüreğimizle, elleri taşın altına koyma sırası artık bizde!

ŞAPSIĞLAR

■ V.L. KSENOFONTOV
Çev.: Murat Papşu

19. yüzyılın ortasında Şapsığlar 8 esas soya ayrılıyorlardı: Natho, Nataho, Goago, Yemu, Koble, Shopete, Sootoh ve Goaye. Bu soylar da büyük küçük birçok alt kola ayrılıyordu. Örneğin, Natho soyu 28 alt soya ayrılıyordu; Koble 50'den fazla koldan oluşuyordu. Psezuapse'deki Goayelerin 17 alt soyu vardı. Ataerkil soyların izleri günümüzdeki kıyıboyu Şapsığ köylerinde de korunmuştur. Buralarda 20 - 30 hanede yaşayan ve köy nüfusunun asıl kitlesini oluşturan aynı aileden (aynı soyadlı) birkaç gruba rastlanıyor.

N. Dubrovin Karadeniz kıyısı boyundaki Şapsığları Natuhaylara dahil ederek şöyle yazmaktadır: "Onlar, sıradağların güney yamacında ve Golovin karakolunun aşağısından geçerek Karadeniz'e dökülen küçük Bu veya Buan deresine kadar Karadeniz sahilinde yerleşiktir. Aşe nehrinden başlayarak Karadeniz sahilinin güneydoğu kıyısı boyunca yaşayan Natuhay topluluklarının, ortak kabile adından başka, vadilere göre ayrı adları vardı: Goaye veya Şehokuac, daha güneybatıda, sırasıyla Çühuk, Şimitokuac ve Hize."

L. Lyulye'nin yazdığına göre, Goaye (Bell'de "Vaya") topluluğu "Psezüye (Psezuapse) ve diğer birkaç vadiyi işgal ediyor. Goayeler arasında şu asilzade aileleri bulunuyor: Karzeyk, Kueçük, Dirsüye, Hatirali, Birc ve Çerç."

Çühuk topluluğu Psezuapse - Şahe nehirleri arasında küçük Çüşhvac, Godlik ve Çukuth derelerinin vadilerini işgal ediyordu, burada Şapsığ asilzade soyu Çüh hüküm sürüyordu. Diğer Şapsığ asilzade ailelerinden en ünlüleri şunlardı: Abat, Nemere, Şeretlok, Gorkoz, Ulagay, Bgiy ve Tgagurz.

L. Lyulye, Şapsığ-Natuhay topluluklarının yaşadığı, Büyük Soçi sınırları içindeki nehirlerin vadilerini kuzeybatı yönünden güneydoğuya doğru sıralıyor (Parantez içinde nehirlerin bugünkü adları verilmiştir): Derkuay (Dederkoy), Sepse (Şepsi), Şuuk veya Şuek (Şuyük), Mokupse (Makopse), Müzüyegopse (Neojidannaya), Aşe, Kapse (Kuapse - Mamedova Şçel), Dzeş (Svirskaya şçel), Psezüye veya Pezüane (Psezuapse), Çegeziane (Çüşhvac), Golieh (Godlik), Nibeps veya Çühuk (Çuhukt), Bezüey (Çimit, Çemittokvace), Tlate veya Kalezin (Glubokaya şçel), Kodes (Matrosskaya şçel), Şahe veya Subeşh, Osokay (Osohoy), Kaziy veya Kaziap (Hocips - Yakomaya şçel), Berendual (Beranda), Deshat (Detlyasha), Bu veya Buan (Buu). Şahe'den güneye doğru Şapsığlar sadece kıyı şeridinde ve Vubihlarla karışık olarak yaşıyorlardı.

19. yüzyılın ilk yarısında Soçi sahil şeridinde Şapsığlarla karışık yaşayan Natuhayların artık kalmadığı kabul ediliyor. Ancak bu etnonim Şapsığ Natho ailesinde korunmuş; bu ailenin üyeleri Kuybişevka (Agoy Vadisi) ve Malıy (Küçük) Psevuşho (Tuapse Vadisi) köylerinde yaşıyorlar ve kendilerini Şapsığ sayıyorlar.

18. yüzyıl başına kadar Şapsığ ve Natuhay adlarına yazılı kaynaklarda rastlanmıyor. Şapsığların adı ilk olarak 1720'li yılların Türk kroniklerinde geçiyor. 1743 yılına ait Rus belgelerinde, Abaze ile komşu, "kendi dili ve yönetimi olan" Şapse halkının adı anılıyor.

Karadeniz kıyısındaki Çerkeslerin en küçük kabile kolları ve ayrı köyleri hakkında bilgi veren Evliya Çelebi (1641) bile Şapsığlardan ve Natuhaylardan bahsetmiyor.

19. yüzyılda Şapsığ topraklarında, yüzyıllardır burada yaşayan ve yavaş yavaş Çerkes (Adıge) diline geçen Abaza nüfus da vardı. 18. yüzyıl boyunca Şapsığların sayısı komşu Adıge, Abaza ve Vubih topluluklarından kaçan serflerle yavaş yavaş arttı ve 19. yüzyılın ilk yarısında Şapsığlar artık Kuzeybatı Kafkasya'da Kafkas Sıradağları'nın her iki yanında geniş bir araziye işgal eden en büyük boylardan biri sayılıyordu.

Özgünlükleri ve Batı Kafkasya topraklarında geniş yerleşimleri oluşmadan önce Natuhaylar ve Şapsığlar, Goaye boyu ile birlikte sadece Psezuapse nehri vadisini işgal ediyorlardı. Natuhaylar Tagaps dağ boğazında, Psezuapse'nin üst kesimlerinde, Şapsığlar da Atseyrib ve Bebekolayge dağ boğazlarında yaşıyorlardı. Ancak bu sırada (tahminen 15-16 yüzyıllarda) bu adları yoktu ve beş soydan oluşuyorlardı: Nadho (Natho), Netaho (Netdaho), Koble-Shapete (Shopte) ve Sotah (Sevatoh). İlk iki soy Natuhayların çekirdeğini, sonraki üçü de, önce Şapsho nehri vadisine yerleşerek, bu nehrin adından "Şapsığ" olarak adlandırılan özgün bir boyu oluşturdular.

19. yüzyılın ortasında Şapsığlar 8 esas soya ayrılıyorlardı: Natho, Nataho, Goago, Yemu, Koble, Shopete, Sootoh ve Goaye. Bu soylar da büyük küçük birçok alt kola ayrılıyordu. Örneğin, Natho soyu 28 alt soya ayrılıyordu; Koble 50'den fazla koldan oluşuyordu, Psezuapse'deki Goayelerin 17 alt soyu vardı. Ataerkil soyların izleri günümüzdeki kıyboyu Şapsığ köylerinde de korunmuştur. Buralarda 20 - 30 hane yaşayan ve köy nüfusunun asıl kitlesini oluşturan aynı aileden (aynı soyadlı) birkaç gruba rastlanıyor.

Nüfusun artmasıyla ve toprak yetersizliğinden Natuhaylar ve Şapsığlar, Şahe'den kuzeybatıya doğru, Kafkasya'nın bütün Karadeniz sahili boyunca yayılarak yerleştiler. Şapsığlar sıradağların kuzey eğimine geçmeye başladılar. Bu iki Adıge boyu arasında büyük bir fark yoktu, aralarında belirgin bir sınır da yoktu. Çoğunlukla karışık yaşıyorlardı, sadece Karadeniz kıyı boyunun en kuzeybatı ucunda (Cubga'nın kuzeybatısında) Natuhayların yoğun yerleşimi vardı. Cubga'nın güneyinde, Şahe nehrine kadar Şapsığ nüfus çoğunlukta idi. Psezuapse - Şahe nehirleri arasında ve Psezuapse vadisinde Goaye (Goi) boyu hala özgünlüğünü ve yerleşimini koruyordu.

Çeşitli kaynaklardan ve Soçi Şapsığlarıyla yapılan derlemelerden (aile hikayelerine göre) Kıyboyu Şapsığ'da 19. yüzyıl ortasındaki en büyük yerleşimlerinin adları ve yerleri biliniyor. Yoğun Vubih - Şapsığ karışık nüfusun yaşadığı Şahe vadisinde en büyük köy, Şahe'nin her iki kıyısında, onun aşağı ve orta akıntısında, on kilometre boyunca uzanan Şaheçü idi. Şahe vadisinin aşağı kesimlerinde Şaheçü köyü ayrıca Subeşh, orta akıntısında da Büyük Kışmay olarak adlandırılıyordu. Kışmay adı bugün, Şahe nehri ağzından 5-6 km. mesafede kurulu bir Şapsığ köyünün adı olarak korunuyor. Subeşh köyüne Kafkas Savaşı'nın sonunda çoğunlukla, önderleri Elbuz Berzeg olan Vubihlar yerleşti; bu nedenle Elbuz Berzeg'in köyü olarak da biliniyordu.

Psezuapse vadisinde en çok bilinen köyler: Hakuç (üst kesimlerde), Thahepş veya Boji Vodi (bugün de orta akıntıda bulunmaktadır), Guaye veya Zavurbek'in köyü (aşağı kesimlerde). Hakuç köyü Hakuçi topluluğunun merkeziydi, bugün burada yaşayan kimse yoktur.

Guaye köyü Psezuapse vadisinin sol kıyısı boyunda, nehrin ağzından 7 km. mesafede, bugün Alekseyevsk köyünün olduğu yerde bulunuyordu ve hükümler Koble ailesiyle birlikte Şapsığların Goaye (Guaye veya Goi) kolunun merkezi sayılıyordu. Zavurbek'in köyü Psezuapse vadisinin nehir ağzının sağ kıyısında, şimdi Lazarevsk kasabasının olduğu yerde kurulmuştu. Zavurbek Kafkas Savaşı'nın son yıllarında Psezuapseli Şapsığ - Goayelerin önderiydi.

Aşe nehri vadisinin aşağı ve orta akıntısını, kıyboyu Şapsığ bölgesinin en büyük köylerinden biri, Lohoth veya Ligoth işgal ediyordu; nehrin ağzından başlayarak akıntısı boyunca yukarıya 20 km. uzanıyordu. Bugünkü Haciku, Kalej, Şocik köyleri Logoth köyünün "kalıntıları" olarak adlandırılabilir. Aşe nehrinin üst kesimlerinde Çekoz köyü bulunuyordu.

Kafkas Savaşı'ndan sonra elli bin kişilik Vubih nüfusu topluca Türkiye'ye göç ederken, kıyı boyu Şapsığ topraklarında yerli nüfusun yaşadığı birkaç köy kaldı. Büyük Soçi sınırlarında bu köyler: Şahe vadisinde Kışmay ve Aşağı Şahe, Psezuapse vadisinde Thahepş köyü, Aşe vadisinde Şhafit, Haciku, Kalej, Şocik ve Büyük Pseuşho, Makopse vadisinde Nacigo köyü.

Birçok Şapsığ Aşe, Lazarevsk, Golovinka, Dagomis kasabalarına ve Soçi'ye yerleşti. Şimdi Büyük Soçi sınırları içinde yaşayan en yaygın Şapsığ soyadları az sayıdadır ve yirmiyi geçmez. En yaygın soyadları şunlardır: Napso, Sizo, Shabo, Tlif, Teşu, Bous, Haho, Heyşho, Koble, Çaçuh, Huşt, Bgano, Şhalaho, Hleças, Açmız, Sajo, Hapiy, Nibo v.d.

Şapsığlar Tuapse rayonunda, Tuapse ve Agoy nehirleri vadilerinde ve Adigej'in Tahtamukay rayonunda da yaşarlar.

Çerkes dilinin incelenmesi yönünde ilk adımlar Rus akademisyen İ. A. Güldensted tarafından, 18. yüzyıl sonunda ve Rusya Bilimler Akademisi çalışmanı G.Y. Klaprot tarafından 19. yy. başında atıldı. Kafkasya'daki gezileri sırasında Çerkesçe örnekler kaydettiler. 19. yüzyılın ilk yarısında Çerkes dilinin incelenmesinde ilk Çerkes bilim adamları Şora Noguma'nın ve Vumar Bersey'in çalışmaları büyük rol oynadı. Çerkesçenin söz varlığının incelenmesinde, kıyı boyu Çerkesleri arasında birkaç yıl yaşayan ve dillerini iyi öğrenen Leonti Lyulye'nin Rusça - Çerkesçe Sözlük'ü önemli rol oynamıştır. Ünlü dilbilimci P.K. Uslar tuttuğu notlarını, Çerkesçe sözcük varlığını ve seslerinin özelliklerini içeren kısa makaleler bırakmıştır. İlk Çerkes dilbilimcisi D.A. Aşhamaf ilk Çerkes gramerini yazmıştır. Çerkes edebiyat dilinin temellerinin atılmasında G.V. Rogava büyük katkıda bulunmuştur.

Kıyı boyu Şapsığları Batı Çerkesçesinin Şapsığ ağzını konuşurlar. Çerkes dilinin Rus grafiği temelinde kendi alfabesi vardır. (1927 yılına kadar Arap alfabesi, 1927'den 1938'e kadar olan dönemde Latin alfabesi kullanılmıştır). Bugünkü Batı Çerkes edebiyat dili Çemgyu ağzı temelinde gelişmektedir.

Çerkesçe Kafkas Dilleri'nin Abhaz-Adiğe grubuna girmektedir.

Kafkas Savaşı döneminin askeri belgelerinde, köyleri Psezuapse ve Aşe nehirlerinin üst kesimlerinde, zor ulaşılır dağlık boğazlarda bulunan Hakuçi boyunun adına rastlanmaktadır. Eski zamanlardan beri burada bulunan ve adını Hakuçipsı nehrinden (Psezuapse'nin kolu) alan Şapsığ Hakuçi topluluğunun nüfusu, uzun yıllar süren Kafkas Savaşı'nın başından itibaren diğer Çerkes boylarından gelen sığınmacılarla sürekli arttı, firari Kazaklar ve Rusya ordusunun askerleri de buraya sığınıyorlardı. Hakuçiler değişik bir Şapsığ ağzı konuşuyorlardı ve etnik olarak Şapsığlarla aynı bütünü oluşturuyorlardı. Büyük Soçi'nin Lazarevsk rayonunun kıyı boyu Şapsığları şimdi de Hakuçi Şapsığlarını ayırırlar.

Eski Hakuçi topluluğunun Psezuapse ve Aşe'nin yukarı kesimlerdeki köylerinin yerinde şimdi kimse yaşamıyor. Günümüzde Hakuçiler Büyük Kışmay nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturuyorlar, birkaç aile Haciku köyünde, keza Tuapse yakınlarındaki Agoy nehri vadisinde kurulan Kuybişevka (Komovka) köyünde yaşıyor.

Kaynakça:

- N. Dubrovin. Çerkesi (Adige). Materialı Çerkesskogo naroda, Vıpusk I, Krasnodar, 1927.
- L.Y. Lyulye. Çerkesiya. İstoriko - etnografiçeskiye stati, Krasnodar, 1927.
- V. Vorosilov. "Materialı po istorii i etnografii Bolşogo Soçi s drevneyşih vremyon do vtoroy polovini XIX veka (İstoriko-etnografiçeskiye oçerki Ubihii)", Soçi, 1979. (En Eski Zamanlardan XIX Yüzyılın İkinci Yansına Kadar Büyük Soçi'nin Tarihi ve Etnografisi ile İlgili Belgeler (Ubihya Üzerine Tarihi-Etnografik Deneme)).

■ AV. FAHRİ HUVAJ

Yeleme köyü, Antalya-Korkuteli-Tefenni-Denizli karayolu üzerinde, Antalya'dan 88, Korkuteli'den 28 km. uzaklıkta bir dağ köyüdür. Korkuteli-Tefenni-Denizli karayolunun 21. kilometresinden 7 km. içeride, Varsak yaylasından sonra, Taşkesik köyünden önce gelir ve yolu asfalttır. Yeleme köyüne ayrıca Burdur-Antalya karayolunun 60. kilometresindeki Kızılkaya kavşağından da gidilebilmektedir.

Kuruluş ve İsmi

Yeleme köyünün bugünkü yerinde 1890/1891 yılında kurulduğu sanılmaktadır. "Yeleme" adının ne Adigece'de ne de Türkçe'de bir anlamı bilinmemektedir. Belki Türkçe'de yel, yele, yelleme sözcükleriyle bağlantılı bir anlam taşıdığı düşünülebilir. Ne var ki, Yeleme, zaman içinde "Çerkes" kavramıyla özdeşleşmiş; çevrede "Çerkes" denilince "Yeleme", "Yeleme" denilince "Çerkes" akla gelmeye başlamıştır. Bunun üzerine 1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren Yeleme adı resmen değiştirilmiş, yerine Başpınar denilmeye başlanmıştır. Ancak resmi yazışmalarda her ne kadar Başpınar adı kullanılsa da halk arasında köyün adı hala Yeleme ve Khaseyhable'dir.

Yeleme'nin eski tarihinde yani Kafkasya'daki tarihinde de biri nisbeten daha kısa dönemli olmak üzere iki adla anıldığı bilinmektedir.

Bunlardan ilki; Abdzaxların kadim zamandan beri yerleşik oldukları Tube yöresinde iken taşıdığı Khaseyhable idi. Bu, Adigece olup, Khasey ailesinin kurduğu veya yoğun ve etkili olarak yaşadığı köy/mahalle anlamına gelmektedir. Khaseyler esasen köklü ve büyük bir Abdzax aşireti olan "Yedic" aşiretinin kollarından biridir, benim de dayı-sülalemdir.

İkinci adı ise; Türkiye'ye göç etmeden önce, büyük Rus-Kafkas savaşından sonra Çar 2. Aleksandr'ın emrine uyarak dağdan inip yerleştikleri ovada, daha doğrusu Şexhurac vadisi'nde aldıkları

* Bu yazıda kullanılan özel isimlerin yazılışları yazarın kendi tercihidir. Nart dergimizin özel isimlerin yazılışını konusunda genel ilkesi transkripsiyon (Okunuşa göre yazma) tekniğidir (Ed.)

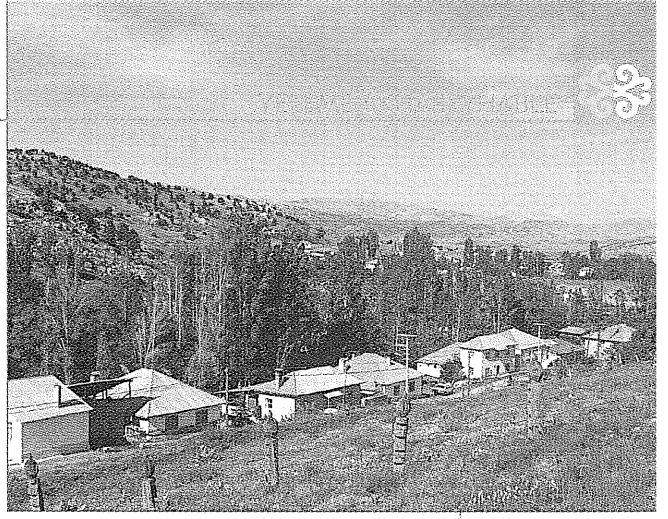
Wunerıwkhohable ismi idi. Bu da Adigece olup, Wunerıw ailesinin önderlik ettiği, etkili olduğu köy/mahalle anlamına gelmektedir. Öyle anlaşılıyor ki o sıralarda Rus ordusunda subay olarak görev yapan ve aslen Khaseyhable'den ve Wunerıw ailesinden olan biri Abdzaxların bir kısmının, bu arada Khaseyhablelilerin, Rus Çarı'nın talimatına uyarak, ovaya inip gösterilen yere yerleşmeleri konusunda halkı ikna etmiş, yeni yerleşim yerinde bu köyün kurulmasına önyak olmuştur. Bunun üzerine o köy de Wunerıwkhohable adıyla anılmaya başlamıştır. Ne var ki buradaki yaşam süresi fazla uzun olmadığından, bu ad, önceki Khaseyhable adını unutturacak kadar kalıcı olamamıştır. Köy, bazen Khaseyhable, bazen de Wunerıwkhohable ama daha çok Khaseyhable adıyla anılmış ve tanınmıştır.

Wunerıwkhohable'den Yeleme'ye;

Bir biçimde Şexhurac vadisinden ayrılmak zorunda bırakılan Abdzaxlar, 93 harbenden on yıl kadar sonra 1888 yılında yine sürgün yollarına düştüler. Wunerıwkhohable halkı, çevredeki diğer Abdzax köylüleriyle birlikte balık istifi dolduruldukları üç gemi ile İstanbul'a getirildiler. Gemiler Rus gemileriydi ve muhtemelen ücretleri Osmanlı tarafından ödenmekteydi.

Haftalar (belki aylar) süren deniz yolculuğunun ardından gemiler İstanbul'a ulaşınca, yolcuların burada indirilmeleri, yerel makamlarca kabul edilmedi. Gemi kaptanları ise pazarlığın İstanbul'a kadar olduğunu ileri sürerek daha ileri gitmek istemediler. Aradaki fark Osmanlı makamlarınca ödendi ve gemiler Kıbrıs'a, Antalya limanına yollandı. Gemideki yolcuların tümü veya büyük çoğunluğu belki denizi hayatlarında ilk kez görmüşlerdi. Gemilerde perişan oldular. Ayrıca İstanbul'u duymuşlardı ama Kıbrıs'ın, Antalya'nın, Konya'nın neresi olduğu hakkında hiçbir fikirleri yoktu.

Uzun ve yeni bir deniz yolculuğu sonunda kimileri Kıbrıs'a kimileri de Antalya kıyılarına döküldüler. Gemilerden birinin Kıbrıs açıklarında battığı söylenir. Öyle anlaşılıyor ki bugünkü Yelemeliler, Zivintliler, Konya'nın Akbaba, Sebiller, Gaziler, Mahmudiye, Çürüksu, Eşme köylüleri, "Çerkes" soyadıyla Kıbrıs'ta yaşamakta olan insanlar ve Serik yakınlarındaki Boğazak mevkiinde bulunan eski "Çerkes Mezarlığı"nda yatanlar büyük olasılıkla aynı kafiledeydiler.

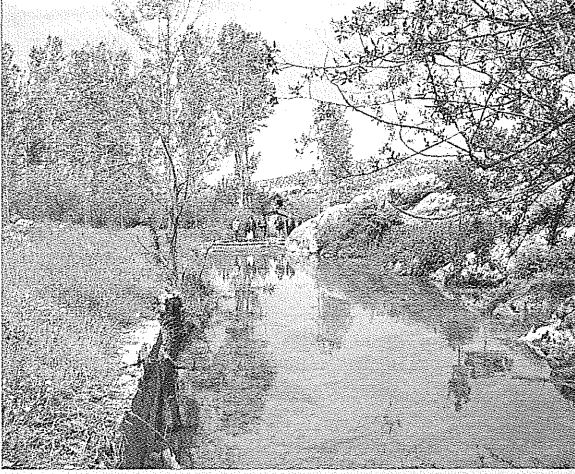

Yelemelilerin Kıbrıs'ta veya Boğazak mevkiinde yaşayıp yaşamadıkları tam olarak bilinmemektedir. Ancak bugünkü Antalya'nın Şarampol mahallesinde, Girtli mahallesi olarak bilinen yerde yerleşmelerinin önerildiği bilinmektedir. Ne var ki, önce Kuzey-Batı Kafkasya'nın dağlık Abdzaxya bölgesinde, ardından da bir süre Şexhurac bölgesinde yaşamaya alışmış bünyelerin ne Kıbrıs'ta ne Antalya kıyılarında, Boğazak'ta ne de Antalya içindeki Girtli mahallesinde yaşayabilmeleri mümkün değildi. Sıtma gibi salgın hastalıklar diz boyuydu. O kadar ki, günde 150 kişinin hayatını kaybettiği günlerin olduğunu hatırlayan ve anlatan büyüklerimiz olmuştur.

Sıcak ve rutubetli iklim koşulları, ayrıca yokluk ve hastalıklar hayatlarını çekilmez hale getirince iki gemiyle Antalya'ya intikal etmiş olan halkın ilerigelenleri, bir biçimde yerel makamlarla ilişki kurdular ve kendilerinin daha yüksek, dağlık bir yere yerleştirilmelerini talep ettiler. Yerel makamlar da önceden hazırlanan iskân politikalarına uygun olarak, meskün olmayan (belki yaşamak için pek tercih edilmeyen) bazı yerleri gösterebileceklerini söylediler. İlk ağızda iki yerden söz ettiler. Bunun üzerine iki grup oluşturuldu. Grubun biri bugünkü Yeleme'nin bulunduğu yere götürüldü.

Burası 1600 m yükseklikte, "Adile Hanım'ın Çiftliği" olarak bilinen, dağlık, ormanlık ve sulak bir yerdir. Çerkesler için yerleşmeye, tanıma, hayvan yetiştirmeye, yaşamaya elverişli bir yerdir. Henüz meskün de olmadığından sorunsuz bir biçimde buraya yerleşilebileceklerdir. Aylar süren uzun ve meşakkatli yolculuklardan, Akdeniz'in sıcak ve rutubetli ikliminden illallah etmiş olan kafiye için ideal bir yer sayılır.

Diğer grup da Konya tarafına götürüldü. O grup da gösterilen yeri beğendi. Kimse, kendi beğendiği yer varken, onu bırakıp diğer grubun beğendiği yere gitmeyi kabul etmedi. Böylece

Khaseyhableliler Yeleme'ye giderlerken, diğer grup da Konya'ya giderek şimdiki Akbaba, Sebiller, Gaziler, Mahmudiye, Çürüksu, Eşme köylerini kurdular.

Yeleme köyü o tarihlerde ormanlarında yabani hayvanlar, ayılar, kurtlar yaşayan "kuş konmaz kervan geçmez", dağlık, ormanlık bir yerdir. Yelemeliler burada, şimdiki köyün bulunduğu yerin 2-3 km kuzeyindeki ovanın kuzey kıyısında, Taşkesik ve Çaldağı kayalıklarının dibinde, kuzey rüzgarlarına nisbeten kapalı bir yer olan Şetrebs suyunun kenarında Osmanlı yönetimi tarafından verilen çadırlarda yaşamaya başladılar. Kıyısında çadırların kurulduğu bu suya da bu anlama gelmek üzere "Şetrebs" (Çadır suyu, çadır su, kıyısında çadırlar kurulan su) adını verdiler. Yelemeliler yaklaşık iki yıl kadar burada yaşadılar. Burada "Yunan mezarlığı" adıyla anılan bir mezarlık da bulunmaktaydı. Yelemeliler de burada yaşadıkları süre içinde ölülerini bu mezarlığa defnettiler. Hatta rahmetli babaanem Yedicapxhu Jantsiray, kendisinin bebekken burada öldüğünü; "ölmüş" diyerek götürülüp kabre konulduğunu, tam kefenini çözdükleri sırada başını sallayıp gözlerini açtığını, bunu görünce de çıkarıp geri getirdiklerini anlatırdı. Hatta "biraz daha aklım erseydi ne iyi olurdu, size öteki dünyadan haberler getirirdim" diye latife ettiğini de iyi hatırlarım.

Yeleme'de Yaşam: coğrafi özellikleri, evleri, geçim kaynakları, öğrenim durumu;

Yelemeliler, Şetrebs deresi kıyısında yaşarken, bir yandan da şimdiki Yeleme'nin bulunduğu yerde tek katlı yer evlerini (ç'ıwun) yaptılar ve böylece Yeleme köyünü kurdular. İlk yıllardaki bu tek katlı yer evleri, zamanla yıkıldı, altı ahır, samanlık, kiler

ve ambar olan iki katlı evlere dönüştürüldü. Evler yine toprak damlı evlerdi. Damlara su geçirmeyen, "geren" denilen özel bir toprak getirilip serilirdi. Bu damlar, yağışlar başlamadan ve başlar başlamaz lo taşlarıyla bastırılarak sertleştirilirdi. Damlardaki yoğun karlar, kar kürekleriyle (westxhualhe) kü-rülerek temizlenirdi.

Bugün köyümüz Doğudan Bğıplhij (Kızıldağ) ve 'Ahatédzej (sonradan dağıtılan ek arazi payları) denilen dağ gruplarına yaslanarak, köyün içinden geçip Yeleme ovasına ulaşan derenin geçtiği vadinin ve paralelindeki ana yolun iki tarafına yerleşmiştir. Kuzeyde vadinin bittiği yerde Yeleme ovası bulunmaktadır.

Yeleme ovasında üç tane büyükçe akarsu vardır. Birinin adı kırktan fazla kaynağı veya gözesi olduğu için Kırkpınar'dır. Diğerleri Çaldağı veya Taşkesik kayalıklarından kaynaklanan bir su olup, buna Adıgeler Şhalıps (Değirmen suyu) veya Psıt'uale (iki kollu su) denir. Şetrebs ise, bu Psıt'uale'nin alt koluna katılır. Bunların dışında Xhotapşe (Dere üstü) mevkiinden gelen küçük bir su ile Daşkeseypsın (Taşkesik yolu üzerindeki su) adıyla bilinen küçük birer pınar daha olmakla birlikte, bunlar çok küçük sulardır. Akarsu sayılmazlar. Yeleme'nin şanssızlığı, belirtilen üç akarsuyun, köyün ve ovanın aşağı kesiminden doğmasıdır. Bu sular, Yeleme ovasını kısmen olmak üzere, başka üç köyün daha ovasını sulayarak Korkuteli barajına ulaşmaktadır.

Kuruluşundan itibaren köyün temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olmuştur. Köyde buğday, arpa, nohut ve esas olarak patates yetiştirilmiştir. Fasulye, mısır gibi ürünler de yetiştirilmişse de bunlar ticari olmaktan çok aile gereksinimlerini karşılamak amacıyla yetiştirilmiştir. Son zamanlarda

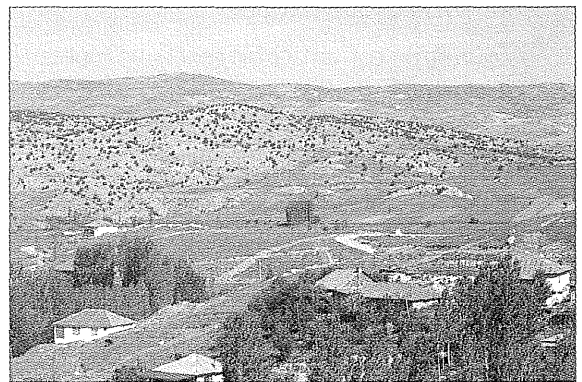
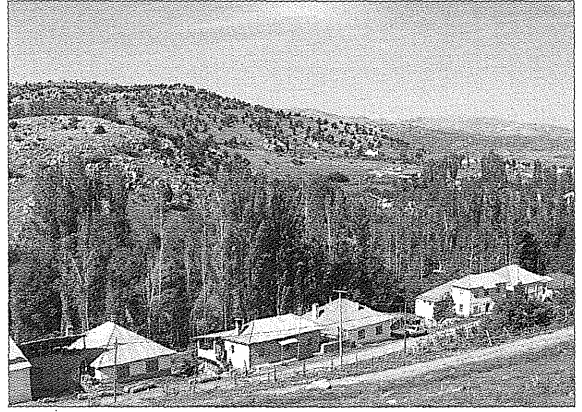
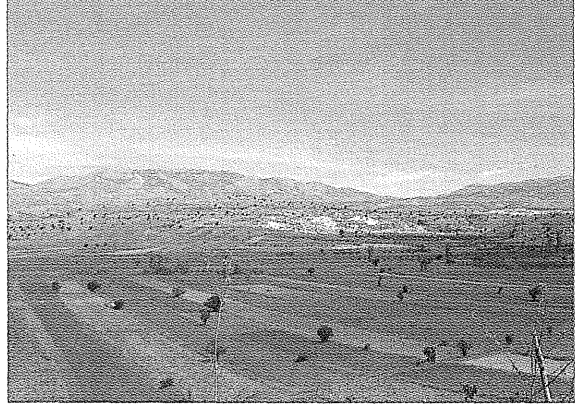
bunlara yemeklik kabak, brokoli gibi ürünler de eklenmeye çalışılmışsa da köy, geleneksel niteliğini önemli ölçüde kaybedip, bir emekli köyü veya yazlık yayla köyü haline geldiğinden, artık bir köy ekonomisinden de söz edilemez duruma gelinmiştir.

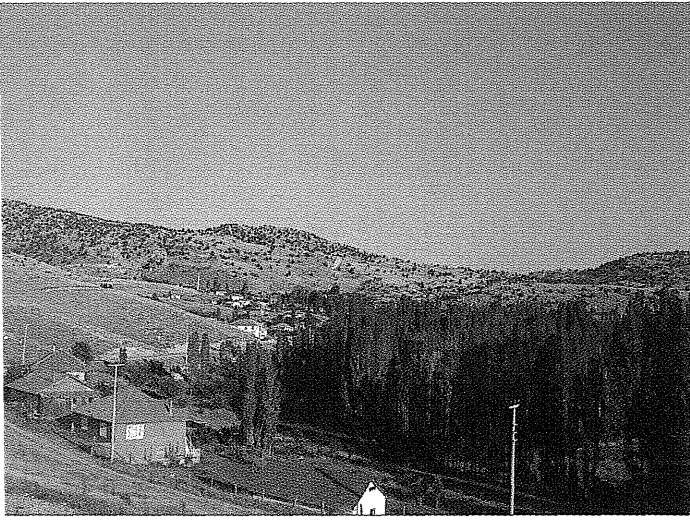
Yeleme köyü, deniz seviyesinden 1600-1650 metre yükseklikte bir yayla köyüdür. Yazı sıcak ve kurak, kışı ise oldukça soğuk, sert ve yağışlı geçerdi. Eskiden, hatta bizim çocukluğumuzda bile çok kar yağar, ç'ıwun denilen o eski tek katlı yer evlerini tümüyle örter, yer yüzeyinden seçilemez hale getirirdi. Karın yüzeyinin donması sonucu dağdan yakacak odun, kütük çekme de dahil olmak üzere, bazı ulaşım ve taşımalar 'Aje denilen kızaklarla yapılırdı. Biz çocuklar büyüklerimizin yaptığı saplı tek kişilik çift kızaklarla kayak yapardık. Köyümüz bugün de Antalya köylerinin, kışı en soğuk geçen köylerindedir.

Yeleme köyü de, ne yazık ki bütün Çerkes köylerinin kaderini yaşamaktadır. 1960'lı yıllardan itibaren Türkiye genelinde yaşanan yoğun kentleşme doğrultusunda, Yeleme halkı da ekmek peşine düşerek köyden ayrılmış, kentlere, özellikle de Antalya'ya taşınmıştır. Ayrılanların çoğu önceleri, hiç değilse yazları köye dönmekte idiyse de, artık pek çoğu köye dönmez hale gelmiştir. Yine de yazları köyün nüfusu önemli ölçüde artmaktadır. Denilebilir ki, yazları Yeleme'nin geleneksel nüfusu 150-200 haneden fazla olmakta, kışın ise bu rakam 15-20 haneye inmektedir.

Geleneksel köy yaşamı kalmadığından, yeni kuşaklar artık anadilimizi ve kültürümüzü öğrenememektedir.

Yelemelilerin okuma yazma oranı yüzde yüz (%100) denecek kadar yüksektir. Yüksekokul bitirmiş insanımızın sayısı ülke ortalamalarının üstündedir. Antalya Lisesi'nde tarih öğretmenliği yapmış olan Hakkı Tuğ, Bölge Muhakemat Müdürlüğü yapmış olan Av. Talat Tuğ, Baro Başkanlığı yapmış olan Av. Şemsettin Tuğ... köyümüzün ilk yüksek öğrenim görmüş kuşağın temsilcilerindedir. Bunlardan sonra çok sayıda C.Savcısı, avukat, doktor, öğretmen, bir tuğgeneral, assubaylar, ... yetişmiştir. Birleşmiş Milletler adına İsrail'de görev yaparken şehit edilen Binbaşı Cengiz Toytunç da Yelemeli ve Bidanıkho ailesindedir. Ancak Yeleme köyünün tanınmasında en büyük payın özellikle

68 kuşağına ait olduğunu belirtmek gerekir. Dr. Namık Kemal Sangül, Etn. Dr. Batıray Özbek, Av. Fahri Huvaj, öğretmen, şair ve çevirmen Mevlüt Atalay, öğretmen Nihai Özbek ve Mehmet Uzun, Yeleme köyünün dünya genelinde tanınmasına katkıda bulunan hemşerilerimizdendir.

Köyümüzün okulu 25 yıl kadar önce kapanmıştır. Okul çağındaki birkaç öğrenci taşınalı olarak komşu köyde okutulmaktadır.

Köyümüzün çok amaçlı bir gençlik ve muhtarlık binası bulunmaktadır. Buranın bir bölümü muhtarlık makam odasıdır. Daha büyük bir bölümü ise yazları gençlerin buluşup eğlendikleri, dama, satranç, okey gibi kahve ve salon oyunları oynayabildikleri bir yerdir. Burada aynı zamanda her türlü toplantı ve düğünler de yapılabilmektedir.

Yeleme köyü, çevredeki tek Çerkes köyü olduğundan 1940'lı yıllarda Çerkes düğünü terk-

edilmiştir. Bunun başlıca nedeni şudur: Belirtildiği üzere, tek Çerkes köyü olması nedeniyle köy dışından düğüne davet edilenler zorunlu olarak Çerkes olmayan çevre köylerden olmaktadır. Onlar da, kızlarla erkeklerin bir arada birlikte oynayıp eğlendikleri, kendi köylerinde görmedikleri bir ortama girdiklerinde, bu ortamdan çok memnun olmakta, kızlara başka gözlerle ve niyetlerle bakmaya, hatta bazen ulu-orta laflar etmeye başlamaktadırlar. Çerkes toplumunda görülmesi mümkün olmayan bu tür davranışlar doğal olarak tepki çekmekte ve kavgalara yol açabilmektedir. Bu muhtemel tehlike ve sakıncaları dikkate alan büyükler, belki kızlarla erkeklerin kol kola dans-etmelerini dinen pek uygun görmeyen hocaların da etkisi ve önerisiyle, Çerkes düğünlerini yasaklamışlardır. Dolayısıyla Çerkes köyünde düğünler davul-zurna ile yapılmaya başlamıştır. Bizim çocukluğumuzda dışarıdaki düğün sona erdikten sonra düğün evinde birbirine pek yabancı olmayan kızlarla erkekler kendi aralarında Çerkes oyunları oynarlardı.

1967 ve sonrası yıllarda 68 kuşağının, özellikle Nihai Özbek'in öncülüğünde ve büyük çabasıyla Yeleme köyünde yeniden Çerkes düğünü yapılmaya başlanmıştır. Gençlerimiz mızık-akordeon çalabilmekte, hemen herkes Çerkes oyunlarını oynayabilmektedir. Artık düğünlerde davul-zurna ile düğün yapılmamakta, davul-zurna ile düğün yapmaya kalkan olursa da köyün gençleri ve Antalya Kafkas Derneği protesto ederek düğüne katılmamaktadır.

Bununla birlikte ne yazık ki, yeni yetişen çocuklar, artık eskisi gibi anadillerini öğrenememektedirler. Yeleme köyü halk şarkıları, müziği ve oyunları bakımından da özgün ve zengin bir yapıdadır. Ne yazık ki, bunların da pek çoğu unutulmuştur. Ancak bu oyunların birçoğunun melodileri, bazılarının da sözleri Nihai Özbek tarafından derlenmiştir.

Yeleme köyünde bazı sülaleler tümüyle yok olmuş olmakla birlikte halen; Aç'ej, Apiykho, Bıdanukh, Bğuaşe, Dawur, Dzibe, Gewnejkho (Gonejkho), Hatkho, Hatzık'ukho, Huwaj, Jançat, Khaseykho, Khoş, Lheğetikho (Lhexhedığı), L'işe, Meretikho, Naje, Şaguj, Şapsığ, Şenç'aku, Tiğu, Wuneruw, Yedic, Yenemikho... sülaleleri yaşamaktadır.

Anayurt Kafkasya ile ilişkiler

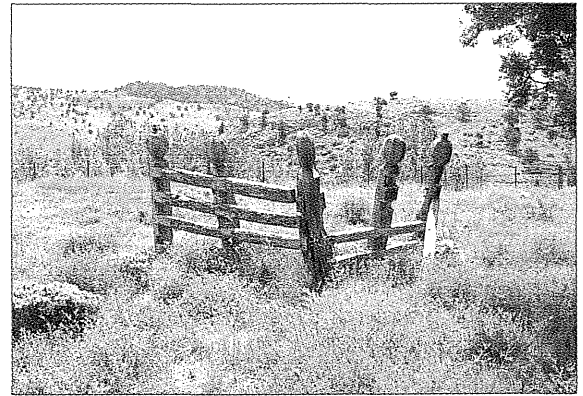
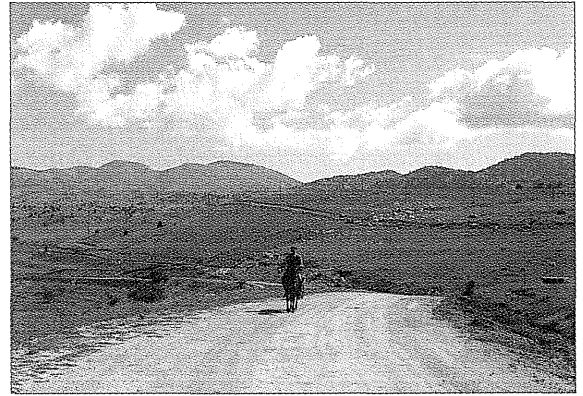
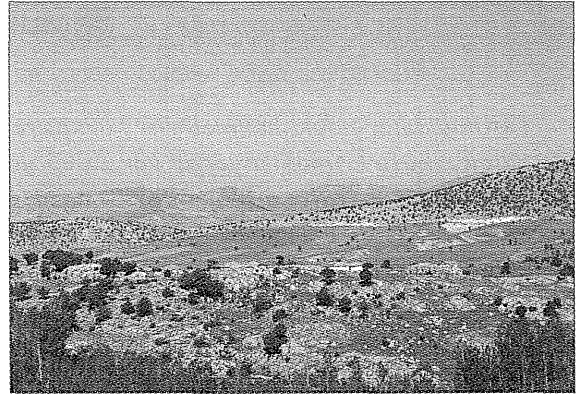
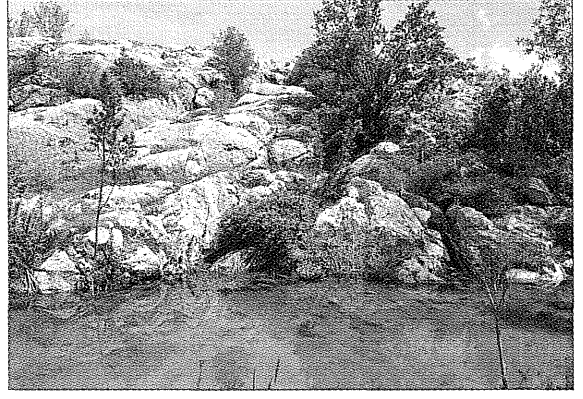
Denilebilir ki, diğer bütün Çerkes boylarında olduğu gibi, Yelemeliler de anavatanlarından ayrıldığı günden itibaren, özellikle de Antalya'ya geldikten sonra bir pişmanlık duygusu içine girmiş, ilk fırsatta geri dönme ümidini hep taşımıştır. Bunu, ilk yerleşim sırasında yaptıkları evlerden de anlamak mümkündür. İlk dönemde yapılan evler, yukarıda belirtildiği üzere, temeli olmayan, Ç'ıwun (yer evi) denilen, salt başını sokacakları bir bannak ihtiyacını karşılamaya yönelik, ilk fırsatta terkedilip gidilebilecek basit yapılardır.

Yelemelilerin Anayurt Kafkasya ile ilişkileri bununla sınırlı değildir. İlk yıllardan itibaren az sayıda da olsa, Yeleme'den Kafkasya'ya, Kafkasya'dan Yeleme'ye gidip gelmeler olmuştur. Örnek olarak; benim büyük dedemin Kafkasya'da kalan iki kardeşi, Yeleme'nin kurulmasından iki-üç yıl sonra her nasılsa arayıp sorarak bizim köyü bulmuşlar; köyümüzü, evlerimizi ve yaşam biçimimizi gördükten sonra üzülüp acıyarak ağabeyleri olan büyük dedem Haşxhuanekho'ya geri dönmesini önemişlerdir. Ancak büyük dedem, hem dindar bir insan olup, köyümüzün Kafkasya'dan Yeleme'ye gelmesinde etkili olduğu bilinen Şaguj Hajefend'e büyük güveni ve bağlılığı bulunduğundan, hem de "gittiği yerde tutunamadı, yaşayamadı, beceremedi" dertirmemek adına, geri dönmeyi kabul etmemiştir. Kardeşleri de Yeleme'de kalmayı kabul etmeyerek ayrılmışlarsa da Kafkasya'ya geri dönmeyi başaranı başaramadıkları bilinmemektedir. Bir söylentiye göre Kafkasya'ya dönebilmişlerdir, bir başka söylentiye göre de Balıkesir taraflarında yerleşmişlerdir. Ancak o tarihten sonra bu büyük amcalarla veya onların çocukları veya torunlarıyla bir irtibat mümkün olamamıştır.

Bunların dışında 1930'lu yıllarda özellikle Aç'ej Sahid ve arkadaşlarının Kafkasya'ya gidip geldikleri bilinmektedir. Ayrıca son yıllarda Anayurda en fazla gidip gelenler, hatta oraya yerleşenler arasında Yelemeliler en başlarda yer almaktadırlar.

NOT: Bu yazının hazırlanmasında; Antalya Kafkas Derneği Başkanı İbrahim Kaplan'ın notlarından da yararlanılmıştır. Resimler İbrahim Kaplan tarafından temin edilmiştir.

* Sayfa sıkıntımız nedeniyle tamamını yayınlamadığımız Yeleme köyü yazısının tamamını internet üzerinden www.kafkasfederasyonu.org adresinden okuyabilirsiniz (Ed.)

"Anadili ve Alfabe Konferansı" 2003

■ MURAT PAPŞU

Kafkas dillerindeki kelimelerin Türkçeye nasıl aktarılacağı tartışması çerçevesinde eski bir belgeyi hatırlatmakta yarar var. 2003 yılında Ankara'da "Anadili ve Alfabe Konferansı" yapılmış ve ortak Latin alfabesi teklifi hazırlanmıştı. Sonuç bildirisinde yeterli açıklamalar var, ancak şunu tekrar belirtmek gerek; bu konferansın amacı o dönem yaygın olan "Kiril mi Latin mi?" tartışması bağlamında mevcut Kiril alfabelerinin yerine bir Latin alfabesi önermek değildi. Kiril alfabesiyle birlikte Latin karşılıklarının da yazılması pratik nedenlerle yararlı görüldüğünden böyle bir girişimde bulunulmuştu. Diğer bir kaygı da, değişik ülkelerde yaşayan ve farklı alfabeler kullanan Adıge ve Abazaların ortak bir Latin alfabesinde buluşmasını sağlamaktı. Bu nedenle Türk alfabesine özgü harfler (ç, ğ, ş) esas alınmadı. Ancak bugün, Türk alfabesinden uyarlanan bir Latin alfabesinin daha kullanışlı olup olmayacağı yeniden tartışılacak bir konu gibi görünüyor.

Ortak Latin alfabesi önerisi, Haziran 2003'de Çerkessk'te yapılacak Dünya Çerkes Birliği toplantısında görüşülecek, kabul edilirse kamuoyuna ilan ve teklif edilecekti. Hatırladığım kadarıyla toplantı o tarihte yapılamadı. Daha sonraki toplantılarda da konu hiç gündeme gelmedi ya da geldi de sonucunu biz öğrenemedik. O dönem DÇB toplantılarına katılanlar ne olduğu konusunda bir açıklama yaparlarsa bu girişimin akıbetini öğrenebiliriz.

Anadili ve Alfabe Konferansı Sonuç Bildirisi

Sürgünün 139. yılı nedeniyle düzenlenen anma etkinlikleri çerçevesinde, Kafkas Derneği Genel Merkezi tarafından yapılan çağrı üzerine 16-19 Mayıs 2003 tarihlerinde Ankara'da "Anadili ve Alfabe Konferansı" aşağıdaki şekilde gerçekleştirilmiş ve sonuçlandırılmıştır.

16 Mayıs 2003 akşamı dinleyicilerin de katıldığı açılış oturumunda konferansın önemi vurgulanmış, amaç ve çerçevesi ortaya konmuştur. Buna göre konferansın başlıca amaçları şöyle özetlenebilir:

Diaspora ülkelerinde, özellikle Türkiye'de içinde bulunulan koşullarda anadili ciddi biçimde unutulma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu tehlikeye karşı kısmen

de olsa direnebilmek, anadilinin unutulmamasına, yeniden öğrenilip geliştirilmesine katkıda bulunabilecek araçlardan biri de alfabadir. Adıgece ve Abazaca 1930'lu yıllardan beri Kiril esaslı alfabelerle yazılıp okunmaktadır. Bu alfabelerle basılmış 7 milyondan çok yayın bulunmaktadır. Bu kaynaklara doğrudan ulaşmak ve diaspora ile anavatanın ilişkilerini geliştirmek için bugün kullanılmakta olan Kiril esaslı Adıge ve Abaza alfabelerini öğrenmek gerektiği açıktır. Bu konferansın amacı mevcut Kiril esaslı alfabelerin yerine bir Latin alfabesi önermek değil, diasporada yaşayan Çerkeslerin anadillerini öğrenmelerini kolaylaştıracak, birbirinden farklı Adıgey,

Kabardey, Abhaz ve Abazin (Aşuva-Aşharuva) alfabelerini ortak hale getirecek ve yazımda standart sağlayacak Latin esaslı bir yazı sisteminin oluşturulmasıdır. Bunun internette ve bilgisayarda da anadili öğrenimini ve kullanımını kolaylaştırılacağı düşünülmektedir.

Avrupa Birliği adaylığı sürecinde Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının anadillerini öğrenme biçim ve koşullarına ilişkin yasal düzenlemelerin yapıldığı bu dönemde, yetkili bazı bürokratların devlet adına yaptığı "anadili öğreniminde yalnızca Latin harflerinin kullanılabilmesine" ilişkin açıklamalar son derece yadırganmıştır. Her dilin kendi alfabesiyle öğrenilmesi gerektiği açıktır. Hiçbir uygar ülkenin bunun aksine bir tutum içinde olması düşünülemez. Dünya ülkeleri içinde daha saygın ve etkin konumda görmek istediğimiz Türkiye'nin anadili öğrenimi konusunda bu tür dayatmalar içinde olabileceğine inanmak istemiyoruz. Aksine anadili öğrenimini kolaylaştırıcı düzenlemeler yapmasını umuyor ve bekliyoruz.

Konferansın ikinci günü, konferans sonuç bildirgesi hazırlama komisyonu ve alfabe komisyonu seçilerek çalışmalara başlandı. Anayurt Çerkesya'daki anadili öğretimi çalışmaları, Adıgece'nin ve Abazaca'nın ikinci dil olarak öğretilmesi deneyimleri ortaya kondu ve değerlendirildi.

Adıgey Cumhuriyeti'nden BLAĞOJ Zulkarin; Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti'nden BAKU Hanceriy ve PAZ Sergey; Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nden BİJO Boris anayurttaki anadili eğitimine ve yabancılarla Adıgece ve Abazaca'nın ikinci dil olarak öğretilmesine ilişkin çalışmalar hakkında bilgi verdiler. Hollanda'dan HATKO Fethi Recep, Suriye'den VAROKO Samara ve Ürdün'de Adıgece öğretmenliği yapmış olan NETABJE Cankat Devrim ve Türkiye'den Fahri HUVAJ diasporada anadili ve okuma-yazma öğretimine ilişkin çabalar ve deneyimler hakkında değerlendirmede bulundular. Hatko Mine Bağ da uzmanların çağdaş dil öğretim teknikleri hakkında görüş ve tavsiyelerini sundu.

Kafkasya'da Yakovlev tarafından hazırlanan Latin esaslı Adıge ve Abaza alfabeleri ile diasporada hazırlanan Latin esaslı başlıca alfabeler (Blenaw Batekhue Harun, Kube Şaban, Butbe Mustafa, Slava Çirikba, George Hewitt, Monika Höhlig) Murat Paşu tarafından tanıtıldı. Hatko Fethi Recep, Yemuz Yılmaz ve Fahri Huvaj alfabelerini kendileri tanıttılar.

Alfabeler karşılaştırılarak değerlendirildi ve bu değerlendirmeler ışığında Slava Çirikba'nın hazırladığı

alfabe önerisi esas alınarak, Kiril esaslı Adıge (Adıgey ve Kabardey) ve Abaza (Apsuva ve Aşuva) alfabelerindeki harflerin Latin karşılıkları müzakere sonucu kabul edildi.

Anadili öğreniminin zor olduğu diaspora koşullarında, anadili öğrenimini ve okuma-yazmayı kolaylaştırmak amacıyla birbirine çok yakın bazı seslerin Latin karşılıklarının aynı harflerle yazılması ilkesi benimsendi. Hazırlanan bu ortak Latin Adıge-Abaza alfabesi önerisinin, değerlendirilmek üzere 27 Haziran 2003 tarihinde Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti'nde yapılacak Dünya Çerkes Birliği toplantısına sunulmasına karar verildi.

Konferans boyunca dile getirilen diğer hususlar ve yapılan çağrılar şöyle özetlenebilir.

Diasporada yaşayan Çerkesler olarak hepimiz için temel dayanak ve rehber anayurt Çerkesya'dır. Orada üretilen bilimsel, kültürel, sanatsal ürünler diaspora Çerkesleri için de ulusal onur ve gurur kaynağıdır.

Anayurtta kullanılan farklı alfabelerin birleştirilerek tek bir ortak alfabenin, hiç değilse bir Adıge ve bir Abaza alfabesinin benimsenmesi konusunda, başta cumhuriyetlerimizin başkan ve yöneticileri olmak üzere, ilgili bütün kurumları, bilim adamlarını ilgi ve çabalarını yoğunlaştırmaya davet ediyoruz.

'Anadili' kelimesinin de işaret ettiği üzere dil öncelikle anneden öğrenilir. Bundan hareketle, bütün Çerkes annelerini ve geleceğin anne adaylarını çocuklarına anadillerini öğretme konusunda daha duyarlı ve sorumlu davranmaya çağırıyoruz. Ulusal varoluş mücadelesinde kadınların da en az erkekler kadar aktif biçimde yer alması gerektiğini, aksi takdirde anadilini kaybetme tehlikesinin önlenemeyeceğini önemle vurgulamak isteriz.

Katılımcılar olarak Anayurttaki cumhuriyetlerimizden, eğitim ve kültür kurumlarımızdan diasporaya daha etkin biçimde el uzatmalarını bekliyoruz. Diasporadaki bütün dernek ve vakıf yöneticilerini anadili öğretimine ve kullanımına daha çok önem vermeye davet ediyoruz.

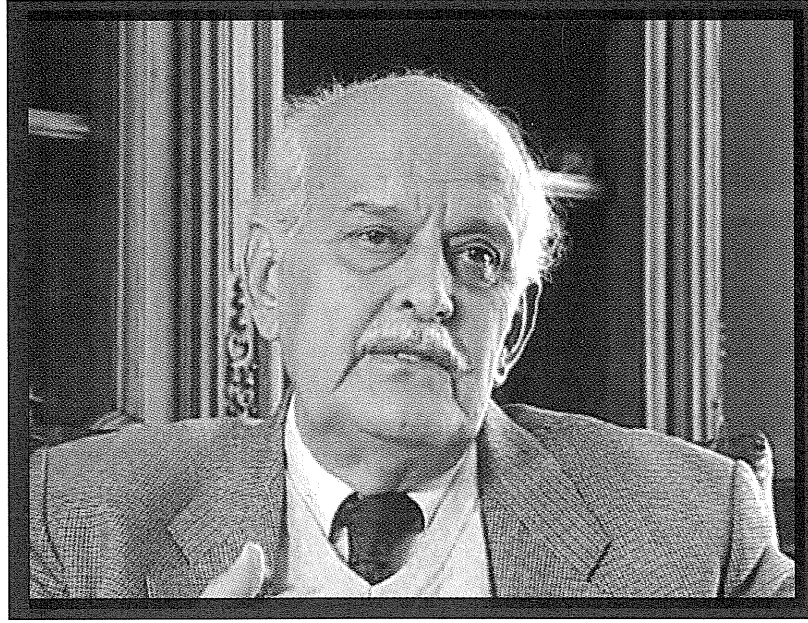
Yine katılımcılar olarak, bu konferansta varılan sonuçların, özellikle anadillerimizi ortak bir alfabeyle yazma iradesinde uzlaşmış olmanın tarihsel önem taşıdığını, bu uzlaşmanın gelişerek devam edeceğine ilişkin umutlarımızı ve bu konudaki kararlığımızı ifade etmek isteriz. Konferans katılımcılarına adına görevli komisyon üyeleri olarak ilgililere ve kamuoyuna duyururuz.

Adıgey	Kabardey	Abhaz	Abazin	Latin
а	а	а	а	a
б	б	б	б	b
в	в	в	в	v
г	г	г	г	g
-	-	ГЪ	Гъ	gi
гу	гу	ГӘ	ГВ	gu
Гъ	Гъ	Б	Гъ	gh
-	-	БЪ	Гъб	ghi
Гъу	Гъу	БӘ	Гъв	ghu
-	-	-	ГІ	g'
-	-	-	ГІВ	g'u
д	д	д	д	d
-	-	ДӘ	-	du
дж	дж	ЦЪ	дж	c
-	-	Ц	джъ	c
дз	дз	З	дз	dz
-	-	ЗӘ	джв	tsu
е	е	е	е	é
ж	-	ж	ж	jj
жъ	жъ	-	-	jh
жъу	-	жӘ	жв	jhu
жъ	ж	ЖЪ	жъ	j
з	з	з	з	z
и	и	И	и	i, yi
й	й	-	Й	y
к	к	к	к	k
-	-	КЪ	къ	ki
ку	ку	кӘ	кв	ku
-	-	к	кІ	k'
-	-	КЪ	кІъ	k'i
къ	къ	к	къ	kh
-	-	кЪ	къб	khi
къу	къу	кӘ	къв	khu
-	кхъ	-	хъ	kxh
-	кхъу	-	хъв	kxhu
кІ	кІ	-	-	ch'
кІу	ку	кӘ	кІв	k'u
л	л	л	л	l
лъ	лъ	-	тл	lh
лІ	лІ	-	-	l'
м	м	м	м	m
н	н	н	н	n

o	o	o	o	o, wo
n	n	п	n	p
ni	ni	п	ni	p'
nly	-	-	-	p'u
p	p	p	p	r
c	c	c	c	s
t	t	т	t	t
-	-	тə	-	tu
ti	ti	т	ti	t'
tly	-	-	-	t'u
-	-	тə	-	tu
y	y	y	y	u, wu
φ	φ	φ	φ	f
-	φl	-	-	f'
x	x	-	-	x
-	xy	-	-	xu
xъ	xъ	x	x	xh
-	-	xъ	xъ	xhi
xъy	xъy	xə	xв	xhu
xъ	xъ	x	xl	h
-	-	xə	xlv	hu
ц	ц	ц	ц	ts
cy	-	цə	чв	chu
-	-	цə	чlv	ch'u
цl	цl	ц	цl	ts'
ч	ч	ч	ч	ch
чъ	-	-	-	ch
чl	-	ч	чl	ch'
-	-	-	тш	tch
-	-	-	шl	tch'
ш	-	-	-	sh
шъ	щ	шъ	щ	ss
шъy	-	шə	шв	shu
шl	шl	-	-	sh'
шly	-	-	-	sh'u
щ	ш	ш	ш	sh
ы	ы	ы	ы	i
-	-	ə	-	yu
э	э	-	-	e
l	l	-	-	'
ly	ly	-	-	u

GEORGES CHARACHIDZE

1930 - 2010

Vubih dili üzerine önemli çalışmaları bulunan Georges Charachidze 20 Şubat 2010 tarihinde Paris'te vefat etti. Vubihcayı tam olarak konuşabilen son kişi olan Tefvik Esenç'le ve Dilbilimci George Dumezil ile çalışan, Vubihça üzerine bir sözlük yayınlama hazırlığında olan Charachidze, malesef çalışmasını tamamlayamadan hayata gözlerini yumdu... Ölümünün ardından George Hewitt'in yazdığı makaleyi bilgilerinize sunuyoruz.

■ Prof. GEORGE HEWITT
Çev: Sinemis Tokmak

1 930 yılında Fransa'da dünyaya gelen Georges Charachidze, ilk kez yayımlanan 'Le Système religieux de la Géorgie païenne' ('Pagan Gürcistan'ın Dini Sistemi') adlı doktora tezine danışmanlık yapan Fransız bilim adamı Georges Dumezil'in 1953 yılında öğrencisi oldu. Danışmanının Kafkaslar'a olan ilgisini

benimseyen ve Dumezil'in ölümünden sonra Kuzey batı Kafkasya'da yakın bir zamanda kaybolacak olan Vubih dili üzerindeki araştırmaları devam ettirebilmek için bu dili tam olarak konuşabilen son kişi olan Tefvik Esenç ile birlikte çalışmak üzere danışmanının yerini aldı. (Tefvik Esenç de 1992 yılında hayatını kaybetti).

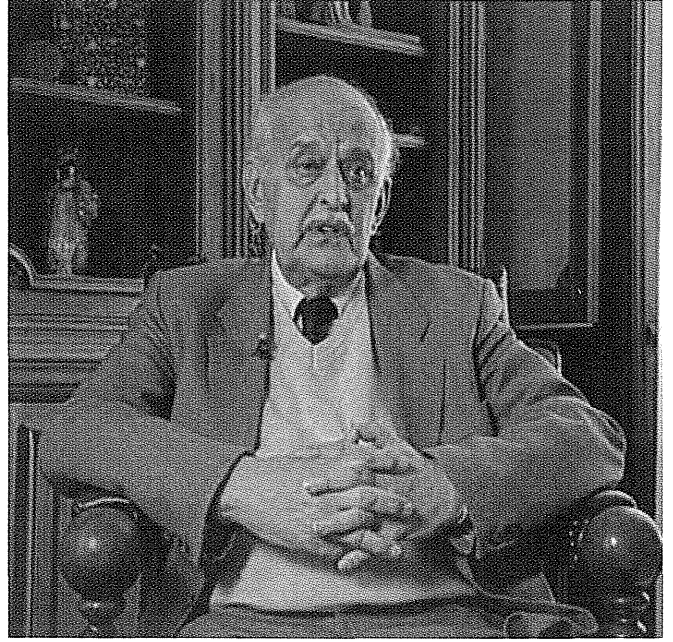
Charachidze, Dumezil ile birlikte Oset dinleri ve dilleri üzerinde çalışmalar yapmıştı. Hint Avrupa dil ailesinin İran koluna ait olan Oset dili ile ilgili çalışmalar sonunda 'La Mémoire indo-européenne du Caucase' ('Kafkasların Hint Avrupa Anıları') eseri ortaya çıktı. Yunan mitolojik karakteri Prometheus ile onun Gürcü emsali Amiran ve Abhaza Abryskj'yl'in karşılaştırıldığı eser ise 'Prométhée ou le Caucase' ('Prometeus mu Kafkaslar mı?') adlı eserdir.

Charachidze hocasına ilk olarak 1960'larda bir alan çalışması gezisi için Türkiye'ye giderken eşlik etmişti. Bu çalışmanın amacı sadece Vubih dilini araştırmak değildi. Çalışma bölgedeki ana dil konuşanlarına odaklı olmakla beraber Grammaire de la Langue Avar. ('Avar Dilinin Dilbilgisi', 1981) monografını da içermekteydi. (Avar bir Dağıstan dilidir ve Dumezil 1930'larda bu dil üzerinde de çalışmıştır).

Dumezil, Kafkaslar'ın Yerel Dilleri serilerinin 2 cildinde Vubih dilinin tanımını yapmayı kabul etmişti. Bu ciltler Kuzey Batı Kafkasya Dillerine ayrılmış, George Hewitt tarafından redakte edilmiş ve 1989'da çıkarılmıştı. Fakat 1987'de ölen Dumezil makaleyi yazamamış; bu görevin tamamlanması Charachidzé'ye kalmıştı.

Paris'te Kafkaslara ilişkin çalışmaların yer aldığı 'Bedi Kartlisa' ('Kartli/Georgia'nın Kaderi') adlı uzun soluklu dergiyi kuran ve finanse eden K'alist'rat'e ve Nino Salia'nın ölümleri üzerine derginin devamı niteliğinde olan 'Revue des Etudes Géorgiennes et Caucasiennes' ('Gürcistan ve Kafkasya Çalışmalarının Araştırması') adlı derginin öncülüğü, editörlüğü ve yayınlanması Charachidze tarafından üstlenilmiştir. Fakat bu dergi ne yazık ki ünlü 'Bedi Kartlisa' kadar uzun soluklu olmaz. Charachidze bu yayınlarda Esenç ile hazırladığı bazı makalelere yer vermiş ve Dumezil'in daha önceki örnek makalelerinin yanı sıra Vubihler hakkında daha fazla araştırma yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Ayrıca yine bu dergide Abazalar ile ilgili bazı çalışmalar yayınlamıştır. Charachidze'nin editör-

lüğünde sıralanabilecek katkılar incelendiğinde, kendisinin baba tarafından anavatanında Sovyetler döneminden işkence dolu bağımsızlık yıllarına kadar olan süre boyunca kökleşmiş ve çürümüş olan şövenizmden oldukça uzak olduğu görülmektedir. Bu da Charachidzé'nin sonsuz kaynağıdır.

Dumezil'in 1963'te kendisine Hans Vogt tarafından armağan edilen 'Dictionnaire de la langue oubykh' (Vubih Dili Sözlüğü)'ne tamamen bağlı olmadığı ve kendisinin yazdığı Documents Anatoliens III (Anadolu Dokümanları III)'te bulunan çok sayıda düzeltme listesi olmadan sözlüğün kullanılmaması gerekliliğini belirttiği çok iyi bilinmektedir. Charachidzé yıllar boyunca yeni bir Vubih sözlüğü üzerinde çalışmış fakat çalışmalarına sözlüğün ne zaman tamamlanacağına yönelik bir tarih verebilecek kadar güvenememiştir. Bu çalışma mutlaka ki kendisine ait arşivde müsveddeler şeklinde bulunmaktadır. Ve umarız ki bu çalışması ölümü hepimizi yasa boğan, kendini Kafkasya'ya adanmış bu öğrencinin hatırasına en uygun şekilde yayınlanma aşamasına kadar taşınabilir.

Eşsiz çalışmaları ve eserleri yaşadıkça ruhu da sonsuza kadar eşsiz bir huzur içinde uyusun!

Kaynak: Abkhaz World

<http://www.abkhazworld.com/news/426>

Bir Ozan Ölü, Bulanık Akar Sunja

13 Şubat 2004, yine bir ozan düştü toprağa,
yazılmamış dizelerini taşırken yüreğinde.
sürgünde, hain düşmanın bombasıyla..
Kafkasya,
Ey kara bahtlı vatan:
Bir şairin daha öldü, senin için ağlayan...

EROL YILDIR

Öğle sıcakında,
Lenin Bulvarında Sunja üstündeki büyük köprüdeyim..

Demir korkuluklara dayanmış Sunja'yı seyrediyorum. Yanımdan telaşlı adımlarla geçen kalabalığın içinde bir ben farkındayım sanki Sunja'nın. İleride, Parlamento binasının ve Kavkaz Oteli'nin bulunduğu meydana yapılan büyük mitingin gürültüsünü bile duymuyorum. Kulağım sadece Sunja'nın fısıltılarında...! Yıllardır kafamın içinde yankılanan bir şiiri yeniden söylüyor sanki bana;

"Vatanım çağırıyor usanmasız,
Kamım tok başka seslere.
Durursam, duracak kalbim apansız,
Gidiyorum varmam gereken yere..."

Evet, şimdi varmam gereken yerdeyim. Çok değil daha birkaç gün önce hayalini kurduğum Çeçenya'dayım. Daymohk'ta ata topraklarda olduğumu düşününce daha önceleri hiç tatmadığım türden garip duygular kaplıyor tüm bedenimi, içim ürperiyor. Köprüden ayrılıyor, aşağıya iniyor, dingin

akan nehrin kıyısında durup seyre koyuluyorum. Suları ışıltılar çıkarıp akarken gözlerimin önünden, Sunja gülümseyerek bakıyor sanki bana. Daha dün akşam üstü, delişmen Çeçen gençlerinin kaidesinden sökerek, sürükleyip nehre attıkları Lenin'in büyük bronz heykeli de hala kaybolmamış, Sunja'nın bir kıvrımına takılmış bana bakıyor. Çeçen tarihinin belki de en karışık günlerinde ulaştığım bu topraklarda, bir anda yalnızlığımdan kurtarıyor bu bakışlar beni.

Buraya ayak bastığımdan beri herkesin adeta yannın ne olacağını bilemeden, serseri bir kurşun gibi oradan oraya sektirip koşuşturdukları bulanık bir hayat hüküm sürüyor gözlerimin önünde. Özgürlük şarkları söylense de dillerde, savaş her an başlayabilir ve gidilecek daha çok yol, ödenecek çok bedel olduğunu biliyor sanki insanlar. Aldırmadan hiçbir şeye günlük yaşamlarına devam ediyorlar. Ürkütse de bu bilinmezlik, halkın cesareti bana da bulaşıyor, korkutmuyor.

Sunja'nın da bulanık aktığını fark ediyorum bir anda. Şaşırıyorum. Yakıştıramıyorum ilk anda bunu ona..!

Sahi, dağlardan aldığı kar sularıyla neden berrak akmazsın sen Sunja? Nedir bulanıklaştıran sularını? Anılar mı? Öyle ya, şimdi yaşlı ve hüzünlü bir bilge gibi durgun, düşünceli, kıvrılarak geçerken Grozniy'in içinden, neler anımsıyorsun kim bilir binlerce yıllık yaşamından? Belki de, Aksak Timur'un ya da Zalim Yemolov'un kanlı ellerini yıkamak için yaklaştıklarında sularına, nasıl buz kestiğini anımsıyor şimdi yüreğin? Ya da anımsadın da birden buğulandı gözlerin, dağlı abreklerin sırtlarında bir kurşun, sığındıklarında bağna, nasıl da sardığını yaralarını ve koruduğunu düşmanlarından tıpkı kollar gibi bir annenin öz evlatlarını..! Biybolat'ı hatırladın mı ya Sunja? O şanlı yiğidi. Hani sen ona hep "Mayra"(yiğit) derdin. Nasıl da yakıştırdı değil mi kıyılarına. Yağız atının üzerinde, kara yamçısını ıslatarak okşar gibi geçirdi sularından. Şimdi, duyuyorsun değil mi seherde dillenen her esintide, bir ihanet kurşunuyla yere düşmeden sana söylediği o son "illi"yi (türkü).

Sunja, evlat acısını bilen ey bilge nehir. Beni de anımsa ne olur bir gün. Olurya tekrar kavuşmadan sana yitip gittiğimde bir sürgün diyarında. "Tanırım, kıymda durmuştu o çocuk" dersin.

Ahh..! Ne kadar isterdim bilsen. Bir şair olabilmeyi şu an ve yüreğimin derinliklerinden koparak sana adanmış bir şiir yazabilmeyi. Affet, ki bunu yapamam..! Bilirim, ancak bir ozan anlatabilir ve haykrabilir tunçtan sesiyle, senin sularının yüreği dağlı annelerin göz yaşlarından geldiğini..! "nehirler vatanların gözyaşlarıdır"ki bilirler şairler bu eski gizi. Dökülmeden yere

hiçbir damlası, sularını ancak bir ozan tutabilir elleriyle ve ulaştırabilmek için sürgün yerlerine, hasretinle kapanırken gözleri, sürmek için çatlak dudaklarına yitik evlatlarının..! Sunja, bulanık aksan da bugün, üzülme. Dönsün diye sana çocukların çağlayarak her aktığında, ettiğin dualarıyla ancak gün gelecek berraklaşacak belki de suların.

Sunja, ne garip şey değil mi? Hayatımda ilk kez ayaklarım sanki her adım attığımda toprağın üzerinden derinliklerine kök salıyor. Bedenim bu topraklara birkaç günde nasıl bu kadar ait hissedebilir kendini? Hislerim şaşırtıyor beni. Doğduğum toprakları düşünüyorum. Hislerim orada neden bu denli titretmedi içimi? Neden kendimi bu kadar ait hissettiğim bir yer bulamadım o güzel ülkede? "Nerelisin"? dendiğinde nereli olduğumu söylerken neden hep bir şüphe vardı daima içimde. "Yok nüfusum oraya kayıtlı ama aslen..." diye devam eden sayısız sohbetin gereksiz acısını, suçluluğunu ve zorunluluğunu neden duydum hep. "Çanakkale içinde aynalı çarşı" türküsünü ağlayarak dinlerken, Conk bayırını, Anzakları, cephede gördüğü Mustafa Kemal'i anlatan ve sonra yüreğinde hiç görmediği ata topraklarına duyduğu özlemine, aksaçlı torunlarına aktaran bir dedeye sahip olmak mı yoksa bu hislerimin asıl sebebi..!

Evlat hasretliğinin ne demek olduğunu en iyi bilen sen, söyle bana: Ak yüzüme kara çalarlar mı geri döndüğümde, sana sahip çıktığım için. Ülkem kıskanır mı benden Sunja, öz evladın seviyor diye seni?

Kıyıda durmuş, dalmışken bu düşüncelere arkamdan seslenen müşfik bir sesle geriye döndüm;

-Wai leaxhkin chur duohal yux verzich, so a hacneer ho tsan beezaman solj'n! Wosha , michar veen vu ho ? (-Sürgünden ilk döndüğümde ben de senin gibi hasretle bakmıştım Sunja'ya..! Kardeş, nereden geldin sen?)

Dostça bana seslenen sesin sahibini ilk kez görüyordum. Ama daha önce gazetelerde gördüğüm fotoğraflardan dolayı hemen tanımıştım. Şair Zelimhan Yandarbiyev'di..! Ona doğru yürüdüm, gülümseyerek kendimi tanıttım. Sanki, yıllardır ayrı kalmış iki can dostu gibi tokalaştık, kucaklaştık. Sunja'yı yine kendisiyle baş başa bırakıp, beraberce yürüyerek Grozniy'in kalabalığına karıştık.

Sunja, ağla şimdi sen.

Öldü ozanın.

Hani, sürgün dönüşünde hasretle seyreden

Ve bir mızıka ezgisi gibi dinleyen sesini ■

ABHAZYA'NIN BAĞIMSIZLIĞI VE KAFKASYA'NIN GELECEĞİ

■ DIŞEPS APIŞ
GençNART

Tann tüm halklara özgürlük, barış, mutluluk ve zenginlik getirsin. Abhazya'yı da unutmasın." diyecek kadar gönlü tok olan bir milletin ülkesi, Canlar Ülkesi, Abhazya! Yüz yıllarca hak ettiği bağımsızlık özlemiyle mücadele etti. 1993'ten beri sahip olduğu "de facto" bağımsızlık, 2008'de "de jure" nitelik kazandı. Yüreklere sevinçle dolduran bu gelişme birçok değişimi de beraberinde getirdi ve getirmeye devam ediyor.

Bu yeni durumu ele almak, sonraki adımları tartışmak adına 30-31 Mart 2009 tarihinde İstanbul'da "Abhazya'nın Bağımsızlığı ve Kafkasya'nın Geleceği" başlıklı bir konferans düzenlendi. Abhazya'nın Dostları sivil inisiyatifinin öncülüğünde Beşiktaş Belediyesi ve İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin destekleriyle düzenlenen konferansa Rusya'dan ABD'ye, Türkiye'den Abhazya'ya kadar birçok ülkeden gelen 26 konuşmacı katıldı. İki gün süren konferansta Abhazya'nın tarihsel gelişimi, siyasi yapısı ve uluslararası alandaki konumu tartışıldı. Konferansa katılan dünyanın önde gelen Kafkasya uzmanı akademisyen, politikacı, devlet adamı, gazeteci, araştırmacı ve STK temsilcisi, günümüzde Kafkasya'da var olan durumu, eksiklikleri ve atılması gereken adımları açık bir dille ortaya koydu; Abhazya'nın uluslararası hukuk açısından konumuna, siyasi yaklaşımlarla hukuki kurallar arasındaki çelişkiye ve geleceğe dair beklentilere değindi.

Böylesine kapsamlı bir toplantının notlarının daha geniş kitlelere ulaşması amacıyla derlenen kitapta katılımcıların konuşmalarının geniş özetlerine yer verilmiş. Editörlüğünü Sezai Babakuş'un üstlendiği kitabın Kafkasya ve özellikle Abhazya konusunda önemli bir kaynak olacağına eminiz.

Yayın: Abhazya'nın Dostları - Birinci Baskı, İstanbul, 2010
www.abhazyanindostlari.org

DERNEKLERİMİZDEN...

Ankara Grubunun Adıgey'de Oturum İzni Çıktı

Ankara Kafkas Derneği'nin organizasyonu ile 2009 yılının ortalarında oluşturulan grup, Adıgey'e "oturum izni" için başvuruda bulunmuş ve başvuruların neticesinde de grubun "geçici oturum izinleri" çıkmıştır.

KAFFED'in geriye dönüş çalışmaları devam etmektedir. Geri dönüş için gerekli olan bilgiler KAFFED'in web sitesinde yer almakta ve "Anavatan'a Dönüş" başlığı altında bilgi, belge ve yasal prosedürü anlatan bölüm bulunmaktadır.

"Ege Bölge Dernekleri Toplantısı" Aydın'da Yapıldı

Ege Bölge Demekleri Toplantısı 3 Ocak 2010 Pazar günü Aydın Kafkas Derneği'nde gerçekleştirildi. Toplantıya Ege Bölgesi dernek başkanları; İzmir Metin Teber, İzmir Nesrin Çanga, Aydın İsmet Başaran, Nazilli Mahmut Avcı, Denizli Ali Oymak, Ödemiş Hakan Acun, Ankaş İbrahim Oda ve demeklerin yönetim kurulu üyeleri katıldı.

Toplantıda geçen dönem değerlendirilirken yeni dönemde nelerin yapılması gerektiği tartışıldı. Yeni dönemde yapılması düşünülen uluslararası I. Ege Kafkas Festivali tartışıldı. Tüm katılımcıların faydalı konuşmalarının ardından festivalle ilgili

komisyon kurulması kararı alındı. Komisyon üyelerinin isimlerinin belirlenmesi için 17 Ocak 2010'da İzmir Kafkas Kültür Derneği'nde toplanması için karar alındı.

Ceyhan Kuzey Kafkas Kültür Derneği'nden Kaynaşma Gecesi

Ceyhan Kuzey Kafkas Kültür Derneği üyeleri kaynaşma programında bir araya geldi. Yaklaşık 70 üyeden oluşan Ceyhan Kuzey Kafkas Kültür Derneği üyeleri bundan sonraki zamanlarda sık sık bir araya gelececeklerini dile getirdiler. Programda kısa bir konuşma yapan Ceyhan Kuzey Kafkas Kültür Derneği Başkanı İsmail Mert, derneğin kısa bir süre önce kurulduğunu ve üye sayılarının her geçen gün arttığını kaydetti. Demek olarak kültürel faaliyetlere ağırlık vereceklerini belirten Mert, her zaman birlik ve beraberlik içerisinde olacaklarını

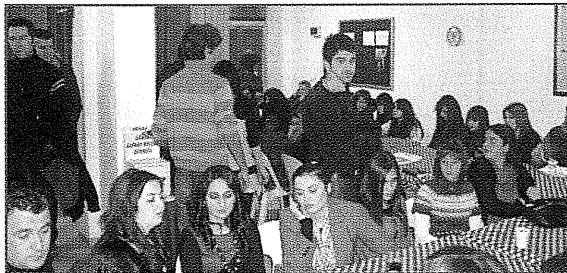
söyledi. Son olarak Mert, minikler folklor çalışmalarının başlayacağını ifade etti.

Emrullah Çarbolat K. Maraş

Güney Marmara Çerkes Gençliği Gönen'de Toplandı

Kafkas Demekleri Federasyonu'na bağlı Güney Marmara dernek gençleri 9 Ocak akşamı Gönen'de toplandı. Geceye Balıkesir, Bandırma, Biga, Bursa, Karacabey, M.Kemalpaşa, Yalova ve

ev sahibi Gönen derneği gençleri katıldı. Yapılan ikramların ardından Federasyonun yönetim kurulu üyesi ve Genel Eğitim ve Teşkilatlanma Sekreteri Şamil Jane söz alarak "Federasyonun geçmişte Çerkes gençliğinin örgütlenmesini amaçlayan çalışmalarını hatırlatarak gelecekte gençliğin neler yapması gerektiğine ve önceden Ankara'da yapılan gençlik toplantılarının ne zaman yapılacağına karar verilmesi gerektiğini" söyledi. Bundan sonra yapılacak toplantıların bölgenin dernek gençlik komisyonları arasında ve ayrıca ceug, zehes

tarzında iki şekilde yapılmasına karar verildi. Yoğun katılımın gözlemlendiği toplantının ardından Gönen'e

bağlı Çınarlı köyüne geçildi. Burada ceug ve zehesin ardından gece sona erdi.

Turkav Mehmet Kamil/Balkesir

KAFFED Doğu Marmara Bölge Dernekleri Toplantısı Düzce'de Yapıldı

KAFFED'in Doğu Marmara Bölge Dernekleri Toplantısı 10 Ocak 2010 Pazar günü Düzce'de yapıldı. Toplantıya tüm bölge demeklerimiz (Sakarya, Kocaeli, Düzce, Karadeniz Ereğli ve Bolu) katıldı. Ayrıca Kaffed Yönetim Kurulu'ndan Sami

Korkut (Bölge Koordinatörü), Şamil Jane, Handan Demiröz, Peyami Yılmaz, Erol Taymaz, Ugur Apış, Murat Canlı, Genel Koordinatör Cumhuri Bal ve Düzce demeği üyelerinin de bulunduğu yaklaşık 50 kişi katıldı.

Genel olarak üç gündem maddesi konuşuldu:

1) Bölgede yapılacak etkinlikler (Kefken'deki 21 Mayıs anma etkinlikleri)

2) Kurulması gündeme gelen Abhaz Demekleri Federasyonu (ADF) ve 17 Ocak günü Sakarya'da yapılacak olan toplantı hakkındaki görüşler

3) Kaffed'in daha etkin çalışması için öneriler

Bir sonraki bölge toplantısının 7 Mart 2010 günü Kocaeli'nde yapılmasına karar verildi.

Eskişehir Derneği'nden Bilgilendirme

Son günlerde Türkiye'de Abhaz Adıge ayrımı gündeme gelmiş olup, Abhazların arasında ayrılarak Abhaz Federasyonu kurmak isteyenler olduğu gibi, ayrılmayarak Kafkas Demekleri Federasyonu çatısı altında güçlü olarak kalınmasını isteyenler de vardır. Eskişehir, Kayseri, Adapazarı, İzmit gibi Kuzey Kafkasya'nın mozaiği olan iller mevcut Kafkas Dernekleri Federasyonu'na üyedir. Bu derneklerin ayrılarak bölünmeleri mümkün değildir. Ayrılma bölünme çalışmaları Kafkas halkları arasında nifak sokmakla kalmayıp, gençleri de birbirine düşürür. Örneğin; Eskişehir Taşköprü, Tandır, Musaözü köylerin adlarını kullanarak sözde köy gurupları adı altında bazı guruplar Abhaz Adıge ayrımını yapanları desteklediklerini, ayırım yapmayanları kınadıklarını 07.01.2010 tarihinde internet sayfalarında duyurmuşlardır. Abhaz, Adıge ayrımına karşı olan kendi demek yönetimini kınayacak kadar maksadını aşan yazılar yazılmıştır.

Eskişehir Kuzey Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği 1967 yılından beri Kafkasya'nın mozaiği haline gelen Eskişehir'de Apsuva, Aşuva, Aşkaruva, Kabardey, Adıge boyları ile birlikte içi içe olmuşlar, birlik beraberlik içinde yaşamışlardır. Ayrılıp bölünmeyi hiç düşünmemişlerdir ve düşünmeyeceklerdir.

Eskişehir için Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinin hepsi önemlidir. Abhazya Cumhuriyeti bağımsızlığını anahtarı olduğundan çok daha önemlidir.

1992 savaşından sonra Eskişehir'deki Kafkas halkları Abhazya Cumhuriyeti için üzerlerine düşen maddi, manevi her türlü desteği yapmışlar ve yapmaya da devam edeceklerdir.

Kuzey Kafkas demekleri ve Abhaz demeklerinin katılımı ile Kafkas Demekleri Federasyonu kurulmuş, güç birliği oluşturulmuştur. Son genel kurulda seçilen genel başkan yardımcılarının ikisi de Abhaz kökenlidir. Diğer kurullarda çok sayıda Abhaz da görev almıştır.

16.12.2009 tarihinde Hendek derneğinde yapılan toplantıda beni telefonla aradılar. Bölünme hakkında fikrimi sordular şahsım olarak bölünmeye karşı olduğumu yukarıda belirttiğim gibi Eskişehir, Kuzey Kafkasya'nın mozağiği olduğu bölünmeyi desteklemediğimi birlikten ve beraberlikten yana olduğumu belirttim.

Muharrem TANBOVA

Eskişehir Kuzey Kafkas Kültür Derneği Başkanı

Doğu Akdeniz Dernekleri Bölge Toplantısı Mersin'de Yapıldı

Doğu Akdeniz Bölge Demekleri'nin geleneksel aylık toplantısı 10 Ocak 2010 Pazar Günü Mersin Demneği'nde gerçekleştirildi. Toplantıya Federasyona bağılı demeklerimiz Mersin, Adana, Kahramanmaraş, Göksun, Afşin ve Reyhanlı ile diğere bölge demeklerimizden İskenderun, Antakya, Osmaniye ve Ceyhan demekleri yönetim kurulu üyeleri ve demek başkanları katıldılar. Daha önce Kahramanmaraş'ta düzenlenen toplantıda alınan karar gereğı bu toplantıya Mersin, Adana ve Reyhanlı demeklerinin gençlik komisyonlarından da gençler katıldılar.

Toplantıda Reyhanlı Demek Başkanı S. Nejat Altay'ın yaptığı açılış konuşmasının ardından, bölge gençlik komisyonunun çalışmaları hakkında bilgi alışverişinde bulunuldu. Mersin Gençlik Komisyonu üyesi M. Özgür Karataş söz alarak "Bizlerden neler beklediğinizin farkındayız, fakat acemiliğimizi bu sene atabildik, özellikle gençlerle bu tarz faaliyetlerde toplanmak zor oldu. Bizimde kendi içimizde birtakım sıkıntılarımız var. Şehirlerde sıkışıp kalıyoruz, bazı faaliyetleri yaparken seslerimizi duyurmakta yetersiz kalıyoruz. Yaklaşık 5 aydır AB Projelerinden yararlanmak için çalışmalar yapıyoruz fakat zaman ve maddi olanakların olmaması bizleri zorluyor. Bu zorluklara rağmen elimizden geleni yapıyoruz. Yakın dönemde toplanıp, habzemizi günümüze uyarlayarak tekrar canlandırmaya yönelik çalışmalar yaptık. Biz gençlerin en büyük sıkıntısı maddiyat." dedi. Karataş'ın gençliğin sıkıntılarını ve ileriye yönelik projelerini anlatan kısa konuşmasından sonra toplantının gündem maddelerine geçildi.

Gündemin ilk maddesinde mali konular görüşüldü. Daha sonra demeklerimizin üye sayısının

arttırılması, Federasyona bağılı olmayan demeklerin, Federasyona katılımları için gerekli çalışmaların yapılması, yurtiçi ve yurtdışı geziler düzenlenmesi ve Nart Dergisi konuları görüşüldü. Bölge demek toplantılarının daha da genişletilerek üyelerinde katılıp kaynaşabileceğı bir ortam hazırlanması önerisi genel kabul gördü.

Toplantının ev sahipliğini yapan Mersin Kafkas Demneği'nin Başkanı Şamil Koç'un yaptığı kapanış konuşmasının ardından KAFFED yönetim kurulu üyesi ve Reyhanlı Demek Başkanı S.Nejat Altay da, Doğu Akdeniz bölge demekleri olarak bu toplantıya eksiksiz katıldıkları için tüm başkan ve yöneticilere, gençlik komisyonlarına, ayrıca Mersin Demneği'nin misafirperverliğine ve yaptıkları emeğe tüm katılımcılar adına teşekkür etti. Bundan sonraki toplantıların da tek çatı altında ve yine eksiksiz katılımıla diğere bölgelerimize emsal olması temennisinde bulunuldu.

Bir sonraki toplantı için Adana Demek Başkanı Lütfi Beşdok'un davetiyle 14 Şubat 2010'da Adana Kafkas Demneği'nde buluşmak üzere toplantı sona erdi.

Onur Öymen, Adana Kafkas Kültür Derneği'nde

CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen 17 Ocak 2010 tarihinde Adana Kafkas Kültür Derneği'nde düzenlenen sohbet toplantısının konuğu oldu.

Türkiye'nin değışik bölgelerinde Kafkas demeklerinde yaptığı konferanslarla toplumun sorunlarını dile getiren Öymen, Adana'da da öncelikle Çerkes toplumunun Türkiye'deki sosyal ve kültürel konumuna vurgu yaparak örnek bir toplum oluşturmada Çerkeslerin geleneksel yaşam biçimleri, adetleri

ve yaşattıkları kültürleri ile bu ülkeye örnek olacaklarını ifade etti.

Abhazya'ya uygulanan ambargo ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanmış olmasını insan haklarına yapılan bir saldırı olarak değerlendirdi. CHP olarak konu ile ilgili mecliste verilen soru önergelerinin iktidar tarafından ele alınmamasını da eleştiren Öymen, Çerkeslerin çifte vatandaşlık ve Abhazya üniversitelerinde okuyan öğrencilerin denklik haklarının mutlaka sağlanması gerektiğini söyledi.

Anadilin yaşatılması ve anadilde TV kanallarının kurulması, bu konuda da ayrıcalıklı davranılmaması gerektiğini ifade eden Öymen, salondan gelen sorular içinde, Abhazy'a'nın bağımsızlığını Türkiye ne zaman tanıyacak? Sorusuna şu yanıtı verdi: "Abhazy'a gibi bir komşuda olan ülkelerin tanınması belli bir zaman alabilir, ancak bu ülke ile ilişkilerde, ülkenin varlığını koruması ve geliştirmesi için çalışmalar yapılabilir, ticaretten, ekonomik anlaşmalara ve seyahat özgürlüğüne kadar tüm ilişkilerin gelişmesinin sağlanabilmesi mümkün" dedi. Öymen, AKP iktidarının bu konuda hiçbir çözüm üretmediğini söyleyerek "Türkiye, bölgesinin bir gücü

olarak taraflar arasında anlaşma sağlayacak adımları atabilir" dedi.

CHP olarak Kafkaslardaki sorunların çözümü için yaptıkları çalışmalara devam edeceklerini, Kafkas Demekleri Federasyonu yönetim kurulunun kendisine yaptığı ziyarette de bu konuların enine boyuna ele alındığını anlatan Öymen'in, Türkiye'nin değişik bölgelerinde yaptığı ziyaretlerde tanıma imkânı bulunduğu, Çerkes toplumu için ifade ettiği duyguları, salonda geniş yankı buldu.

Öymen'e bu ziyareti ve Çerkes toplumu için yaptığı çalışmalarından dolayı dernek yönetim kurulunca plaket verildi. Ayrıca Çerkes toplumunun sorunlarının meclise CHP ile taşınması konusunda yaptığı çalışmalardan dolayı Genel Başkan Özel Kalem Müdürü Nilgün Şahin'e de plaket verildi. Adana Demeği binasının yapılması konusunda her türlü yardımı yapan Balkaroğlu ailesi adına da Raif Balkaroğlu'na plaket verilirken, gecenin finalinde Çerkesce iyi dileklerini ifade eden Balkaroğlu salonu dolduran izleyicilere de duygulu anlar yaşattı. Balkaroğlu, Öymen'e de katkılarından dolayı teşekkür etti.

17 Ocak 2010 - Sakarya Toplantısı

Son dönemde toplumumuzun gündemini oluşturan Abhaz Federasyonu kurulması tartışmaları ile ilgili, 3 Ocak 2010 tarihinde Hendek'te yapılan toplantıda alınan karar üzerine 17 Ocak 2010 tarihinde Sakarya Kafkas Kültür Demeği'nde genişletilmiş bir toplantı daha düzenlenmiştir.

Toplantıya; camiamızda tartışılan konunun tarafları olan demek, kurum, köy temsilcileri, kanaat önderleri ve halkımız, Sakarya Kafkas Kültür Demeği tarafından web sitesi, e-mail, faks ve mesaj iletişimi ile davet edilen toplantıya beklenenin üstünde 300'e yakın bir katılımı gerçekleştirildi. Halkımızın sorunlarına karşı duyarlılığını göstermiştir.

Yapılan geniş katılımlı toplantıda;

- 3 Ocak 2010 günü Hendek Kafkas Kültür Demeği'nde ortaya çıkan sonuç bildirisinin aynen benimsendiği,

- Halen yürütülen Abhaz Demekleri Federasyonu'nu kurma çalışmalarının toplumun ayrışması, bölünüp parçalanması olarak görüldüğü, bu nedenle tasvip edilmediği,

- Gerekirse, bu konuda yapılacak çalışmaların

tespiti ve Türkiye'deki gelişmelerin Abhazy'a'da anlatılması için bir heyetin teşkil edilmesi ve toplumun bundan sonra izleyeceği yolu saptamak üzere bir sonraki toplantının, Türkiye'deki tüm Kafkas Demekleri'nin katılımı ile Sakarya, Kocaeli ve Hendek Kafkas Demekleri tarafından müştereken organize edilmesi konularında görüş birliğine varılmıştır.

Toplantıda Sakarya Kafkas Kültür Demeği'nin okuduğu bildiriye bir sonraki sayfamızda bilgilerinizi sunuyoruz.

Sakarya Kafkas Derneği'nin 17 Ocak 2010 Tarihli Toplantı İle İlgili Bildirisidir...

Abhazyaya sorunu sadece Abhazlara ait değildir. Abhazyaya'ya en büyük faydanın; Türkiye'de yaşayan ve yüzyıllardır kader birliği etmiş, kültürleri ortak, aynı kökün dalları olan, bağımsızlık savaşı ile birlikte bugüne kadar yoğunlaşarak devam eden Adıge-Abhaz birlikteliği ve diğer Kafkas halklarının birlikteliği ile sağlanacağı düşüncesindeyiz.

Hatırlayanlarınız olacaktır; 1978 yılında Düzce'de bir sinemada gösterime giren ve Çerkeslerle ilgili olumsuzluklarla donatılmış, 'Babayiğit' filminin gösterime girmesiyle birlikte ortaya çıkan Adıge-Abhaz dayanışması sonucu Düzce'de yapılan yürüyüş ve görüşmelerle kısa sürede özür dilenmiş ve eylem amacına ulaşmıştır.

Abhazyaya bağımsızlık savaşının çıktığı günlerde, Adapazarı'nda 1992 yılında yapılan ve muhaceretteki son yılların en büyük mitinginde 2 gün içerisinde Türkiye'nin dört bir yanından gelen kardeşlerin nasıl bir dayanışma ruhu ortaya koyduğunu ve bu sayede çıkarılan sesin bütün dünya televizyonlarında haber konusu olduğuna hep birlikte şahit olduk.

Aynı günlerde Abhazyaya Tiflis emperyalizmine karşı direniş mücadelesine katılmak için giden ve Adapazarı'nda bir süre hazırlık amacıyla kalan şehidimiz Abağba Bahadır'ın arkadaşları da Adıge ve Abhazlardan oluşmakta idi. Hemen akabinde savaş günlerinde Briskil Otel'de kalan ve savaşa katılan kardeşlerimiz arasında Tokatlı, Kayserili, Eskişehirli, Adapazarlı, İnegöllü v.b. yerlerden gelen Adıge ve Abhaz kardeşlerimizin arasındaki arkadaşlık ve kardeşlik duygularının adı ne olabilirdi?

Bugün için Abhazyaya Cumhuriyeti 17 yıldır varlığını sürdürmekte ve 4 devlet tarafından tanınmıştır, çok geçmeden tüm ülkelerce tanınması ve kardeş Kafkas halkları ile birlikte dayanışma içerisinde gelişmesini sürdürmesi en büyük dileğimizdir.

Türkiye'de 6 milyonu bulan ve ülkenin dört bir yanından aynı anda destek ve dayanışmalarını gösteren diaspora gücünün Abhazyaya'nın yanında olmasının çok önemli olduğu görüşündeyiz. Yoksa; biz devlet olduk, her şeyin sonuna geldik, bizim konumumuz farklı biz ayrıyoruz dersek ne anlama geldiğini kime nasıl anlatabiliriz?

Adapazarı Eski Belediye Başkanı Sayın Ünal Ozan'ı burada rahmetle anarak, kardeş şehir ilan edilen Sohum'a gidip geldiklerinde kullanmış olduğu "Kafkaslarda dostluk bir defa kurulur, kıyamete kadar devam edermiş." sözünü bugün bu ayrılma noktasında kime nasıl ifade edebiliriz?

SKKD 1966 yılında rahmetle andığımız büyüklerimiz başta Abhaz Ömer Büyüka, Adıge Osman Erkaya olmak üzere Adıge ve Abhazlarca Kafkas Kültür Derneği adıyla kurulmuştur. Kısa süreli de olsa geçmiş zaman dilimi içerisinde 2 ayrı dernek kurma girişimi toplumumuzun kendi iradesiyle sonlandırılmış ve artık ağızlara alınmamaktadır. Son 1-1.5 yıldır devam eden gelen Abhaz Federasyonu kurma girişimleri sohbet, tartışma ve internet ortamında bireysel-grupsal tahrik edici üslupların kullanılmasının, kültürümüzün yaşatılması ve asimilasyon sürecinin durdurulması ile hiçbir ilgisinin olmadığı gibi, toplumumuzda ayrışmayı ve kamplaşmaları artırdığını üzümlere izliyoruz. Başlangıç da uzun bir süre yönetim kurulu olarak toplumumuzda bu konuyu lehte ve aleyhte dillendirmedik, yanlıştan dönülmesini bekledik. Özellikle gençlerimizle bu konuyu görüşmemeye, açılırsa sizi ilgilendiren bir durum yok demeğe özen gösterdik. Zaman içerisinde Bu konuya sıcak bakmadığımız bilindiği halde ısrarla gelen görüşme taleplerini kabul ederek hataların fark edileceği, yanlıştan dönüleceği inancıyla görüşmeler yaptık. Bu görüşmelerden faydalı bir sonuç çıkmadığı gibi asli görevlerimizin zamanını, çıkartılan bu sorun için harcamaya başladık. Bu süreçte:

1- Kaybolmakta olan dilimizin bugün bulunduğu nokta ve yapılması gerekenler diye bir başlık mı görüşüldü? 10-15 yıl sonra Abhazyaya'dan bir misafirimiz geldiğinde falanca köyümüzde Abazaca bilen biri var. Onu bulup getirelim mi diyeceğiz?

Kaybolmakta olan habzelerimiz, örf ve adetlerimiz mi konuşuldu?

Köylerimizin sosyokültürel durumlarının geliştirilmesi için yapılması gerekenler mi görüşüldü?

Derneklerimizin toplumumuzla kıyaslandığında ne kadar az üyesi ve aktif üyesi olduğu mu görüşüldü?

5- Demeklerimizin dışında toplanan ve internet ortamında haberleşip görüşen yüzlerce, binlerce gençle nasıl bir araya gelinip, birlikte toplumumuz adına neler üretilmesi gerektiği mi görüşüldü?

6- Yasalara göre bir sakıncası olmamasına rağmen Abhaz bayrakları asılsın mı, asılmasın mı tartışmaları yüzünden kaldırılan Ayzara'nın; geç evlilikler, evlenmeyenler, ekonomik ve sosyal dayanışma, iş arayan gençlerimiz ve muhtaç durumda olan insanlarımız, imkânsızlıktan okuyamayan çocuklarımızla ilgili yapabilecek konular mı görüşüldü?

7 - Abhazyaya ulaşım ambargosunun kaldırılması ile ilgili konular mı görüşüldü?

8 - Abhazyaya yerleşen, yerleşmek isteyen ve geri dönenlerin sorunları mı görüşüldü?

9 - Tarihimizle ilgili yapılan çalışmalardan mı bahsedildi? KAFAV'ın yayınlamış olduğu eski tarihlerden bugüne kadar Kafkasya tarihine ışık tutacak literatürden, bilimsel çalışmalardan mı bahsedildi?

10 - Demokratik açılım sonucu radyo ve televizyonlarda yapılabilecek yayınlarla ilgili neler yapmamız gerektiği mi konuşuldu? Gelin 2 saat Abazaca haber yayını yapın dense hazırlığımız mı konuşuldu?

11 - Abhazyaya bağımsızlık savaşında 4000 şehit verildi. Onbinlerce sakat kalan gazimiz var. Gerek anavatan gezilerinde, gerekse Türkiye'de hayatta olan şehit ve gazilerimizin yakınları ile ilgili bir gezi programı, dayanışma, yardımlaşma çalışmaları mı yapıldı?

Bütün bu saydığımız konular görüşüldü de biz mi anlayamadık? Bütün bunlar konuşulmadığı gibi maddi-manevi enerjimizi kısır tartışma ve çekişmelere harcamış bulunuyoruz.

'Kim bu taşı suya attı da bulandırdı' diye düşünüyoruz. 'Bu durum kimin işine geliyor, kimlere fayda sağlıyor' diye düşünüyoruz. Şunu çok iyi biliyoruz ki tek fayda sağlamadığı Abhazlar ve Abhazyadır.

Sakarya Derneği; bölgesindeki tüm uyarı ve tepkileri hiçe sayarak, güç ve desteğini halktan almayan, hiçbir kuruluş ve oluşumun Abhaz toplumunu temsil ettiği iddiasını ve tekelinde tutma isteklerini kabullenemez,

Sakarya Derneği; bölgesinde bugüne kadar Abhaz ve Adıgelerin yanında diğer kardeş halkları da en iyi şekilde temsil etmeyi başarmış, böyle de devam etme kararındadır.

Bütün bu ifadelerimizin ışığında bu tartışmaları bir an önce gündemimizden çıkartıp, asli görev ve sorumluluklarımıza dönmek arzusundayız. Bir daha değerli vakitlerimizi heba etmek niyetinde olmadığımızın bilinmesi için aşağıda belirteceğimiz hususlara harfiyen uyacağımızın bilinmesini istiyoruz.

1- Derneğimiz; Abhaz-Adıge ayrışmasına karşı olma kararlılığını taşıdığından, Ocak 2009 tarihli genel kurulumuzun kararına göre, "Kafkas Kültür Derneği" adı altında idame edecektir. Bu nedenle; halkın desteğini almadan gerek Abhaz, gerek Adıge adıyla kurulacak hiçbir kuruluşun içinde olmayacağımızı ve işbirliğinde bulunmayacağımızı,

2- Savaş nedeniyle; derneklerimizin iradesiyle oluşturulan,

- 1996 yılından itibaren hızla erozyona uğrayan,

- Verimsizliği nedeniyle geniş katılımı yapılan 3 Şubat toplantı kararlarını tekeli zihniyetine gömen,

- Oluşturulma şartlarının ortadan kalkmasından ötürü çeşitli entrikalara giren,

- Bugün ayrışma ve bölünme kaosunun yaratıcısı ve sorumlusu olarak görülen,

- Abhazyamıza ve toplumumuza yararlı olmadığına inanılan, Kafkas Abhaz Dayanışma Komitesi'nin oluşturulmasında kullandığımız irademizi geri çektiğimizi,

3- Başarının; kurumsal yapısının güçlendirilmesine katkıda bulunarak, üyesi olduğumuz Federasyona saygı ve sahiplikle geleceğine inanıyoruz. Bunun için bugünden itibaren; gerek yurt içinde, gerek Abhazyaya Cumhuriyeti'nin çıkarları doğrultusunda yapılacak çalışmalar ve faaliyetlerde KAFAV dışında hiçbir oluşumu ve kurumu muhatap olarak kabul etmeyeceğimizi, derneğimize taleplerin KAFAV üzerinden gelmesi halinde değerlendirmeye alacağımızı,

İlan ediyoruz.

Bildirimizi 1970'li yıllarda Düriye Karden kardeşimizin, bugünde geçerliliğini ve anlamını koruyan sözleri ile tamamlamak istiyoruz.

Günüdür, gözde çapak, doğrulmanın kalkmanını!

Günüdür, elde kalem, elde kitap yazmanın

Birleşme Günüdür Tüm Kafkasların...

SAKARYA KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ YÖNETİM KURULU

3 Ocak 2010 Hendek Toplantısı Sonuç Bildirisi

Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi'nin öncülüğünde başlatılan ayrı federasyon kurma girişimi, 3 Ocak 2010 Pazar günü Hendek'te yapılan genişletilmiş bölge toplantısında değerlendirildi. Hendek Kafkas Kültür Derneği'nin çağrısı ile yapılan toplantıya bölge derneklerinin yöneticileri, kanaat önderleri, sivil inisiyatif grupları ve gençlik gruplarının sözcüleri olmak üzere 95 temsilci katıldı. Bir sonraki toplantının, Türkiye'deki tüm Kafkas demekleri yöneticilerinin, kanaat önderlerinin ve gençlik temsilcilerinin katılımıyla 17 Ocak Pazar günü saat 14:00'de Sakarya Kafkas Kültür Derneği'nin ev sahipliğinde yapılmasına; tüm bu gelişmelerin Abhazya'daki ilgili kişi ve kurumlara duyurulmasına, Sakarya toplantısı sonunda, güncel konu ve sorunlarla ilgili Abhazya Cumhuriyeti yetkilileri ile görüşmeler yapmak üzere heyet seçilmesine karar verildi.

Oy birliği ile kabul edilen sonuç bildirgesi:

1. Hendek Kafkas Kültür Derneği'mizin, Sakarya, Kocaeli ve Eskişehir derneklerimizin de katılımı ile yaptığı 16 Aralık 2009 tarihli "Ayrı federasyona, bölünmeye hayır" başlıklı çağrısı toplumumuzun büyük çoğunluğunca benimsenerek desteklenmiştir. Bu çağrıda belirtilen görüş ve düşünceleri teyidle; toplumumuz, bugünkü koşullarda ayrı federasyon kurma girişimini bölünmeye ve diaspora gücünü zayıflatmaya hizmet eden marjinal bir hareket olarak görmüş ve reddetmiştir.

2. Ayrı federasyon oluşumuna öncülük edenlerle derneklerimizde ve diğer platformlarda müteaddit defalar yapılan görüşmelerde, toplumsal dayanışmaya, birlik ve beraberliğe zarar veren bu girişimden vazgeçmeleri yönündeki samimi önerilerimize rağmen, toplumu manipüle etmeye, dikte ve dayatma yoluyla görüşlerini empoze etme çalışmalarını hayretle ve esefle karşılamaktayız. Toplumumuzun büyük çoğunluğu tarafından reddedilen bu girişimi hala ısrarla, inatla ve hırsıyla sürdürmeye çalışanların bu davranışının altındaki mantığı anlaşılır bulamamaktayız.

3. Ayrı federasyon girişimine öncülük edenler, bu girişimin Abhazya tarafından da desteklendiğini iddia ederek kafa karışıklığı yaratmak istemektedir. Bu iddianın asılsız olduğu teyid edilmiştir. Zira diasporanın bölünmesi, parçalanması Abhazya'nın isteyeceği son arzudur. Abhazya'nın diasporadan isteği birliktir ve birliğin sağladığı siyasi güçtür. Diasporadan Abhazya'ya daha fazla insan, iş ve sermaye gücü akışının sağlanmasıdır. Diasporanın bölünmesi, parçalanması olsa olsa Gürcistan'ın işine yarayacaktır.

4. Ayrı federasyon oluşumuna öncülük edenlerin izanına ve vicdanına son kez sesleniyoruz: Toplumda daha fazla tahribata neden olmadan, gerilimi daha da tırmandırmadan bu girişimden vazgeçmelisiniz! Toplumumuz ve kurumlarımız üzerinde tahakküm kurma hevesinden vazgeçmelisiniz! Toplumumuzu bölerek diaspora gücünü zayıflatmanın Abhazya'ya zarar vereceğini unutmamalısınız!

5. Uzun yıllardan beri, 'seçimli genel kurullar düzenleyerek güven tazelemeyen', bugün ayrı federasyon girişimine önyak olan Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi üyeleri; toplumsal dayanışmayı, bütünleşmeyi baltalayan eylem ve söylemleriyle topluma ve Abhazya davasına zarar veren bir odak haline gelmişlerdir. Komite bu haliyle toplumumuzu ve Abhazya davasını temsil etmemektedir. Bundan böyle, tüzüğünde öngörüldeği üzere seçimli genel kurulla kendini yenileyinceye ve toplumla yeniden bütünleşinceye kadar Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi'ni tanımayacağımızı, desteklemeyeceğimizi ve hiçbir çalışmasına katılmayacağımızı ilan ediyoruz! Kafkas Abhazya Dayanışma Komitesine; bugünkü yapısıyla Türkiye'deki Abhaz'ları temsil edemeyeceği cihetle, 'komite' sıfatıyla hiçbir etkinlikte bulunmamasını önemle tavsiye ediyoruz.

Hendek Kafkas Kültür Derneği-Sakarya Kafkas Kültür Derneği - Kocaeli Kafkas Kültür Derneği - Eskişehir Kuzey Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği - Düzce Kuzey Kafkas Kültür Derneği - Bozüyük Kuzey Kafkas Kültür Derneği - Apsuvara.com - Abhazya'nın Dostları İnisiyatifi - Ahakuytra Gençlik Grubu

Kafkas Abhazya Kültür Derneği'nin 103 Üyesinden Açık Mektup

Kafkas Abhazya Kültür Derneği'nin 1 Kasım 2009 tarihinde yaptığı genel kurulda alınan kararların, yanlış olduğunu ve bu kararların düzeltilmesi gerektiğini savunan demek üyelerinin 103 imza ile Abhaz Derneği yönetimine gönderdikleri dilekçe ektedir.

Kafkas Abhazya Kültür Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığı'na ve Yönetim Kurulu'na,

18 Ocak 2010

Üyesi bulunduğumuz Kafkas Abhazya Kültür Derneği'nin 1 Kasım 2009 tarihinde gerçekleşen genel kurulunda, bir grubun etkisi ve yönlendirmesiyle alınan kararlar ve sonrasında yürütülen faaliyetler, hem demek üyelerimiz arasında hem de derneğimizin hitap ve temsil ettiği toplumumuz içinde bölünmelere, kampaşmalara ve gerginliklere neden olmuştur.

Derneğimizin, Abhaz-Adıge derneklerinin birlikte oluşturduğu ve kurucu üye olarak yer aldığı Kafkas Demekleri Federasyonu'ndan kopararak, gerekçesi, amacı ve nereye varacağı belirsiz ayrı bir federasyon macerası peşine sürüklenmiş olması, birliğimizi ve Derneğimizin geleceğini tehlikeye atmaktadır.

Söz konusu genel kurulda yapılan hukuki usulsüzlükler (örnek: tüzük değişiklikleri konusunda üyelere zamanında bilgi verilmemesi; önceden duyurulan genel kurul gündem maddelerinin dışına çıkılması; derneğin niteliğini değiştiren, ilke ve amaçlarına ters düşen kararların istişareye imkan verilmeden oylanması, üyesi bulunulan federasyondan ayrılma ve başka bir federasyonun kuruluş çalışmalarına katılma kararının usulsüz alınması, oylamaların üye olmayanların da katılımı ile usulsüz yapılması, vb.) yanında, genel kurulun gerçekleşme şekli, yöntemi ve sonrasında hakim olan anlayışın Derneğimize büyük zararlar verdiğini, üzümlere müşahade etmekteyiz.

Derneğimizde, kurulduğu 1967'den bu yana hiçbir zaman bugünkü düzeyde hizipleşme ve ayrışma yaşanmamış; toplumsal birlik ve dayanışma ruhu hiç bu kadar yaralanmamıştır.

Bu olumsuz gelişmelere istinaden, uzun yıllardır Derneğimize emek veren, görev ve sorumluluklar üstlenen kimi üyelerin (örnek: Atay Ceyişakar, Zafer Süren) dernek üyeliğinden istifa etmeleri; bilgileri dışında isimleri yönetim organlarına yazılan kimi üyelerin (örnek: Recep Yılmaz, Erol Kılıç, Cengiz Gül, Akın Bal) bu görevlerden istifa etmeleri, birçoğunun ise tepkilerini ifade etmek üzere toplantılara katılmamaları; gençlerimizin hemen tamamının dernekten kopmaları, ne yazık ki Derneğimizin bugünü ve geleceği konusundaki endişelerimizi artırmaktadır.

Öte yandan, yıllardır aynı ilke ve amaçlar etrafında omuz omuza birlikte çalıştığımız kardeş derneklerimizin, toplumumuzun kanaat önderlerinin ve gençlik temsilcilerinin gelişmelerden endişe duyan açıklamaları da (örnek: Hendek, Adapazarı, İzmit ve Eskişehir dernekleri ortak çağrı ve deklarasyonları) bugün Derneğimizde hakim olan anlayışın yürüttüğü ayrılmış faaliyetlerinin toplumumuzun bütününde de büyük rahatsızlık yarattığını, hiçbir şekilde kabul ve itibar görmediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bu gerçekler ve gerekçeler ışığında, biz aşağıda adları yazılı Kafkas Abhazya Kültür Derneği üyeleri, Derneğimizin Yönetim Kurulu Başkanı ve Üyelerini,

1. Derneğimizin kuruluş felsefesine, ilke ve amaçlarına aykırı faaliyetlere son vermeye,
2. Derneğimizi bölünmeye sürükleyen, üyelerini uzaklaştıran ve Derneğimizin geleceğini tehlikeye atan eylem ve söylemlere son vermeye,
3. Toplumsal birlik ve beraberliğimizi baltalayan "ayrı federasyon" çalışmalarını durdurmaya,
4. 1 Kasım 2009'da, Dernek üyelerinin iradesi baskılanarak alınan yanlış kararlardan geri dönülmesini sağlayacak yasal ve somut adımlar atmaya,

5. Demeğimizde yeniden uzlaşığı ve birlikteliğı tesis edecek ortamı sağlamaya,
Tüm içtenliğimizle, iyi niyetimizle ve kararlığımızla davet ediyoruz.

A.Emin Kutsal - Adnan İlhan - Akın Bal - Ali Cürey - Alpay Batur - Alper Kobaş - Atilla Candan
- Aytaç Rıdvan Özkan - Bahadır Şirinoğlu - Baki Erdoğan - Belgin Buluşan - Belgin Özgür - Berjan
Kök - Bülent Belin - Burak Kumaş - Burcu Bağlan Çelikci - Canan Onuş - Cengiz Gül - Cenk Ahmet
Ceyişakar - Cüneyt Ceyiş - Cüneyt Gökova - Dilek İniş - Ekrem Akbaş - Emel Akbaş - Emir Babakuş
- Emrullah Kap - Engin Dükmeler - Engin Yaş - Ergün Özgür - Erol Kılıç - Ersin Aşan - Ersin Buluşan
- Esat Özen - Esen Bal - Ferda Tatarcan - Ferit Yılmaz - Feti Belin - Fidan Arutan Güleri - Figen Özalp
- Gökmen Özkap - Hakkı Kurmel - Handan Demiröz - Hava Karadaş - Hilal Atan - K. Murat Yılmaz
- Kadir Bağlan - Kadriye Sağlam - Kamuran Çolak - Kamuran Tuç - Kaya Özgür - Kenan Özgür -
Kurtuluş Tokcan - Leyla Güney - M. Uğur Gül - M. Çağrı Ancı - Melih Büyü - Muammer İlhan -
Muhammet Cengiz - Murat Şanbay - Naci Öztürk - Nebil Tok - Necmettin Korkmaz - Nevin Azak
- Nihat Yılmaz - Noyan Tatarcan - Olgun Özbaş - Ömer Aytek Kurmel - Ömer Güney - Ömer Uygun
- Osman GÜdü - Özgür Özgür - Ramazan Çelikci - Recep Yılmaz - Ruzi Gökova - Şamil Taşkın -
Sema Yurdakul - Semiha Ceyişakar - Sener Yaş - Setenay Yağanoğlu Batur - Sevgi Aşoğlu - Sezai
Babakuş - Sezgin Taşyar - Sinan Gül - Suant Özarfat - Suat Bolat - Suat Çelikci - Tahir Aykutlu - Talat
Eryiğit - Timuçin Çalışkan - Tufan Kaya - Uğur Yağanoğlu - Ülkü Yıldız - Ulvi Özcan - Ümit Şahin -
Yalçın Karadaş - Yasemin Bağlan Şirinoğlu - Yavuz Gökova - Yavuz Ural - Yeşim İlkuçar - Zahit
Kuyumcu - Zeki Cengiz Eryiğit - Zeki Siyokoğlu - Zeki Tunç

Onlar, Güneşin Çocukları

Abhazca'da 'güneş' anlamına gelen Kocaeli Kafkas Kültür Derneğı Kafkas Halk Dansları Topluluğı "Amra," hız kesmeden çalışmalarına devam ediyor.

Kocaeli Derneğı, düzenledikleri etkinlikler ve kurslarla 7'den 70'e Kocaeli'de yaşayan tüm Çerkesleri kucaklıyor.

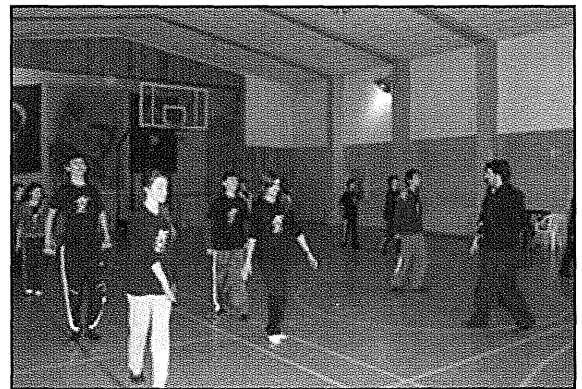
Kafkas Dernekleri Federasyonu'na bağı, Türkiye genelindeki 60 demekten biri olduklarını kaydeden dernek başkanı Sami Korkut; "500 civarında üyemiz var. Ayrıca Kocaeli'de 85 bin Çerkes var. Bu vatandaşlarımız demek aktivite-lerimize, özel gece ve yemeklerimize üye olmasalar dahi katılıyor." dedi.

Demek bünyesinde 3 farklı Kuzey Kafkas dans ekibinin yer aldığını aktaran Korkut; "Kelime anlamı Abhazca 'güneş' olan Amra ekibimiz, 10-15 yaş arası 50 oyuncudan oluşuyor.

İlker Yar'ın hocalığında devam eden ekip birçok organizasyon, festival ve özel günde sahne almaya devam ediyor. Amra gençleri geleceğe daha umutlu bakmamızı sağlıyor" dedi. Korkut, derneğin ayrıca İkinci Bahar ve Minik Nartlar

olmak üzere 25-35 ve 4-10 yaşa hitap eden iki ekibinin daha olduğunu belirtti.

Üniversiteli demek gençleri tarafından yaklaşık 1 yıl önce kurulan Kocaeli Üniversitesi Kafkas Topluluğına (KOUKAF) demek olarak destek verdiklerini kaydeden başkan Korkut; "Gençlerimiz bizler için çok önemli ve değerli. Zaten tek amacımız da kültürümüzü bu gençlerimize aktararak devam ettirmek. O nedenle üniversiteyi kazanıp gelen tüm gençlerimize elimizdeki imkanlar doğrultusunda yardım etmeye, burs sağlamaya çalışıyoruz" dedi.

Türk Sineması'nın Usta Oyuncuları Kahramanmaraş Kafkas Derneği'ni Ziyaret Etiler

Ediz Hun ve beraberindeki sinema oyuncular Kahramanmaraş Kafkas Kültür Derneği'ni ziyaret etti.

"Çılgılık Çılgıya Bir Sevda" filminin galası için Kahramanmaraş'a gelen Ediz Hun, Selma Güneri, Özgür Özberk ve Tomris Oğuzalp Kahramanmaraş Kafkas Kültür Derneği'ni ziyaret etti.

Dernek binasını gezen Türk Sineması'nın usta oyuncularını, Kahramanmaraş'ta bulunmaktan duydukları memnuniyeti ifade ettiler.

Kahramanmaraş Kafkas Kültür Derneği'nde minikler ekip çalışmalarını izleme olanağı da bulan sinema oyuncuları, Kafkas Kültürü'nün yaşatılması gerektiğini vurguladılar.

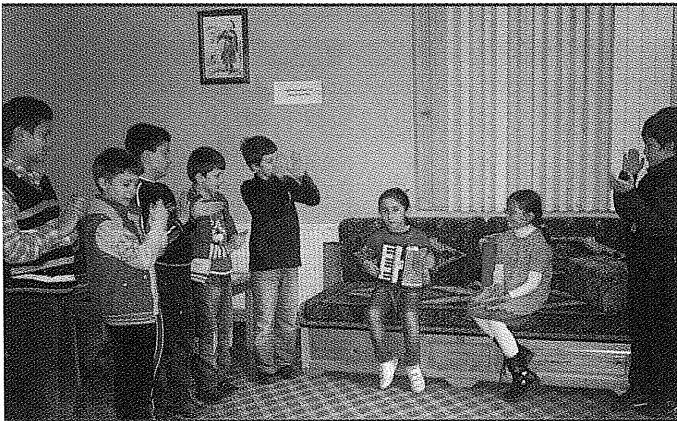
Kültür adına bu tür çalışmaların önemli olduğunu kaydeden Ediz Hun ise küçük yaşta kültürlerini öğrenen bu gençlerin, kültürlerini diğer kuşaklara aktaracağını söyledi.

Daha sonra ise Türk Sineması'nın usta oyuncularını ile çocuklar hatıra fotoğrafı çekti.

Uzunyayla Kültür ve Dayanışma Derneği'nin Pse Drama Gurubu 21 Şubat'ı Anadilleriyle Kutladı...

Uzunyayla Kültür ve Dayanışma Derneği'nde anadillerinin seslerini İlkay Karaduman liderliğinde öğrenmeye devam eden Pse Drama Gurubu, 21 Şubat'ta izleyenlerine, öğrendikleri tekerlemeleri oyun formunda, şiirlerini özenle ve gururla sundular. 14 Mart'ta da, Guçe Tiyatro Grubu'nun etkinliklerine katılacaklarının mesajını, izleyenlerine

vermeyi de ihmal etmeyen Pse Drama Gurubu, programını mızıkla çalabilen arkadaşlarının seslendirdiği Mağri Mağri, Ankara Xase, Salamana Xate adlı parçalara tempo tutarak sonlandırdı.

Tüm dillerin yaşatılacağı güzel günler dileğiyle 21 Şubat Uluslararası Anadili Günü kutlu olsun.

Kareşey Sinejan / Guçe Tiyatro Grubu

KARINCANIN VERDİĞİ DERS

■ YASİN ÇELİKKIRAN*
Çerkes Masalları Kitabı

Bir gün bir karınca yolda giderken bir adama rastlamış. Adam bütün canlı yaratıkların dillerini bilirmiş.

"Neden başın kocaman öyle?" diye sormuş karıncaya.

"İçi akıl dolu da ondan" demiş karınca.

"Peki belin niye incecik acaba?" demiş bu kez adam.

Karınca yanıtlamış:

"Az yerim de ondan."

Adam yine sormuş:

"Peki ardin niye büyük?"

Karınca cevap vermiş:

"Çok güçlüyüm de ondan"

Adam daha da meraklanmış.

"Peki ne kadar yük kaldırabilirsin?" diye sormuş.

Karınca:

"Büyüklüğü benim kadar olan bir kurşun kütlelerini bile kaldırabilirim." diye yanıtlamış.

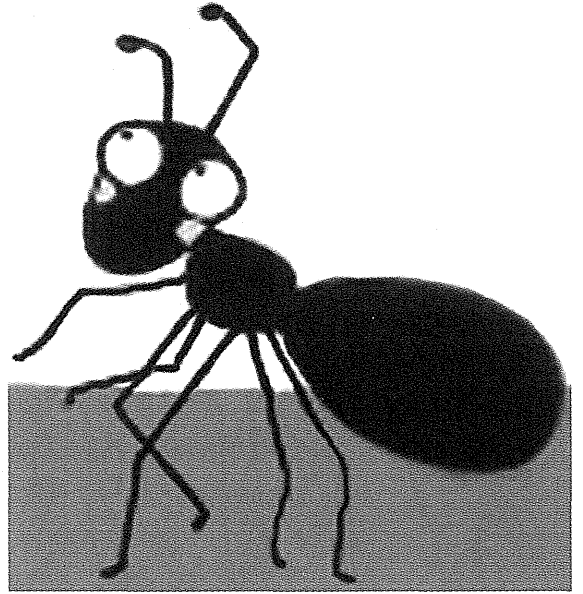
Adam:

"Az yerim demiştin, peki ne kadar yersin?"

Karınca:

"Bir buğday tanesi bir yıl yeter bana."

"Görelim bakalım" demiş adam ve karıncayı yakalayıp tsiyesinin (çerkeska) göğsündeki hazırlardan** birinin içine bırakmış. Hazırın içine bir de buğday tanesi koyup, adam işine gücüne dalmış. Aradan bir yıl geçmiş ama adam karıncayı unutmuş gitmiş. Hazırın içinde unuttuğu karıncayı ancak iki

yıl sonra hatırlamış.

"Hala yaşıyor mu acaba şu karınca?" diyerek, telaşla hazırın kapağını açıp, merakla dibine bakmış. Karınca hala yaşıyormuş, üstelik buğday tanesinin yarısı da duruyormuş.

Karıncayı hazırdan çıkarmış ve:

"Bir buğday tanesinin bir yıl yettiğini söylemiş-tin ama aradan iki yıl geçti. Üstelik buğdayın yarısı da hala duruyor. Bu nasıl oldu?" diye sormuş.

Karınca bu soruya cevaben:

"Kafamın içi akıl dolu, demiştin ya! Bu adam ya beni unuttur da dört yıl boyunca hatırlamazsa! diye düşündüm. Hazırdaki azığı dört yıl yetirecek biçimde idareli kullandım." demiş ■

* Adige Pşiseher: 51; BERETERE Yishakh'dan 1951 yılında HADEĞAL'E Asker tarafından derlenmiştir.

** Hazır: Çerkes erkek elbisesinin göğüs tarafında; sağ ve solda bulunan, içinde bir atımlık hazır karışım (barut, saçma vs.) bulunan ağaçtan veya kemikten yapılmış barutluk. Eskiden tüfekler her atışta tekrar doldurulurdu. Bu da zaman kaybına neden olurdu. Çerkesler daha önce hazırlanmış bir atımlık barut harışımını hazır denilen bu kaba yerleştirirdi. Bazen bu hazırların özel bir bölümünün "ğuemile" denilen kurutulmuş, toz haline getirilmiş olağanüstü sefer azığıyla doldurulduğu da olurdu. (F. Huvaj)

F&A

Fehmi Aygün®

Barış Tekstil Ürünleri Örgü San. Tic. Ltd. Şti.

Merkez: İvedik O. S. Ağaç İşleri Koop. 21. Cd. 596. Sk. No: 7

Tel: 0312 394 18 55-56-57 • Faks: 394 18 58 • İvedik/ANKARA

Şube 1 : Ceyhun Atıf Kansu Caddesi No: 118/B Balgat

Tel : 0312 473 47 42 • Faks: 473 48 56 • ANKARA

Şube 2: Yeni Etlik Caddesi No: 82/C Etlik / ANKARA

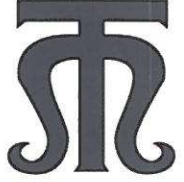
Tel: 0312 326 00 46

Şube 3: Matbaacı Osman bey Sok. No: 9/1 Şişli / İSTANBUL

Tel: 0212 232 56 46 - 0212 232 55 45

"Dünyaya Açılan Yolunuz..."

17 yıllık tecrübemizle tüm seyahatlerinizde sizinleyiz...

TÜRK HAVA YOLLARI

TÜRSAB

HİZMETLERİMİZ

UÇAK BİLETLERİ Air Ticketing
ПРОДАЖА АВИАБИЛЕТОВ

VİZE İŞLEMLERİ Visa Services
ОФОРМЛЕНИЕ ВИЗ

OTEL REZERVASYONU Hotel Reservation
БРОНИРОВАНИЕ ГОСТИНИЦ

TRANSFER HİZMETLERİ Transfer Services
ТРАНСФЕРЫ

GRUP TURLARI Daily City Tours
ОБСЛУЖИВАНИЕ ТУРГРУПП

HAVACILIK HİZMETLERİ Aviation Services
АВИАОБСЛУЖИВАНИЕ

KARGO HİZMETLERİ Cargo Services
КАРГООБСЛУЖИВАНИЕ

ADRESLERİMİZ

İSTANBUL Aksaray

M.Kemalpaşa Cad.

Merkez İşhanı Tel : +90 (212) 633 13 83

No: 27/A Giriş Katı Fax : +90 (212) 633 13 89

34300 Aksaray-İST. Acil Gsm : +90 (533) 283 16 14

AIRPORT - ATATÜRK Havalimanı

International Terminal

Departure Hall Tel : +90 (212) 465 45 32

Dış Hatlar Gidiş Tel : +90 (212) 465 45 33

F Blok İstanbul Fax : +90 (212) 465 45 34

ANKARA

Mithatpaşa Cad. No:58/3 Tel : +90 (312) 425 14 50/54

Kızılay - Ankara Fax : +90 (312) 419 73 56

BEYLİKDÜZÜ

Barış Mah. Akdeniz Cad. Tel : +90 (212) 853 23 05

No:2/11 Beylikdüzü - İst. Fax : +90 (212) 853 24 55

Kuban Hava Yolları ve Aeroflot Nord Türkiye Resmi Temsilcisi